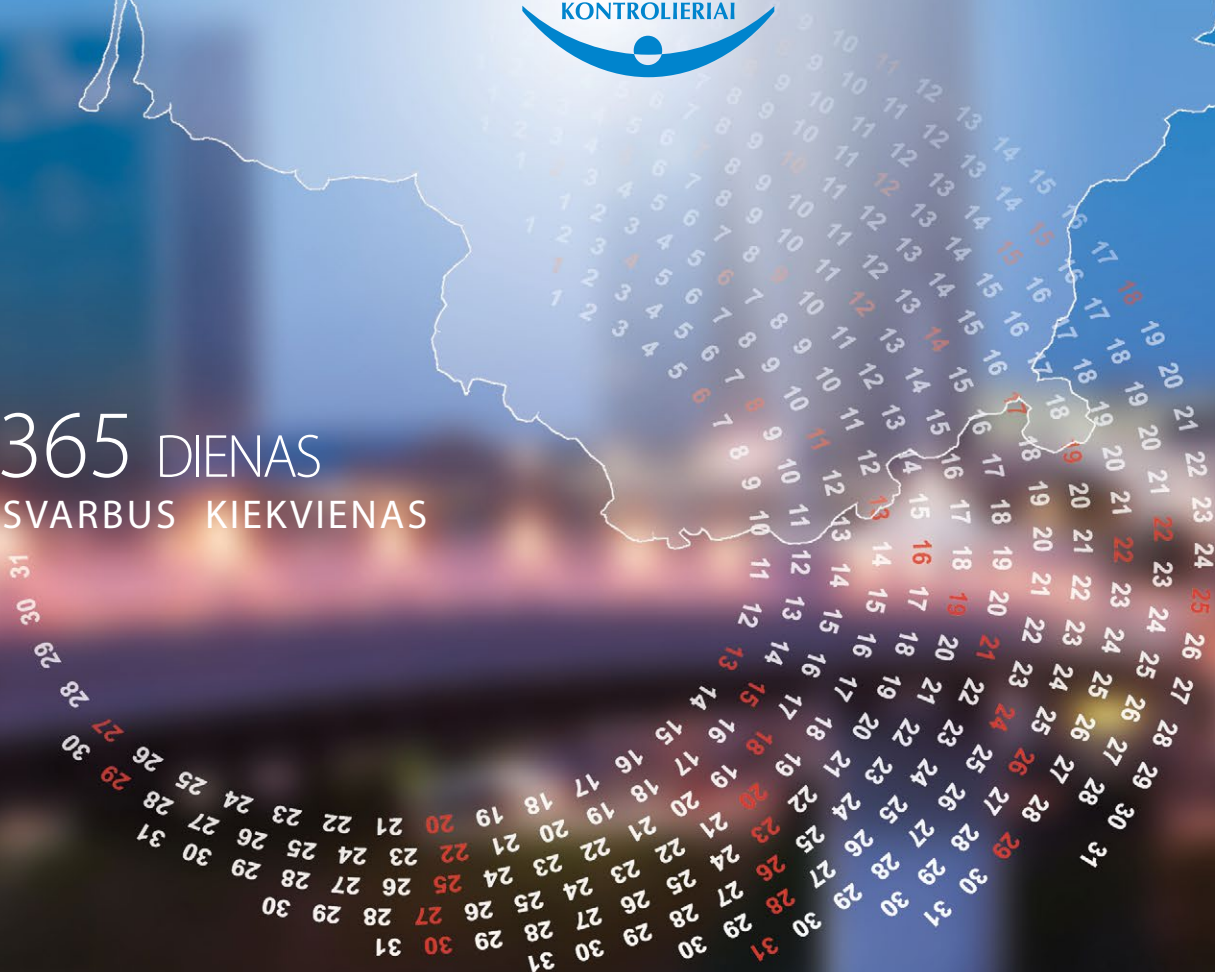

365 DIENAS
SVARBUS KIEKVIENAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGOS –
NACIONALINĖS ŽMOGAUS TEISIŲ INSTITUCIJOS –
2018 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2019-03-15 Nr. LS-49
Vilnius

TURINYS

- 4** Seimo kontrolierių įžanginis žodis
- 6** Seimo kontrolierių mandatai
- 9** Seimo kontrolierių, kaip nacionalinės žmogaus teisių institucijos, veikla
- 16** Pareiškėjų skunduose ir Seimo kontrolierių iniciatyva atliktuose tyrimuose keliamų svarbiausių problemų analizė
- 16** Dėl sodininkų bendrijų teritorijose esančių vidaus kelių perdavimo savivaldybėms
- 19** Dėl Nacionalinės žemės tarnybos veiklos viešojo administravimo srityje nepakankamo efektyvumo
- 20** Dėl atliekų tvarkymo
- 22** Dėl daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo)
- 24** Dėl bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės
- 26** Dėl saugaus eismo organizavimo
- 28** Dėl socialinės paramos, socialinės pagalbos
- 31** Dėl triukšmo mažinimo problemų
- 32** Teisės gauti informaciją pažeidimai
- 33** Teisinio reglamentavimo, netinkamo teisės aktų taikymo problemos
- 38** Dėl įkalintų asmenų teisės pasimatyti su artimaisiais
- 39** Dėl proporcingumo principo pažeidimų taikant ribojimus įkalintiems asmenims
- 42** Nacionalinės kankinimų prevencijos vykdymo ataskaita
- 54** Seimo kontrolierių siūlymai dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo
- 64** Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais
- 73** Priedai
- 73** *Skundų statistiniai duomenys: 2018 metais baigtų tirti skundų tematikos apibendrinimas*

SEIMO KONTROLIERIŲ ĮŽANGINIS ŽODIS

Prieš dvidešimt šešerius metus Lietuva, referendume pritarusi atkurtos valstybės teisinės, ekonominės, socialinės ir politinės raidos kryptį nubrėžiančiai Lietuvos Respublikos Konstitucijai (toliau vadinama – Konstitucija), kartu pasisakė ir už demokratinę šalies raidą. Kaip žinoma, nuostata, kad Lietuvos valstybė yra demokratinė, reiškia, kad valstybėje turi būti užtikrinama Konstitucijos viršenybė, žmogaus teisių ir laisvių apsauga, visų asmenų lygybė įstatymui ir teismui, valdžių padalijimas ir pusiausvyra, valdžios atsakomybė piliečiams, demokratinis sprendimų priėmimo procesas, galimybės plėtotis pilietinei visuomenei ir kt. Kiekvienos demokratinės valstybės viena svarbiausių pareigų – gerbti žmogaus teises ir užtikrinti jų apsaugą.

Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas **Augustinas Normantas** tiria skundus dėl valstybės institucijų ir įstaigų pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje

Seimo kontrolierė **Milda Vainiutė** tiria skundus dėl savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje

Konstitucijoje ir kituose įstatymuose yra įtvirtinta ir valstybėje realiai veikia sukurta žmogaus teisių garantijų sistema. Viena iš konstitucinių institucijų, kurios priedermė – ginti žmogaus teises ir laisves, yra Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga (toliau vadinama ir – Seimo kontrolierių įstaiga), realiai veikianti nuo 1994 metų. Per visą šį laikotarpį – daugiau nei dvidešimt metų – institucija įrodė, kad ji geba tinkamai ir garbingai atlikti jai patikėtą misiją – skirti dėmesį ir suteikti pagalbą kiekvienam asmeniui, ginant žmogaus teises ir laisves, ugdant pagarbą joms, skatinti asmens ir valdžios dialogą, kad valdžia tinkamai tarnautų žmonėms.

Paminėtina, kad Seimo kontrolierių įstaigos veiklos metu buvo ne kartą pakeistas ir

patobulintas jos statusas, pakoreguotos jai suteiktos funkcijos ir kt. Ilgainiui Seimo kontrolieriams suteiktų įgaliojimų apimtis kito, plėtėsi, todėl šiandien Seimo kontrolierių įstaiga – jau ne tik piliečių skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo tirianti institucija, bet ir nacionalinė žmogaus teisių institucija bei institucija, atliekanti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose. Todėl Seimo kontrolierių įstaiga stengiasi prisidėti prie teisinio švietimo darbų, formuojant valstybės institucijų tarnautojų ir darbuotojų bei visos visuomenės požiūrį į žmogaus teisių ir laisvių gynimą bei vykstančius pokyčius šiame procese¹. Šie paminėti dideli iššūkiai reikalauja Seimo kontrolierių ir Seimo kontrolierių įstaigos darbuotojų nemenkų pastangų, susitelkimo, organizuotumo tam, kad šiai svarbiai konstitucinei institucijai keliama veiklos tikslai būtų pasiekti.

Apžvelgiant Seimo kontrolierių įstaigos 2018 metais nuveiktus darbus, kurių konkretūs statistiniai duomenys pateikiami, atsižvelgiant šiai institucijai priskirtus įgaliojimus (žr. toliau), be kita ko, atkreiptinas dėmesys į, mūsų įsitikinimu, labai svarbų valdžių padalijimo principo elemento – valdžių sąveikos – funkcionavimą valstybėje, nes tai daugeliu atvejų lemia siekiamų veiklos rezultatų kokybę ir apskritai žmonių požiūrį į valstybę bei jos institucijas.

Kaip žinoma, konstitucinis valdžių padalijimo principas, be kita ko, reiškia, kad kiekvienai valdžios institucijai suteikiama jos paskirtį atitinkanti kompetencija, kurios konkretus turinys priklauso ir nuo tos institucijos vietos tarp valdžios institucijų, jos įgaliojimų santykio su kitų institucijų įgaliojimais. Svarbu tai, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos turi paklusti Konstitucijai, vykdyti konstitucinę priedermę tarnauti žmonėms ir bendrai siekti visai visuomenei reikšmingų tikslų. Kitaip tariant, labai svarbu, kad visos valstybėje veikiančios konstituciniu arba įstatyminiu lygmeniu įsteigtos institucijos suprastų bendradarbiavimo svarbą, kad dominuotų suvokimas, jog visa valstybė kaip darnus mechanizmas funkcionuoja tik tuomet, kai yra laikomasi tokios nuostatos: valstybės institucijų savarankiškumas turi būti suprantamas kaip veikimas pagal numatytą kompetenciją ir įgaliojimus, grindžiamas pagarba ir partneryste santykiuose su kitomis valdžiomis. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą pabrėžęs, kad, įgyvendinant bendruosius valstybės uždavinius ir funkcijas, valstybės institucijų veikla grindžiama jų bendradarbiavimu, todėl jų tarpusavio sąveika apibūdintina kaip tarpfunkcinė partnerystė.

Šiame kontekste pabrėžtina tai, kad Seimo kontrolierių įstaiga, veikdama pagal paminėtą principą per visą savo veiklos laikotarpį, taigi ir 2018 metais, atliko aktyvaus moderatoriaus vaidmenį, tarpininkaudama tarp įvairių valstybės valdžios institucijų, sprendžiant aktualias problemas².

Kadangi Seimo kontrolierių veiklos tikslas – ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinti žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tarnauti žmonėms,

¹ Pavyzdžiui, 2018 m. gruodžio 18 d. Seimo kontrolierių įstaigoje vyko mokymai pataisos įstaigų darbuotojams apie nuteistųjų priežiūrą, grindžiamą pagarba žmogaus teisėms, principais.

² Antai, įkalinimo įstaigose kilus nepasitenkinimui dėl naujo reglamentavimo, susijusio su galimybe įsigyti maisto produktų, Seimo kontrolieriai 2018 m. gruodžio 4 d. susitiko su Teisingumo ministerijos ir Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos atstovais ir kartu ieškojo galimų šio klausimo sprendimo būdų.

todėl būtent ši užduotis leidžia ypač gerai suvokti valstybės tarnybos vaidmenį valstybėje: valstybės tarnybos, kaip ir valstybės, esminė paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą. Kitaip tariant, valstybės tarnautojams tenka didelė atsakomybė už jiems pavestų funkcijų vykdymą – viešąjį administravimą, viešųjų paslaugų teikimą, kad būtų garantuotas visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos – viešasis interesas. Jei šių konstitucinių imperatyvų nėra paisoma, atitinkamai stringa kitų institucijų darbas, neatsakingai eikvojami žmogiškieji ištekliai bei valstybės turtas, nes tokiu atveju šalies gyventojai, siekdami išspręsti jiems nepagrįstai iškilusias problemas, yra priversti ieškoti pagalbos ir užtarimo. Todėl čia paminėtina viena iš svarbių Seimo kontrolierių veiklos formų – rengiami susitikimai su savivaldybių valstybės tarnautojais ir kitais darbuotojais, kurių metu, be kita ko, aptariami gero viešojo administravimo principai ir jų turinys³.

Atsižvelgiant į tai, pabrėžtina, kad visos valstybės institucijos turėtų veikti pagal Konstitucijos ir teisės reikalavimus, nepiktnaudžiauti nustatytais galiomis, laikytis tarnybinės etikos reikalavimų, vadovautis tokiais esminiais valstybės tarnybos organizavimo ir veiklos principais kaip įstatymų viršenybė, valstybės institucijų atvirumas ir prieinamumas žmonėms, proporcingumas, objektyvumas, efektyvumas, lygiateisiškumas, subsidiarumas, skaidrumas, visuomenės informavimas apie valstybės ir savivaldybių institucijų darbą, klausimų svarstymo ir sprendimų priėmimo operatyvumas ir kt. Tai pabrėžti svarbu dėl to, kad valstybė Konstitucijoje įtvirtintą atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekį galės įgyvendinti tik tuomet, kai visos valstybės institucijos veiks laikydamosi paminėtų principų.

SEIMO KONTROLIERIŲ MANDATAI

Konstitucijos 73 straipsnyje įtvirtinta Seimo kontrolierių pareiga tirti piliečių skundus dėl valstybės ir savivaldybių pareigūnų (išskyrus teisėjus) piktnaudžiavimo ar biurokratizmo. To paties straipsnio antroje dalyje numatyta, kad Seimo kontrolierių įgaliojimus nustato Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas (toliau vadinama ir – Seimo kontrolierių įstatymas, Įstatymas). Įstatymo 3 straipsnyje, kuris buvo papildytas, atsižvelgiant į naujus Lietuvos Respublikos, kaip tarptautinės bendruomenės narės, priimtus įsipareigojimus, konstatuojama, jog egzistuoja trys pagrindiniai Seimo kontrolierių veiklos tikslai (mandatai).

Pažymėtina, kad, be Konstitucijoje numatyto skundų nagrinėjimo, 2013 m. pabaigoje Lietuvai ratifikavus Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvųjį protokolą, Seimo kontrolieriams suteikti įgaliojimai vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją, o nuo 2018 m. sausio 1 d. – ir nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas.

³ Pavyzdžiui, 2018 m. lapkričio 14 d. Seimo kontrolierė susitiko su Vilniaus miesto administracijos vadovais. Susitikimo metu, be kita ko, buvo aptarti gyventojų skunduose keliama klausimai, atkreiptas dėmesys į skundų nagrinėjimo problemas, tarp kurių – neišsamių ir nemotyvuotų atsakymų pareiškėjams pateikimas arba atsakymas ne į visus prašymuose įvardytus klausimus.

Skundų nagrinėjimas

Seimo kontrolierių įgaliojimai tirti piliečių skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ir biurokratizmo kyla iš Konstitucijos 73 straipsnio ir konkretinami Seimo kontrolierių įstatyme. Skundų nagrinėjimas sudaro didžiąją dalį Seimo kontrolierių veiklos, kuriai skiriamas ypatingas dėmesys.

Seimo kontrolieriai, siekdami, kad asmens teisė į tinkamą viešąjį administravimą taptų reali, naudodamiesi visomis įstatymu suteiktomis teisėmis, tiria skundus, objektyviai įvertinę skundžiamas aplinkybes, priima sprendimus, teikia institucijoms rekomendacijas, analizuoja informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą, prireikus imasi kitų priemonių užtikrinti efektyvų rekomendacijų įgyvendinimą.

Seimo kontrolieriai aktyviai reaguoja į visuomenės informavimo priemonėmis arba kitais būdais gautą informaciją apie galimą pareigūnų piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar kitaip pažeidžiamas žmogaus teises ir laisves. Tokiais atvejais Seimo kontrolierius atlieka tyrimus savo iniciatyva.

Seimo kontrolierių teisė tarpininkauti tarp asmens ir nesprendžiančio jo problemos pareigūno yra tradicinė ombudsmenų teisė, įgyvendinama visame pasaulyje. Ši teisė numatyta ir Seimo kontrolierių įstatyme, pagal kurį Seimo kontrolieriai gali tarpininkauti, siekdami, kad asmens problema būtų išspręsta gera valia. Tarpininkaujama tais atvejais, kai yra atsisakymo nagrinėti skundą pagrindai, numatyti Seimo kontrolierių įstatymo 17 str. 1 dalies 6 punkte, o kai kada ir 3 punkte. Taip pavyksta greitai ir efektyviai išspręsti asmens skunde keliamus klausimus. Tarpininkaudamas tarp asmenų ir valstybės arba savivaldos įstaigų bei teikdamas rekomendacijas, Seimo kontrolierius atkreipia pareigūnų dėmesį į tai, kas turėtų būti padaryta. Ombudsmenas įvertina iš institucijų gautą informaciją apie pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą. Jeigu taikant tarpininkavimo procedūrą problema neišsprendžiama, o rekomendacijos nevykdomos, skundas tiriamas iš esmės. Pažymėtina, kad taikant tarpininkavimo procedūrą sudaromos sąlygos gerokai sutrumpinti skundų tyrimo laiką ir pareiškėjams aktualius klausimus išspręsti per 1–1,5 mėnesio bei skirti daugiau dėmesio sudėtingiems ir didelei visuomenės daliai aktualiems skundų klausimams nagrinėti.

Tik tada, kai žmonės bus tikri, kad jų teisės ir laisvės yra saugomos, o pažeidimo atveju – efektyviai ginamos, didės pasitikėjimas valstybe ir jos institucijomis. Efektyvus žmogaus teisių ir laisvių gynimas užtikrinamas įvairiomis priemonėmis: tiriant skundus, atliekant tyrimus savo iniciatyva, tarpininkaujant tarp asmenų ir valstybės, bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kt. Pabrėžtina, kad efektyviai žmogaus teisės ginamos tik tuo atveju, kai įgyvendinamos visos numatytos žmogaus teisių gynimo priemonės, neribojant nė vienos iš jų taikymo.

Nacionalinė kankinimų prevencija

Nuo 2014 metų Seimo kontrolieriai vykdo nacionalinę kankinimų prevenciją (toliau vadinama ir – NKP), reguliariai lankydami laisvės apribojimo vietose. Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ str. 2 dalį, laisvės apribojimo vieta yra bet kuri Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausanti ar jos kontroliuojama vieta, kurioje asmenų laisvė yra arba gali būti apribota, vadovaujantis valdžios

įstaigos sprendimu ar jai paraginus arba su jos pritarimu ar sutikimu, t. y., policijos komisariatų areštinės, įkalinimo, globos, psichiatrijos, užkrečiamųjų ligų gydymo, užsieniečių laikymo arba apgyvendinimo ir kitos įstaigos. Seimo kontrolierių įstaigos turimais duomenimis, Lietuvoje yra daugiau kaip 400 laisvės apribojimo vietų.

Vykdydami NKP, Seimo kontrolieriai naudojami plačiais įgaliojimais, t. y., turi teisę pasirinkti, kokias laisvės apribojimo vietas aplankyti ir kokius asmenis apklausti, patekti į visas laisvės apribojimo vietas ir visas jose esančias patalpas, susipažinti su jų įrengimu ir infrastruktūra, kalbėtis be liudininkų su asmenimis, kurių laisvė apribota, taip pat apklausti bet kuriuos kitus asmenis, kurie galėtų suteikti reikiamos informacijos. Be to, Seimo kontrolieriai turi teisę laisvės apribojimo vietų patikrinimus atlikti kartu su pasirinktais ekspertais. Atliekant šią funkciją nuolat vykstama į laisvės apribojimo vietas bei jose atliekami patikrinimai, siekiant nustatyti, ar nėra kankinimų, kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio apraiškų ir ar nėra kitaip pažeidžiamos žmogaus teisės, taip pat prižiūrima, kaip vykdomos Seimo kontrolierių rekomendacijos. Per metus surengiama apie 50 vizitų į laisvės apribojimo vietas.

Vykdam NKP įsitikinta, kad kankinimų ir kitų žmogaus teisių pažeidimų užkardymo veikla yra svarbi ir ja pasiekiami teigiamų rezultatų: nustatoma įvairaus pobūdžio žmogaus teisių pažeidimų, apie kuriuos tiriant skundus nebuvo žinoma, atkreipiamas institucijų dėmesys į problemas, aspektus, kurie gali lemti institucijose laikomų asmenų teisių pažeidimus, skatinamas progresyvus, pagarbus požiūris, siekiant ilgalaikio tikslo – užtikrinti, kad nebūtų pažeidžiamos laisvės apribojimo vietose laikomų asmenų teisės. Vykdoma nacionalinė kankinimų prevencija – svarbus indėlis gerinant žmogaus teisių padėtį valstybėje, įgyvendinant visuotinės periodinės peržiūros metu Jungtinių Tautų (toliau vadinama ir – JT) Žmogaus teisių tarybos ir įvairių kitų tarptautinių institucijų Lietuvai teiktas rekomendacijas.

Nacionalinė žmogaus teisių institucija

Nacionalinių žmogaus teisių institucijų (toliau vadinama ir – NŽTI) kilmė ir veiklos apimtis glaudžiai susijusi su tarptautiniu žmogaus teisių apsaugos mechanizmu. NŽTI veiklos koncepcija suformuluota JT Generalinės Asamblėjos 1993 m. Rezoliucijoje Nr. 48/134, kurioje valstybės narės skatinamos steigti NŽTI, akcentuojama būtinybė tokioms institucijoms laikytis principų, apibrėžiančių jų statusą, veiklos gairių ir pagrindinių reikalavimų (kurie vadinami Paryžiaus principais). Priimtame dokumente numatoma, kad NŽTI statusas šalies institucijoms suteikiamas, jeigu jos yra nepriklausomos bei geba užtikrinti, kad tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms bus teikiamos objektyvios išvalgos (nuomonė) apie žmogaus teisių pažangą šalyje, nepriklausomai nuo valstybės vykdomosios valdžios bus dalyvaujama svarstant valstybės parengtus pranešimus pagal JT žmogaus teisių apsaugos konvencijos nuostatų reikalavimų vykdymą.

JT Nacionalinių žmogaus teisių institucijų koordinavimo komitetas 2017 m. kovo 23 d. Seimo kontrolierių įstaigą akreditavo kaip NŽTI (A lygiu), atitinkančią Paryžiaus principus. Lietuvos Respublikos Seimas (toliau vadinama – Seimas) 2017 m. gruodžio 7 d. priėmė Lietuvos Respublikos

Seimo kontrolierių įstatymo Nr. VIII-950 3, 19, 19¹ straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 19² straipsniu įstatymą (įsigaliojo 2018 m. sausio 1 d.), kuriuo buvo apibrėžtos Seimo kontrolierių kompetencijos naujos sritys, vykdam nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas:

- 📄 atlikti žmogaus teisių stebėseną Lietuvoje ir rengti žmogaus teisių padėties ataskaitas;
- 📄 vykdyti informacijos apie žmogaus teises sklaidą ir visuomenės švietimą žmogaus teisių klausimais;
- 📄 pristatyti žmogaus teisių padėties Lietuvoje vertinimą tarptautinėse organizacijose ir teikti joms informaciją pagal Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytus įsipareigojimus;
- 📄 teikti siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms žmogaus teisių klausimais;
- 📄 siekti nacionalinių teisės aktų suderinimo su Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių srityje;
- 📄 inicijuoti tyrimus dėl esminių žmogaus teisių problemų.

Pabrėžtinai svarbus NŽTI vaidmuo sistemiškai analizuojant ir apibendrinant informaciją, skirtą rengiamoms ataskaitoms, vykdam tyrimus esminiais žmogaus teisių klausimais, atliekam nacionalinių teisės aktų vertinimus dėl jų atitikties visuotinai pripažintiems žmogaus teisių principams ir standartams, teikiant siūlymus dėl sąlygų galimiems žmogaus teisių pažeidimams pašalinti ir pan. Siekdama efektyvesnio sprendimų ir rekomendacijų įgyvendinimo, NŽTI pasitelkia tarptautinius, regioninius ir nacionalinius žmogaus teisių mechanizmus, nacionalinius teismus bei Europos Žmogaus Teisių Teismą (toliau vadinama ir – EŽTT), bendradarbiauja su valdžios institucijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, įtraukia ekspertus, akademinės visuomenės atstovus, dirbančius įvairiose žmogaus teisių srityse.

SEIMO KONTROLIERIŲ KAIP NACIONALINĖS ŽMOGAUS TEISIŲ INSTITUCIJOS VEIKLA

Vykdydama nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas, Seimo kontrolierių įstaiga 2018 m. didžiulį dėmesį skyrė psichikos sveikatos priežiūros problemoms, todėl gilinosi į Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, teikė pasiūlymus jo tobulinimui, organizavo susitikimus su sveikatos apsaugos ministru bei nevyriausybinėmis organizacijomis. Seimo kontrolierių įstaiga taip pat gilinosi į pataisos įstaigų pertvarkos problemas, organizavo mokymus pataisos įstaigų pareigūnams apie žmogaus teisių principais grįstą nuteistųjų priežiūrą, taip pat prisidėjo prie pirmojo šalyje Nacionalinio žmogaus teisių forumo, skirto Tarptautinei žmogaus teisių dienai paminėti, organizavimo. Renginyje valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovai kvietė visuomenę diskutuoti smurto artimoje aplinkoje, teisės į rinkimų laisvę, šiuolaikinės vergovės, visuomenės teisės į informaciją temomis. Be to, Seimo kontrolierių įstaiga Jungtinėms Tautoms pateikė alternatyvią ataskaitą dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto įgyvendinimo Lietuvoje.

Apie 2018 metais Seimo kontrolierių vykdytą nacionalinės žmogaus teisių institucijos veiklą detaliau:

- **Atliko žmogaus teisių stebėseną Lietuvoje ir rengė žmogaus teisių padėties ataskaitas (19² str. 2 d. 1 p.)**

- ☐ 2018 m. sausio 19 d. Seimo kontrolierių įstaigoje vyko susitikimas su Žmogaus teisių organizacijų koalicijai priklausančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis. Seimo kontrolieriai susitikime su Žmogaus teisių organizacijų koalicijos atstovais aptarė bendradarbiavimo galimybes sprendžiant žmogaus teisių problemas. Susitikime kalbėta apie romų integravimo, visuomenės švietimo žmogaus teisių temomis svarbą bei būtinybę įgyvendinti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą dėl lyties keitimo
- ☐ 2018 m. spalio 18 d. Seimo kontrolierių įstaigos atstovai Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje (toliau vadinama – Teisingumo ministerija) dalyvavo susitikime su ministerijomis, kitomis atsakingomis vykdomosios valdžios įstaigomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis, kurio metu buvo aptarti JT Žmogaus teisių tarybos visuotinės periodinės peržiūros antrojo ciklo metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo klausimai
- ☐ 2018 m. spalio 19 d. Seimo kontrolierių įstaigos atstovai Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijoje (toliau vadinama – Užsienio reikalų ministerija) dalyvavo susitikime su ministerijomis, kitomis atsakingomis vykdomosios valdžios įstaigomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis, kurio metu buvo aptartos JT Žmogaus teisių komiteto baigiamosios pastabos Lietuvos ketvirtajam pranešimui pagal Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą.

- **Vykde informacijos apie žmogaus teises sklaidą ir visuomenės švietimą žmogaus teisių klausimais (19² str. 2 d. 2 p.)**

- ☐ 2018 m. spalio 30 d. Seimo kontrolierių įstaigoje socialinės globos įstaigų darbuotojams buvo surengti mokymai „Ilgalaiškės socialinės globos paslaugų teikimo iššūkiai ir galimybės klientų užimtumo srityje“. Mokymų metu Seimo kontrolierių įstaigos vadovas Augustinas Normantas akcentavo, kad socialinė priežiūra vyresnių asmenų globos namuose nėra tik tam tikrų fiziologinių poreikių tenkinimas, kad būtinas globos namų gyventojų dalyvavimas įvairiose kasdienėse veiklose, jų kultūrinis ir socialinis ugdymas, dvasinių ir psichosocialinių poreikių tenkinimas. Renginyje dalyvavusiems savivaldybių tarnautojams, atsakingiems už socialinės priežiūros organizavimą savivaldybėse, bei socialinės priežiūros darbuotojams buvo pristatyti žmogaus teisėmis grįsti socialinės priežiūros paslaugų teikimo metodai, kuriuos taikant visi paslaugų planavimo, politikos kūrimo ir praktinės veiklos aspektai grindžiami žmogaus teisių principais ir standartais
- ☐ 2018 m. gruodžio 18 d. Seimo kontrolierių įstaigoje vyko mokymai „Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas įkalinimo įstaigose“, skirti pataisos įstaigų darbuotojams. Dalyvaudami praktinėse veiklose, pataisos įstaigų darbuotojai analizavo nuteistųjų skunduose keliamas problemas, gilinosi į skundų nagrinėjimo ypatumus, kritiškai mąstydami ieškojo neįprastų problemų sprendimo būdų. Seimo kontrolierių įstaigos

atstovai pataisos įstaigų darbuotojams priminė apie Jungtinių Tautų patvirtintus pagarbaus elgesio su nuteistaisiais principus, kalbėjo apie žmogaus teisių principais grįstą nuteistųjų priežiūrą. Mokymų metu pataisos įstaigos darbuotojai buvo supažindinti su pagalbinio reagavimo į provokacijas modeliu, taikomu siekiant pozityvaus komunikavimo su nuteistaisiais, analizavo praktines situacijas, su kuriomis jie itin dažnai susiduria

- ☐ Seimo kontrolierių įstaiga buvo vienas iš Nacionalinio žmogaus teisių forumo, skirto paminėti Tarptautinę žmogaus teisių dieną, organizatorių. Minint Tarptautinę žmogaus teisių dieną, pirmą kartą Lietuvoje buvo surengtas Nacionalinis žmogaus teisių forumas – daugiau nei 60 šalies ir užsienio ekspertų, visuomenininkų, žurnalistų, politikų, žmogaus teisių aktyvistų, diplomatų, verslo atstovų, moksleivių ir studentų diskutavo apie žmogaus teisių kultūrą mokyklose, manipuliavimą rinkėjais, prekybą žmonėmis, smurtą artimoje aplinkoje, mažumų teises ir kitus klausimus. Renginys buvo skirtas 70-osioms Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos pasirašymo metinėms. Diskutuodamas apie žmogaus teises nacionalinės žmogaus teisių institucijos (Seimo kontrolierių įstaigos) vadovas Augustinas Normantas akcentavo žmogaus teisių švietimo svarbą. Forumo metu valstybinio, nevyriausybinių ir verslo sektorių atstovai kartu su akademinė bendruomene ir visuomene dalyvavo diskusijose apie dabartinę žmogaus teisių padėtį ir reikalingus pokyčius bei sprendimus, skirtus tam, kad Lietuvoje būtų gera gyventi visiems – visų tautybių, rasių, tikėjimų, lyčių, socialinių padėčių, įsitikinimų ir pažiūrų žmonėms. Renginio diskusijose dalyvavo tarptautinių institucijų: Europos Tarybos, Jungtinių Tautų, Europos Komisijos pareigūnai, JAV, Kanados, Švedijos ir Norvegijos ambasadoriai Lietuvoje. Prie bendro pokalbių stalo susėdo Seimo nariai, ministrai, ekspertai iš Vytauto Didžiojo universiteto (toliau vadinama – VDU), Lietuvos socialinių tyrimų centro, Vilniaus politikos analizės instituto, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, Seimo kontrolierių įstaigos, Lietuvos neįgaliųjų forumo, Lietuvos žmogaus teisių centro, „Baltųjų pirštinių“ ir kitų organizacijų atstovai. Nacionalinio žmogaus teisių forumo metu vyko mokinių rašinių konkursas. Lietuvos moksleiviai buvo kviečiami papasakoti apie žmogaus teisių svarbą ir vaidmenį jų gyvenime, pasidalinti siūlymais ir kūrybiškomis idėjomis, kaip Lietuvoje būtų galima stiprinti ir skatinti žmogaus teises. Tarptautinę žmogaus teisių dieną, pirmą kartą Lietuvoje rengiamame Nacionaliniame žmogaus teisių forume Martyno Mažvydo bibliotekoje trys konkurso nugalėtojai buvo apdovanoti. Konkursą organizavo Seimo kontrolierių įstaiga (Nacionalinė žmogaus teisių institucija) kartu su Užsienio reikalų ministerija, Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Lietuvoje.

- **Pristatė žmogaus teisių padėties Lietuvoje vertinimą tarptautinėse organizacijose ir teikė joms informaciją pagal Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytus įsipareigojimus (19² str. 2 d. 3 p.)**

- ☐ 2018 m. gegužės 18 d. Seimo kontrolierių įstaigoje vyko susitikimas su Europos saugumo ir bendradarbiavimo (ESBO) padalinio ODIHR (Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras) delegacija. Delegacijos atstovai informavo Seimo kontrolierius, kad planuoja stebėti viešuosius renginius, susijusius su „Vaivorykštės dienų 2018“ festivaliu Vilniuje, vertindami

Lietuvos pasirengimą laikyti tarptautinių įsipareigojimų užtikrinant teisės į susirinkimų laisvę įgyvendinimą. Delegacijos vadovė domėjosi susirinkimų laisvės įgyvendinimą reglamentuojančiais teisės aktais, ypatingą dėmesį skyrė diskusijai dėl Susirinkimų įstatymo 6 str. 1 ir 2 d. nuostatų įgyvendinimo, domėjosi įstatymo 3 str., apibrėžiančiu susirinkimų organizatorius, klausė, kaip šios nuostatos įgyvendinamos, kaip vykdomos susirinkimų vietos ir laiko suderinimo su savivaldybės atstovais procedūros

- ☐ Seimo kontrolierių įstaiga parengė ir 2018 m. birželio 11 d. JT Žmogaus teisių komitetui pateikė alternatyvią (šešėlinę) ataskaitą dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto įgyvendinimo Lietuvoje
- ☐ 2018 m. rugsėjo 7 d. Seimo kontrolierių įstaigoje vyko susitikimas su Europos Tarybos Seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės (SOGI) padalinio politikos patarėju João Pereira. Seimo kontrolierius Augustinas Normantas su svečiu aptarė translyčių asmenų teisinę apsaugą Lietuvoje. Susitikime taip pat kalbėta apie L. prieš Lietuvą bylos vykdymo eigą. Diskutuota apie SOGI pastabas Asmens lytinės tapatybės pripažinimo įstatymo projektui, kalbėta apie priemones, kokių šalis turėtų imtis, siekdama tinkamai įgyvendinti EŽTT sprendimą L. prieš Lietuvą byloje
- ☐ 2018 m. gruodžio 13 d. Seimo kontrolierių įstaigos atstovai dalyvavo Teisingumo ministerijoje vykusiame susitikime dėl EŽTT sprendimo byloje L. prieš Lietuvą vykdymo. Susitikimo metu buvo aptarti už sprendimo įgyvendinimą atsakingų institucijų atlikti bei planuojami atlikti darbai, atkreiptas dėmesys į sritis, kuriose teisinį lytinės tapatybės pripažinimą teismo keliu realizavę translyčiai asmenys susiduria su praktinėmis problemomis.

• **Teikė siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms žmogaus teisių klausimais (19² str. 2 d. 4 p.)**

- ☐ Seimo kontrolierių įstaiga parengė ir 2018 m. lapkričio 30 d. pateikė poziciją „Dėl saviraiškos laisvės, užtikrinant visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą“. Nevertindamas konkrečių Seimo laikinosios tyrimo komisijos siūlymų, Seimo kontrolierius pasisakė dėl būtinybės apsaugoti žodžio ir saviraiškos laisvę, garantuojamą Konstitucijos ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, užtikrinant nacionalinio transliuotojo nepriklausomumą. Pateiktoje nuomonėje Seimo kontrolierius pastebėjo, kad Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnis, užtikrinantis saviraiškos laisvę, apima, be kita ko, ir spaudos, radijo ir televizijos laisvę, kadangi be laisvos ir gausios spaudos nėra ir demokratinės visuomenės. Seimo kontrolierius taip pat atkreipė dėmesį, kad EŽTT byloje *Manole ir kiti prieš Moldovą* pabrėžė įstatymu įtvirtintų visuomeninio transliuotojo priežiūros institucijų nepriklausomumo nuo politinio ir ekonominio poveikio svarbą
- ☐ Seimo kontrolierių įstaiga parengė ir pateikė Teisingumo ministerijai nuomonę „Dėl nuteistųjų (suimtųjų) ar dalies jų turimų asmeninių drabužių pakeitimo pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) išduodamais drabužiais“. Vertindamas Teisingumo ministerijos

iniciatyvą Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad būtina atsižvelgti į šios iniciatyvos tikslus, ko siekiama pirmiau įvardyta priemone, ar išnaudotos visos galimos priemonės (nuteistųjų įtraukimas į įvairias socialines rehabilitacijos programas, jų užimtumo didinimas, darbas su nuteistaisiais didinant jų pasitikėjimą savimi ir formuojant (keičiant) susiformavusį negatyvų elgesį visuomenėje priimtinais elgesio standartais ir pan.), kurios prisidėtų prie įkalinimo įstaigose įsišaknijusių subkultūrų naikinimo. Seimo kontrolieriaus nuomone, nors kai kurios užsienio valstybės taiko praktiką, kuomet įkalintieji (sulaikytieji) dėvi jiems išduotas uniformas, Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmogišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (toliau vadinama ir – CPT) savo ataskaitoje yra pažymėjęs, kad kalinių (suimtųjų) savigarpa yra svarbi socialinės rehabilitacijos dalis, todėl CPT abejoja, ar draudimas kaliniams (suimtiesiems) dėvėti nuosavus drabužius prisidėtų prie kalinių (suimtųjų) savigarbos puoselėjimo ([CPT/Inf(2009) 34] 74p.). Be to, Europos kalėjimų taisyklėse reglamentuojama, kad kaliniai, neturintys nuosavų tinkamų drabužių, turi būti aprūpinami rūbais, atitinkančiais klimatą (20.1 p.). Tokie drabužiai jokių būdu negali žėisti kalinių savigarbos (20.2 p.). Visi drabužiai turi būti geros būklės ir prireikus būti pakeičiami (20.3 p.). Kai kaliniai gauna leidimą išeiti už įstaigos ribų, iš jų neturi būti reikalaujama dėvėti tokius drabužius, kurie išskirtų juos kaip kalinius (20.4 p.). Suimtiesiems turi būti leidžiama vilkėti jų asmeninius drabužius, jeigu jie yra tinkami dėvėti kalėjime (97.1 p.). Seimo kontrolierius pastebėjo, kad nėra objektyvių duomenų, jog Teisingumo ministerijos iniciatyva keisti nuteistųjų (suimtųjų) ar dalies jų turimų asmeninių drabužių pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) išduodamais drabužiais leis pasiekti numanomo tikslo – mažinti įkalinimo įstaigose klestinčios subkultūros reiškinius, nes Seimo kontrolieriui kyla abejonių, ar išnaudotos visos galimos ir rekomenduojamos tarptautiniuose žmogaus teisių apsaugą reglamentuojančiuose dokumentuose siūlomos priemonės subkultūroms įkalinimo įstaigose mažinti. Be to, pateikdamas nuomonę Seimo kontrolierius pastebėjo, kad kalinių uniformos negali žeminti kalinių orumo bei stigmatizuoti esančius įkalinimo įstaigose, taikomos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir šios priemonės neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti (Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas)

- 2018 m. liepos 2 d. organizuotas susitikimas su sveikatos apsaugos ministru Aurelijumi Veryga ir teisingumo ministru Elvinu Jankevičiumi aptarti EŽTT sprendimo byloje L. prieš Lietuvą įgyvendinimo klausimus. Susitikime dalyvavo ir Vyriausybės atstovė EŽTT Karolina Bubnytė, kuri pristatė EŽTT sprendimo byloje L. prieš Lietuvą įgyvendinimo realijas bei svarbiausius šio sprendimo įgyvendinimo aspektus. Susitikimo metu buvo aptartas EŽTT sprendimas dėl iš dalies priimtino pareiškimo, kurį pateikė Lietuvos Respublikos pilietis L., kreipdamasis į EŽTT dėl nepakankamo su transseksualais susijusio teisinio reguliavimo Lietuvoje. Susitikimo metu Seimo kontrolieriai atkreipė dėmesį, kad siekiant įgyvendinti EŽTT sprendimą turi būti išspręsti ne tik medicininiai, bet ir teisiniai klausimai. Ministrui

bei kontrolieriai sutiko, kad tai – jautri tema, kuri turi būti analizuojama įvairiais pjūviais, įskaitant ir tokios paslaugos atlikimo saugumo klausimus, vertybinius aspektus bei lyginimą su užsienio praktika

- ☐ Seimo kontrolierių įstaigos atstovai 2018 m. spalio 25 d. dalyvavo susitikime su Europos Tarybos Ministrų komiteto Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vykdymo departamento atstovais, kuriame aptarė EŽTT sprendimų įgyvendinimo Lietuvoje problemas bei bendradarbiavimo galimybes
- ☐ Seimo kontrolierių įstaigoje 2018 m. birželio 8 d. įvyko susitikimas su Teisingumo ministerijos baudžiamosios justicijos srities atstovais, kuriame buvo aptarti galimi Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – Bausmių vykdymo kodeksas) pakeitimai bei įkalinimo įstaigose ir Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjimų departamentas) susidariusi situacija
- ☐ Seimo kontrolierių įstaigoje 2018 m. rugsėjo 26 d. įvyko susitikimas su Kalėjimų departamento atstovais, kuriame buvo aptarti įkalinimo įstaigose diegiamos dinaminės priežiūros įgyvendinimo aspektai.

• **Siekė nacionalinių teisės aktų suderinimo su Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių srityje (19² str. 2 d. 5 p.)**

- ☐ 2018 m. balandžio 3 d. Seimo kontrolierių įstaigoje organizuotas susitikimas su žmogaus teisių, psichikos sveikatos priežiūros ekspertais
- ☐ 2018 m. lapkričio 30 d. Seimo kontrolierių įstaigoje organizuotas susitikimas su Seimo Sveikatos reikalų komiteto vadove ir sveikatos apsaugos ministru dėl Psichikos sveikatos įstatymo pataisų
- ☐ Susitikime su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos (toliau vadinama ir – Sveikatos apsaugos ministerija), Teisingumo ministerijų bei nevyriausybių organizacijų atstovais kalbėta apie tai, kaip įgyvendinamos JT Neįgaliųjų teisių komiteto rekomendacijos Lietuvai, susijusios su Neįgaliųjų teisių konvencijos 14 str. ir kitų nuostatų įgyvendinimu
- ☐ 2018 m. birželio 4 d. Seimo kontrolierių įstaiga Seimo Žmogaus teisių komitetui bei Seimo Savižudybių ir smurto prevencijos komisijai pateikė poziciją dėl Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (Nr. 1/3D-1561), kurioje atkreipė dėmesį į tai, kad galimai ne visi siūlomi Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimai yra suderinami su tarptautiniais žmogaus teisių apsaugos standartais, bei pateikė savo rekomendacijas ir siūlymus dėl įstatymo pakeitimo projekto suderinamumo su tarptautiniais Lietuvos Respublikos įsipareigojimais
- ☐ Seimo kontrolierių įstaigos atstovai 2018 m. rugsėjo 26 d. dalyvavo Seimo Sveikatos reikalų komiteto klausymuose Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo tema, kur pateikė įstaigos poziciją naujojo įstatymo projekto priėmimo ir įgyvendinimo klausimais
- ☐ Seimo kontrolierių įstaigos atstovai 2018 m. spalio 24 d. dalyvavo Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto posėdyje svarstant Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymą

2018 m. balandžio 4 d. Seimo kontrolierių įstaigoje įvyko Neįgaliųjų reikalų departamento Neįgaliųjų teisių konvencijos stebėsenos ataskaitos projekto pristatymas, kuriame dalyvavo Neįgaliųjų reikalų departamento bei nevyriausybinų organizacijų atstovai. Seimo kontrolieriaus iniciatyva organizuotame susitikime valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovai buvo supažindinti su Neįgaliųjų socialinės integracijos veiklos rezultatų ir JT Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo 2017 m. stebėsenos ataskaita, kurioje Neįgaliųjų reikalų departamentas ir nevyriausybinių organizacijų išryškino svarbiausius Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo šalyje trūkumus. Ataskaitoje pastebima, kad šalis netinkamai užtikrina asmenų, turinčių negalią, dalyvavimą politiniame ir visuomeniniame gyvenime, asmenims su negalia sunkiai prieinamos sveikatos priežiūros įstaigos, o kai kurios iš jų (kaimiškiose vietovėse) apskritai neprieinamos. Vertinant Neįgaliųjų konvencijos įgyvendinimą šalyje pastebima, kad suaugusiųjų globos įstaigose gyventojai laiku nepamaitinami, jiems neorganizuojamas užimtumas. Globos įstaigų gyventojai yra priklausomi nuo paslaugas teikiančių globos įstaigos darbuotojų.

• **Inicijavo tyrimus dėl esminių žmogaus teisių problemų (19² str. 2 d. 6 p.)**

- 2018 m. birželio 22 d. Seimo kontrolierius (nacionalinės žmogaus teisių institucijos vadovas) priėmė sprendimą *Dėl tyrimo dėl esminių žmogaus teisių problemų Nr. NŽTI-2018/1-1 pradėjimo* ir inicijavo tyrimą dėl sprendimų, kuriais iki 2016 m. sausio 1 d. asmenys buvo pripažinti neveiksniais, peržiūrėjimo bei galimai nepagrįstai ribojamų šių asmenų teisių. Šiuo tyrimu siekiama nustatyti, ar tinkamai įgyvendinamos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-1566 72 straipsnio nuostatos, numatančios, kad iki šio įstatymo įsigaliojimo priimti teismo sprendimai, pripažįstantys asmenis neveiksniais, turi būti peržiūrėti per dvejus metus nuo įstatymo įsigaliojimo dienos, bei išsiaiškinti galimas netinkamo pirmiau įvardytų Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau vadinama – Civilinis kodeksas) nuostatų įgyvendinimo priežastis. Tyrimo metu buvo parengti ir išsiųsti informacijos prašymai visoms šalies savivaldybėms, VĮ „Registrų centrai“ bei Nacionalinei teismų administracijai. Tyrimą planuojama baigti pirmąjį 2019 m. ketvirtį.
- 2018 m. rugsėjo 21 d. Seimo kontrolierius (nacionalinės žmogaus teisių institucijos vadovas) priėmė sprendimą *Dėl tyrimo dėl esminių žmogaus teisių problemų Nr. NŽTI-2018/1-2 pradėjimo* ir inicijavo tyrimą dėl dirbančių nuteistųjų valstybinio socialinio draudimo reglamentavimo proporcingumo ir galimai nepagrįstai ribojamų šių asmenų teisių. Šiuo tyrimu siekiama nustatyti, ar šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas, nustatantis, jog *laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji valstybiniu socialiniu draudimu nedraudžiami, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytą nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinį draudimą* (Bausmių vykdymo kodekso 129 str. 1 d.), yra proporcingas. Tyrimo metu buvo parengti ir išsiųsti informacijos prašymai visoms šalies įkalinimo įstaigoms, VĮ „Mūsų amatai“, Kalėjimų departamentui, Teisingumo ministerijai, dėl kompetentingos nuomonės pateikimo kreiptasi į Lietuvos teisės institutą. Tyrimą planuojama baigti pirmąjį 2019 m. ketvirtį.

PAREIŠKĖJŲ SKUNDUOSE IR SEIMO KONTROLIERIŲ INICIATYVA ATLIKTUOSE TYRIMUOSE KELIAMŲ SVARBIAUSIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Toliau šioje ataskaitos dalyje pateikiama, Seimo kontrolierių nuomone, svarbesnių tirtų problemų analizė. Išskirtini šie klausimai:

- 📄 Dėl sodininkų bendrijų teritorijose esančių vidaus kelių perdavimo savivaldybėms
- 📄 Dėl Nacionalinės žemės tarnybos veiklos viešojo administravimo srityje nepakankamo efektyvumo
- 📄 Dėl atliekų tvarkymo
- 📄 Dėl daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo)
- 📄 Dėl bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės
- 📄 Dėl saugaus eismo organizavimo
- 📄 Dėl socialinių būstų nuomos
- 📄 Dėl socialinės paramos, socialinės pagalbos
- 📄 Dėl triukšmo mažinimo problemų
- 📄 Teisės gauti informaciją pažeidimai
- 📄 Teisinio reglamentavimo, netinkamo teisės aktų taikymo problemos
- 📄 Dėl skundų nagrinėjimo tvarkos pažeidimų
- 📄 Asmenų, turinčių negalią, teisių pažeidimai
- 📄 Socialinių paslaugų teikimo pažeidimai
- 📄 Kitų socialinių teisių pažeidimai
- 📄 Pažeidimai sveikatos apsaugos srityje
- 📄 Dėl įkalintų asmenų teisės pasimatyti su artimaisiais
- 📄 Dėl proporcingumo principo pažeidimų taikant ribojimus įkalintiems asmenims

Dėl sodininkų bendrijų teritorijose esančių vidaus kelių perdavimo savivaldybėms

Bendrojo naudojimo žemėje esančius vidaus kelius, atlikus jų kadastrinius matavimus, perima ir tvarko savivaldybės, išskyrus atvejus, kai sodininkų bendrija šią bendrojo naudojimo teritorijos dalį išsipirka. Tai nuo 2010 m. pabaigos įtvirtinta Sodininkų bendrijų įstatymo (toliau vadinama ir – SBJ) 6 straipsnyje. Įstatymų leidėjo įpareigojimas savivaldybėms perimti sodininkų bendrijų

(toliau vadinama ir – SB) teritorijose esančius vidaus kelius nėra įgyvendintas iki šios ataskaitos surašymo dienos. Seimo kontrolieriams ši problema yra žinoma nuo 2011 metų (*2011-06-30 pažyma Nr. 4D-2011/4-13; 2012-05-08 pažyma Nr. 4D-2012/4-202*). Jau 2012 metais Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į tai, kad, kol SB skirtoje teritorijoje nesuformuoti valstybinės žemės sklypai, reikalingi kelių eksploatacijai, SB (bendrijų nariai) už jų teritorijoje esančių kelių eksploatacijai reikalingą valstybinę žemę valstybinės žemės nuomos mokesčiu apmokestinami pažeidžiant asmenų lygiateisiškumo principą. Seimo kontrolieriaus siūlymu buvo atlikti SBĮ pakeitimai ir bendrojo naudojimo žemėje esantys vidaus keliai ir gatvės, taip pat žemės sklypai, skirti šiems keliams (gatvėms) eksploatuoti, nekilnojamojo turto (žemės) mokesčiu neapmokestinami.

2013 metais Seimo kontrolieriai konstatavo, kad iki 2013-01-01 turėjo būti parengti kelių perdavimo savivaldybėms nuostatos įgyvendinamieji teisės aktai, tačiau to nebuvo padaryta. Nevykdoma įstatymo nuostata sukelia konkrečias teises pasekmes – savivaldybės atsisako perimti bendrijų teritorijoje esančius kelius, kol nebus patvirtinta įstatyme numatyta kelių perdavimo savivaldybėms tvarka (*2013-05-16 pažyma Nr. 4D-2013/2-212*).

Pirmiau nurodytos problemos nesprendimo teisinės ir finansinės priežastys yra tarpusavyje susijusios, nes nekilnojamojo turto objektai iki jų perdavimo privalo būti identifikuoti, t. y., keliai gali būti perduodami tik juos inventorizavus, suformavus, atlikus jų kadastrinius matavimus pagal patvirtintą sodo teritorijos suplanavimo projektą. Seimo kontrolierius 2016 metais konstatavo, kad, neišsprendus sodų suplanavimo projektų teisinio statuso įtvirtinimo teisės aktuose klausimo, atsisakant juos registruoti Teritorijų planavimo dokumentų registre, kyla neaiškumų dėl žemės sklypų SB teritorijose kadastrinių matavimų (*2016-05-26 pažyma Nr. 4D-2015/1-1267*). 2018 metais Seimo kontrolierius atliko tyrimą dėl Aplinkos ministerijos pareigūnų veiksmų, galimai netinkamai sprendžiant klausimus, susijusius su SB teritorijose esančių kelių perdavimu savivaldybėms, sodų suplanavimo projektų apskaita.

Siekdama nustatyti sodų suplanavimo projektų teisinį statusą, Aplinkos ministerija parengė Teritorijų planavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo projektą, pagal kurį mėgėjų sodų suplanavimo projektai prilyginti žemės valdos projektams, pagal nuo 2014 m. sausio 1 d. įsigaliojusį naują teisinį reguliavimą netaikomiems teritorijų planavimo dokumentais.

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į tai, kad Teritorijų planavimo dokumentų registro tvarkymo įstaigoms metodiškai vadovaujanti Aplinkos ministerija ne kartą išsakė aiškią poziciją, jog mėgėjų sodų suplanavimo projektai negali būti registruojami Teritorijų planavimo dokumentų registre. Šią poziciją Aplinkos ministerija argumentavo galiojančiomis teisės aktų nuostatomis, pažymėdama, jog per 21-erius metus ne kartą keitėsi teritorijų planavimo teisinis reguliavimas ir iš esmės buvo pakeista teritorijų planavimo dokumentų sistema – sodo suplanavimo projektai, kurie buvo rengiami 1960–1995 metais, neatitinka teritorijų planavimui nustatytų tikslų ir nesprendžia teritorijų planavimo dokumentams keliamų uždavinių. Informacija apie mėgėjų sodų suplanavimo projektus (generalinius planus) yra susisteminta ir viešinama Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos tinklalapyje.

Seimo kontrolierius pažymėjo, kad Žemės ūkio ministerija ne kartą konstatavo, jog sodų suplanavimo projektų registravimas Teritorijų planavimo dokumentų registre arba kitame registre nekeistų šių projektų statuso, nes jų rengimo metu tokie projektai vieninteliai buvo sodų teritorijos suplanavimo sprendinius atspindintys dokumentai, kuriais privaloma vadovautis, atliekant sodo žemės sklypų kadastrinius matavimus.

Seimo kontrolierius, 2018 m. atlikęs tyrimą teisinio reglamentavimo, susijusio su SB teritorijose esančių kelių (gatvių) perdavimu savivaldybėms, keitimo, nurodė:

- ☐ nuo 2015 m. liepos 31 d. galiojančioje SBĮ redakcijoje numatyta, kad SB bendrojo naudojimo žemės sklypų, naudojamų keliams (gatvėms) eksploatuoti ar tiesti, ar žemės sklypų su juose esančiais keliais (gatvėmis) kadastrinių matavimų ir įregistravimo nekilnojamojo turto registre finansavimo šaltiniai yra šie: sodininkų bendrijų lėšos, savivaldybių lėšos ir valstybės biudžeto tiksliniai asignavimai, kurie planuojami ir paskirstomi savivaldybėms pagal Vyriausybės patvirtintą SB bendrojo naudojimo žemėje esančių vidaus kelių perdavimo programą (toliau vadinama – Programa);
- ☐ Seimo kontrolierius 2016 m. gegužės 26 d. pažymoje Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui (toliau vadinama – Ministras Pirmininkas) rekomendavo užtikrinti, kad SBĮ 6 straipsnio 1 dalies nuostatų, susijusių su kelių perdavimu savivaldybėms, įgyvendinimui reikalingų teisės aktų priėmimas nebūtų vilkinamas;
- ☐ įgyvendindama SBĮ 6 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau vadinama – Aplinkos ministerija) 2016 m. buvo parengusi Programos projektą ir pateikusi tvirtinti Vyriausybei; esant skirtingoms institucijų pozicijoms dėl Programos tikslingumo, neturint pakankamai finansinių išteklių, buvo nutarta Programos netvirtinti, o pakeisti SBĮ 6 straipsnio nuostatas, atsisakant Programos rengimo;
- ☐ Vyriausybė pritarė 2017 m. parengtam SBĮ 6 straipsnio pataisų projektui, 2017 m. liepos 5 d. pateikė jį Seimui;
- ☐ 2017 m. rudenį Seime pradėtas SBĮ 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto svarstymas sustabdytas iki aplinkos ministro 2017 m. rugsėjo 5 d. įsakymu sudarytos darbo grupės darbo užbaigimo.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad Ministro Pirmininko pavedimu aplinkos ministro 2017 m. rugsėjo 5 d. įsakymu sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė 2017 m. gruodžio 15 d. išvadas su parengtu Sodininkų bendrijų įstatymo 2, 6, 7, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektu 2018 m. vasario 27 d. pateikė Seimo Aplinkos apsaugos komitetui, o 2018 m. kovo 9 d. – Vyriausybei, tačiau SB teritorijoje esančių kelių perdavimo savivaldybėms teisinio reglamentavimo klausimas iki šiol neišspręstas.

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintus teisėkūros aiškumo, efektyvumo ir sistemiškumo principus, kurie išreiškia tam tikrus imperatyvius reikalavimus, įpareigojančius teisėkūroje dalyvaujančius subjektus siekti sukurti vientisą, darnią ir veiksmingą

teisės sistemą; Vyriausybė yra įsipareigojusi gerinti teisės aktų kokybę, stiprinti valstybės institucijų tarpusavio bendradarbiavimą, formuoti aiškią ir skaidrią teisinę bazę, grindžiamą gero valdymo principais. Seimo kontrolierius, atlikęs tyrimą, konstatavo teisinio reguliavimo aiškumo, teisėkūros efektyvumo ir atsakingo valdymo principų pažeidimą. Seimo kontrolierius pateikė rekomendacijas Seimo Aplinkos apsaugos komitetui bei Vyriausybei.

Reaguodamas į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas, Ministro Pirmininko pavedimu Vyriausybės kancleris kreipėsi į Aplinkos ministeriją, prašydamas išnagrinėti Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas dėl teisinio reguliavimo, susijusio su SB teritorijose esančių kelių perdavimu savivaldybėms.

Reaguodamas į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas, Seimo Aplinkos apsaugos komitetas informavo apie 2018 m. lapkričio 28 d. priimtą sprendimą prašyti Vyriausybės įvertinti jos parengtu įstatymo projektu ir darbo grupės parengtu SBĮ projektu siūlomus teisinio reguliavimo pakeitimus ir parengti vieną įstatymo projektą, kuris iš esmės spręstų sodininkų bendrijų problemas; taip pat nuosekliai įvertinti siūlomo teisinio reguliavimo suderinamumą su susijusiais teisės aktais (Žemės įstatymu, Nekilnojamojo turto kadastro įstatymu, Vietos savivaldos įstatymu ir kt.), dėl keičiamo teisinio reguliavimo reikalingą finansavimo poreikį, galimus šaltinius ir, prireikus, parengti susijusių teisės aktų pakeitimus. Patobulintą įstatymo projektą (prireikus, kartu su įgyvendinamaisiais įstatymų projektais) teisės aktų numatyta tvarka pateikti Seimui svarstyti 2019 m. pavasario sesijoje (2018-10-31 pažyma Nr. 4D-2018/1-24).

Dėl Nacionalinės žemės tarnybos veiklos viešojo administravimo srityje nepakankamo efektyvumo

Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į gaunamus skundus dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau vadinama – Nacionalinė žemės tarnyba; NŽT) pareigūnų veiksmų (neveikimo), nepateikiant arba vėluojant pateikti atsakymus per teisės aktuose nustatytus terminus, 2018 m. ne kartą siūlė NŽT vadovui užtikrinti teisės aktų, reglamentuojančių prašymų, skundų (toliau vadinama – kreipimaisi) nagrinėjimo terminus, nuostatų laikymąsi, inicijuoti tarnybinio nusižengimo tyrimus ir skirti nusižengusiems pareigūnams tarnybines nuobaudas.

NŽT vadovas, reaguodamas į pateiktas rekomendacijas, informuodavo Seimo kontrolierių apie nusižengusiems pareigūnams skirtas tarnybines nuobaudas, apie pavedimus NŽT struktūrinių padalinių vadovams pagal kompetenciją užtikrinti terminų laikymąsi nagrinėjant pareiškėjų kreipimusis. NŽT nurodė, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių atsakymai pareiškėjams nėra pateikiami per teisės aktuose nustatytus terminus, yra: didelis darbo krūvis, viršijantis įprastinį darbo krūvį, informacijos, reikalingos atsakymams parengti, gausa, laikinas arba ilgalaikis darbuotojų nedarbingumas, atostogos, kaita arba trūkumas.

Seimo kontrolierius dėl pirmiau nurodytos problemos ne kartą kreipėsi ir į žemės ūkio ministrą, Žemės ūkio ministeriją (toliau vadinama ir – ŽŪM), prašydamas išsiaiškinti priežastis, dėl kurių

atsakymų į pareiškėjų kreipimuisi NŽT dažniausiai nepateikia per teisės aktuose nustatytus terminus, imtis veiksmingų priemonių, kad NŽT atsakymus pareiškėjams pateiktų per teisės aktuose nustatytus terminus, įvertinti NŽT vadovo veiklą. Siūlymai (rekomendacijos) ministrui, ŽŪM buvo teikiami nuolat, kai buvo gaunami skundai iš pareiškėjų.

Tačiau, situacijai negerėjant, kilo abejonų dėl ŽŪM taikytų priemonių NŽT veiklos efektyvumui gerinti tinkamumo. Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, jog žemės ūkio ministras, kaip pareigūnas, atsakingas už įstaigų prie ministerijos veiklos kontrolę, turi teisę vertinti NŽT direktoriaus veiklą, inicijuoti tarnybinio nusižengimo tyrimą, tačiau duomenų apie šių priemonių taikymą Seimo kontrolierius nebuvo gavęs.

Atsižvelgdamas į tai, kad žemės ūkio ministras už savo veiklą atsiskaito Ministrui Pirmininkui, Seimo kontrolierius kreipėsi į Ministrą Pirmininką, informuodamas apie situaciją bei siūlydamas imtis veiksmų užtikrinant kokybiškos asmenų kreipimuisi nagrinėjimo NŽT paslaugos teikimą, įgyvendinant Konstitucijos 5 straipsnyje numatytą principą, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.

Ministras Pirmininkas, reaguodamas į Seimo kontrolieriaus kreipimąsi, pavedė žemės ūkio ministrui imtis veiksmų ir apie priimtus sprendimus ir priemones informuoti Seimo kontrolierių bei Vyriausybės kanceliariją.

Žemės ūkio viceministras informavo Seimo kontrolierių, jog NŽT direktorius 2018-11-28 raštu Nr. 1PAV-392-(1.8E) pavedė NŽT struktūrinių padalinių vadovams užtikrinti, kad asmenų kreipimaisi NŽT struktūriniuose padaliniuose būtų nagrinėjami griežtai teisės aktuose nustatytais terminais ir tvarka, taip pat užtikrinti, kad nuo 2019-07-01 NŽT struktūriniuose padaliniuose nebūtų teisės aktuose nustatytais terminais neišnagrinėtų asmenų kreipimuisi. Tam, kad norimas rezultatas būtų pasiektas kuo greičiau, NŽT direktorius kiekvieną mėnesį turės atsiskaityti ŽŪM apie praėjusį mėnesį nagrinėjamų asmenų kreipimuisi apimtis ir nagrinėjimo teisės aktuose nustatytais terminais rezultatus, nuo kurių priklausys, ar reikalinga imtis papildomų priemonių siekiant gerinti NŽT veiklą šiuo aspektu (2018-01-09 pažyma Nr. 4D-2017/1-1714; 2018-06-20 Nr. 4D-2018/1-756/3D-1725; 2018-05-30 Nr. 4D-2018/1-652/3D-1545; 2018-05-21 Nr. 4D-2018/1-606/3D-1421; 2018-01-31 Nr. 4D-2018/1-105/3D-300; 2018-01-16 Nr. 4D-2018/1-30/3D-148).

Dėl atliekų tvarkymo

Įstatymų leidėjo savivaldybės yra įpareigosotos užtikrinti, kad visiems jos teritorijoje esantiems atliekų turėtojams būtų sudarytos sąlygos naudotis komunalinių atliekų tvarkymo paslauga.

Savivaldybės taip pat privalo užtikrinti, kad komunalinių atliekų tvarkymo paslauga būtų visuotinė, geros kokybės, prieinama ir atitiktų aplinkosaugos, techninius ir ekonominius bei visuomenės sveikatos saugos reikalavimus.

Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą (toliau vadinama – Rinkliava) susideda iš pastoviosios ir kintamosios dedamųjų. Pastoviosios įmokos dalies mokėjimas yra visų nekilnojamojo turto objektų savininkų

arba jų įgaliotų asmenų prievolė, skirta pastoviuųjų su komunalinių atliekų tvarkymu susijusių sąnaudų padengimui. O kintamąją Rinkliavos dalį moka nekilnojamojo turto objektų savininkai arba jų įgalioti asmenys, kuriems teikiama komunalinių atliekų paėmimo paslauga ir atliekų tvarkymo paslauga, t. y., iš kurių faktiškai paimamos komunalinės atliekos.

Įstatymų leidėjas yra numatęs, kad minimalius komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimus (toliau vadinama – Kokybės reikalavimai) nustato Aplinkos ministerija.

Kokybės reikalavimuose nustatyta, kad atliekų surinkimo ir vežimo veiklą vykdantis ir paslaugą teikiantis atliekų tvarkytojas turi suderinti su atliekų turėtoju individualaus naudojimo konteinerių pastatymo vietas ir tik tais atvejais, kai dėl objektyvių priežasčių atliekų surinkimo konteinerių neįmanoma pastatyti individualiose valdose arba greta jų, suteikiama teisė šiuos įrenginius statyti ne didesniu kaip 300 metrų atstumu nuo žemės valdos su gyvenamuoju vienbučiu namu. Aplinkos ministerijos teigimu, objektyvios priežastys – kai atliekomis išvežti skirta transporto priemonė negali fiziškai privažiuoti prie konteinerio arba būtų pažeisti darbų saugai keliama reikalavimai. Pvz., tokiomis aplinkybėmis, kaip teigia Aplinkos ministerija, galėtų būti laikoma tai, kad gruntinis keliukas yra nepritaikytas sunkiasvoriam specialiajam transportui, lietingu oru sunkiasvorė technika klumpsta, keliuko pločio nepakanka specialiojo transporto apsisukimui, todėl dėl avarijos tikimybės kyla pavojus darbuotojų saugumui, gadinamas atliekomis išvežti skirtas transportas ir pan.

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į tai, kad atliekų tvarkytojai paprastai vienašališkai pastato atliekų surinkimo konteinerį ten, kur jiems yra patogiau privažiuoti su specialia transporto priemone. Į žmogų, atliekų turėtoją, neatsižvelgiama, neklausiama, ar jis yra pajėgus atliekas nugabenti į konteinerį, kuris pastatytas per 300 metrų nuo jo žemės valdos. Atliekų pristatymas į konteinerį, kuris stovi 300 metrų atstumu nuo žemės valdos, tampa žmogaus problema, bet ne atliekų surinkėjo ir tvarkytojo, nors Atliekų tvarkymo įstatyme yra nurodyta, kad atliekų surinkimas – tai atliekų paėmimas iš atliekų turėtojų, o atliekų susidarymo vieta – teritorija, kurioje dėl ūkinės ar kitos veiklos susidaro atliekų. Taigi, įstatyme imperatyviai įtvirtinta, kad atliekų tvarkytojas turi atliekas paimti iš atliekų turėtojo. Seimo kontrolieriaus nuomone, atliekų tvarkytojai turėtų spręsti, kaip jiems surinkti atliekas iš atliekų turėtojų, galbūt įsigyjant mažesnę transporto priemonę arba paimant atliekas maišuose iš atliekų turėtojo ir iki transporto priemonės atsinešant, ir panašiai.

Seimo kontrolierius, ištyręs sunkiai vaikštančio, garbaus amžiaus žmogaus, gyvenančio vienkiemyje, skundą, kuriame buvo nurodyta, kad asmeniui nėra sudarytos sąlygos atliekas šalinti savo namų valdos teritorijoje, nes atliekas turi pristatyti į už 300 metrų esantį atliekų surinkimo konteinerį, ir jam yra skaičiuojama Rinkliava, pažymėjo, kad, tik sudarius tinkamas sąlygas surinkti atliekas pagal Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas, turėtų būti reikalaujama mokėti Rinkliavą.

Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, neaišku, kokių pagrindų Kokybės reikalavimuose nustatytas atstumas nuo atliekų turėtojo namų valdos iki atliekų konteinerio, pakeičiant Atliekų tvarkymo įstatyme įvardintą atliekų surinkimo vietą. Seimo kontrolierius akcentavo teisėkūros sistemiškumo principą, reikalaujantį, kad žemesnės teisinės galios teisės aktai (šiuo atveju – Kokybės reikalavimai) neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams (šiuo atveju – Atliekų tvarkymo įstatymui).

Seimo kontrolierius konstatavo, kad galiojantis teisinis reglamentavimas dėl reikalavimo mokėti Rinkliavą net ir tiems vienkiemiuose gyvenantiems garbaus amžiaus sunkiai judantiems asmenims, kuriems savivaldybės nėra sudariusios sąlygų atliekas surinkti jų susidarymo vietoje, kaip numatyta Atliekų tvarkymo įstatyme, kelia abejonių dėl atsakingo valdymo, proporcingumo, įstatymo viršenybės principų įgyvendinimo. Teisinio reglamentavimo srityje kylantys neaiškumai nesiderina su teisėkūros aiškumo, teisėtumo ir atsakingo valdymo principais.

Seimo kontrolierius rekomendavo Vyriausybei užtikrinti, kad būtų sprendžiamas klausimas dėl nurodyto teisinio reglamentavimo keitimo (kad Kokybės reikalavimų nuostatos dėl konteinerių pastatymo vietos neprieštarautų Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis (ir būtų su jomis suderintos), pagal kurias atliekų surinkimas yra atliekų paėmimas iš atliekų turėtojo, o atliekų susidarymo vieta apibrėžta kaip teritorija, kurioje dėl veiklos susidaro atliekos), užtikrinant atsakingo valdymo, teisinio reguliavimo aiškumo, sistemiškumo ir teisėtumo principų įgyvendinimą.

Ministro Pirmininko pavedimu Vyriausybės kancleris paprašė Aplinkos ministerijos išnagrinėti Vyriausybei pateiktas rekomendacijas dėl teisinio reguliavimo, susijusio su komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimais konteinerių pastatymo vietoms, keitimo (2018-11-29 pažyma Nr. 4D-2018/2-361).

Dėl daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo)

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau vadinama – Konstitucinis Teismas) (2000 metų gruodžio 21 d. nutarimas) yra pasisakęs, kad daugiabučių namų tinkamas naudojimas ir išsaugojimas yra ne tik privatus savininkų, bet ir viešasis interesas. Daugiabučių namų atnaujinimas (modernizavimas) yra remiamas valstybės, teikiant valstybės paramą, todėl, Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, už daugiabučio namo modernizavimo įgyvendinimo priežiūrą negali būti atsakingi tik namo butų ir kitų patalpų savininkai. Už tinkamą Vyriausybės patvirtintos Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos įgyvendinimą atsakingos ir valstybės institucijos bei savivaldybės per įgaliotas institucijas. Programos įgyvendinimo priežiūra neturi būti formali; be to, daugiabučių namų savininkų interesai negali būti pažeidžiami.

Seimo kontrolierių įstaigoje yra atliktas ne vienas tyrimas dėl daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) metu kilusių problemų: skundžiamasi, kad daugiabučio namo atnaujinimas neatitinka tikrosios namo savininkų valios, neatsižvelgiama į savininkų teisėtus interesus, pažeidžiami sprendimų priėmimo reikalavimai. Pastebėtina, jog Seimo kontrolierius veikia prisideda, kad daugiabučių namų renovacijos procesas būtų vykdomas daugiabučių namų gyventojų sutarimo pagrindu.

Seimo kontrolierių įstaigoje buvo gautas skundas dėl Būsto energijos taupymo agentūros (toliau vadinama ir – Agentūra) neveikimo, nereaguojant į Pareiškėjų prašymus „sustabdyti investicinių planų tvirtinimą“. Pareiškėjai nurodė, jog Agentūra nenustatė daugiabučio namo savininkų sprendimų priėmimo reikalavimų pažeidimų bei aplinkybės, kad Namų atnaujinimo priemonių paketo kaina būtų viršijusi numatytą rekomendacijose. Seimo kontrolierius tyrimo metu nustatė, kad daugiabučių namų Raseiniuose atnaujinimo (modernizavimo) projektai buvo pateikti Agentūrai po aplinkos ministro

kvietimo teikti paraiškas atnaujinti (modernizuoti) daugiabučius namus. Kvietimu buvo nustatytas specialus reikalavimas – daugiabučio namo renovacijos investicijų planas patvirtintas ir sprendimas dėl daugiabučio namo renovacijos įgyvendinimo priimtas Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatyta tvarka ne mažesne kaip 55 procentų butų ir kitų patalpų savininkų balsų dauguma.

Skundo tyrimo metu Agentūra atsižvelgė į Seimo kontrolieriaus tarpininkavimą, kartotiniu atsakymu informavo Pareiškėjus ir Seimo kontrolierių, kad pasiūlė Namų renovacijos projektų administratoriui organizuoti naują butų ir kitų patalpų savininkų balsavimą dėl renovacijos projektų įgyvendinimo. Įvertinusi balsavimo rezultatus ir kitus dokumentus Agentūra nustatė, jog pateiktos paraiškos atnaujinti daugiabučius Namus nebeatitinka Kvietime nustatytų specialiųjų reikalavimų, todėl Namų renovacijos projektai nebegalės būti tęsiami.

Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į tai, kad tyrimo metu išnyko Pareiškėjų skundžiamos aplinkybės, nutraukė šio skundo tyrimą. Taigi, tik Seimo kontrolieriaus pastangų dėka Pareiškėjai galėjo įgyvendinti savo teisę spręsti dėl Namų renovacijos (2018-06-13 pažyma Nr. 4D-2018/2-319).

Seimo kontrolieriams ypač dažnai skundžiamasi, kad statybos rangos darbai perkami per didelėmis kainomis, investicijų sumos (tenkančios energinį efektyvumą didinančioms priemonėms, individualios investicijos ir kt.), numatytos ir patvirtintos investiciniuose planuose, atlikus namų renovacijas padidėja, tačiau valstybės institucijos pažeidimų, klaidų nemato, nes joms svarbu, kad nebūtų viršyta bendra investicijų plane numatyta suma bei investicijų plane numatyta suma, tenkanti energinį efektyvumą didinančioms priemonėms. Pareiškėjai dėl to piktinasi ir nurodo, kad tuo ne tik butų savininkams, bet ir valstybei galimai daroma žala.

Nagrinėdama skundą dėl per didelį statybos darbų kainų, kurių daliai Agentūra suteikė ir išmokėjo valstybės paramą, bei dėl Agentūros nepakankamos kontrolės, Seimo kontrolierė nustatė, kad, daugiabučio namo savininkams priėmus sprendimą atnaujinti namą, bendrijos užsakymu buvo parengtas Namų atnaujinimo investicijų planas, kuris suderintas su Agentūra. Pagal Namų atnaujinimo metu galiojusį teisinį reguliavimą, Agentūra, prieš išmokėdama valstybės paramą, turėjo įsitikinti, kad statybos rangos darbai nupirkti nustatyta tvarka ir kad bendra nupirktų darbų kaina neviršija Investicijų plane nustatytos statybos rangos darbų bendros kainos ir kainos, tenkančios energinį efektyvumą didinančioms priemonėms, tačiau nevertino kainos, tenkančios daugiabučių namų savininkų individualioms investicijoms. Šios kainos dalies nevertino nei Marijampolės rajono savivaldybė, nei jos paskirtas Savivaldybės daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos (toliau – Programa) administratorius, taip pat vykdęs ir Namų atnaujinimo administravimą (2018-12-10 pažyma Nr. 4D-2017/1-349).

Seimo kontrolierė pritaria Valstybės kontrolės pozicijai, kad Aplinkos ministerija, koordinuojanti ir kontroliuojanti Vyriausybės tvirtinamos Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos (toliau vadinama ir – Programa) įgyvendinimą, neįvertino jai teikiamos Programai įgyvendinti skirtų lėšų panaudojimo ataskaitos, todėl ji, kaip asignavimų valdytoja, yra atsakinga už valstybės lėšų tinkamą panaudojimą. Aplinkos ministerija yra kompetentinga imtis veiksmų, prireikus inicijuojant (priimant) būtinus teisės aktų pakeitimus, kad daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo)

įgyvendinimas vyktų sklandžiai, būtų apsaugoti daugiabučių namų savininkų teisėti interesai, bei spręsti valstybei padarytos žalos atlyginimo klausimus.

Atsižvelgus į tai, kad Vyriausybė tvirtina Programą, jai ir buvo pateikta pažyma, prašant tikslinti valstybės institucijų funkcijas dėl daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui) teikiamos valstybės paramos lėšų pagrįsto panaudojimo kontrolės (priežiūros) vykdymo, numatyti (griežtinti) Programos (Projekto) administratoriaus atsakomybę, teikiant informaciją butų savininkams dėl apskaičiuotų bendrų, individualių investicijų pakeitimų, derinant su jais Investicijų plano, techninio darbų projekto pakeitimus, statybos darbų sąmatas ir kt. Aplinkos ministerijai Seimo kontrolierius rekomendavo spręsti klausimą dėl savivaldybių pareigos vykdyti programos įgyvendinimo administratorių, kai jie yra ir namo atnaujinimo projektų įgyvendinimo administratoriai, veiklos priežiūrą ir kontrolę.

Atsižvelgusi į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas, Vyriausybė patikslino Valstybės paramos teikimo taisykles ir nustatė Agentūros pareigą, prieš teikiant valstybės paramą, be kita ko, įsitikinti, ar darbų kaina, tenkanti butų ir kitų patalpų savininkų individualioms investicijoms, neviršija šių darbų kainos, nustatytos Investicijų plane ir valstybės paramos sutartyje. Aplinkos ministerija rengia Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) investicijų planų vertinimo ir atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūros tvarkos aprašo pakeitimus.

Dėl bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės

Seimo kontrolierių įstaigoje gaunama daug skundų dėl nepakankamos daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administratorių (t. y., savivaldybės paskirtų administratorių, daugiabučių namų savininkų bendrijų valdymo organų (pirmininkų), jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų) veiklos priežiūros ir kontrolės, kurių vykdyti įgaliotos savivaldybės. Pastebėtina, kad netinkamas šios savarankiškosios savivaldybių funkcijos vykdymas sąlygoja daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkų interesų pažeidimų pasikartojimą ir tęstinumą. Be to, savivaldybių institucijos, nepagrįstai nepasinaudodamos joms suteikta teise nustatyta tvarka tikrinti administratoriaus veiklą ir teikti nurodymus dėl nustatytų trūkumų šalinimo, sudaro sąlygas pažeidėjams išvengti administracinės atsakomybės už reikalavimų nevykdymą. Tokia savivaldybių pareigūnų veikla ne tik pažeidžiama asmenų, pateikusių skundą savivaldybei, teisė į gerą viešąją administravimą, bet ir nevykdomi iš konstitucinio tarnauti žmonėms principo kylantys ir bei teisės aktų nustatyti reikalavimai.

Seimo kontrolierė, išnagrinėjusi pareiškėjo skundą dėl Alytaus miesto savivaldybės administracijos (toliau vadinama – Alytaus savivaldybė) pareigūnų netinkamai vykdytos daugiabučio namo savininkų bendrijos (toliau vadinama – Bendrija) pirmininko veiklos priežiūros ir kontrolės, nustatė (2018-10-11 pažyma Nr. 4D-2018/2-486), kad Alytaus savivaldybės pareigūnai, nagrinėdami pareiškėjo skundus dėl Bendrijos pirmininko netinkamos veiklos, nepagrįstai vadovavosi tik Viešojo administravimo įstatymu (VAĮ) ir Vyriausybės patvirtintomis Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėmis (toliau vadinama – Prašymų nagrinėjimo taisyklės), prašymo dalies (dėl šildymo ir radiatorių skaičiaus) nepagrįstai nepersiuntė nagrinėti pagal kompetenciją Valstybinei energetikos inspekcijai (VEI).

Pažymėtina, kad savivaldybės pareiškėjų prašymus, kuriuose yra nurodyti bendrijos valdymo organų veiklos trūkumai, privalo nagrinėti pagal Aplinkos ministro patvirtintas pavyzdines taisykles (toliau vadinama ir – Kontrolės taisyklės), todėl nagrinėjamu atveju savivaldybė nepagrįstai nepriėmė sprendimo dėl Bendrijos pirmininko veiklos patikrinimo pagal skundo turinį, neįvertino Bendrijos pirmininko veiklos atitikimo teisės aktų reikalavimams, nesurašė Bendrijos pirmininko veiklos patikrinimo akto, nepateikė reikalavimų dėl trūkumų šalinimo ir kt. Taip pat nustatyta, kad savivaldybė, gavusi skundų dėl namo būklės po renovacijos, juos nagrinėdama nepagrįstai neatliko namo techninės priežiūros patikrinimo.

Panaši situacija, kai gavus nusiskundimų nepagrįstai nevykdoma bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos kontrolė, pastebėta nagrinėjant skundus ir dėl kitų savivaldybių (pvz. Vilniaus miesto, Kauno miesto, Alytaus rajono, Zarasų rajono, Rokiškio rajono) veiklos (*skundai Nr. 4D-2018/2-241, Nr. 4D-2018/2-325, Nr. 4D-2018/2-439, Nr. 4D-2018/2-486, Nr. 4D-2018/2-608, Nr. 4D-2018/2-625, Nr. 4D-2018/2-1144, Nr. 4D-2018/2-1362*).

Akcentuotina, kad savivaldybės, vykdydamos joms pavestas administratorių veiklos priežiūros (kontrolės) ir statinių naudojimo priežiūros funkcijas ir nustačiusios pažeidimų, turi ne prašyti, bet reikalauti, teikti privalomus nurodymus pašalinti nustatytus trūkumus. Savivaldybės taip pat privalo kontroliuoti duotų reikalavimų įvykdymą. Pažymėtina, kad priimami sprendimai bei duodami reikalavimai turi būti pagrįsti teisės aktų nuostatomis bei faktinėmis aplinkybėmis.

Išnagrinėjus gautą skundą dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos veiklos, be kita ko, buvo nustatyta, jog Vilniaus m. savivaldybė, gavusi daugiabučio namo butų savininkų kreipimąsi dėl atraminės sienelės avarinės būklės, nesiėmė priemonių, kad būtų nustatyta, ar atraminė sienelė teisės aktuose nustatyta tvarka priskirtina namo bendraturčių nuosavybei, ar ji yra gatvės dalis. Tyrimo metu konstatuota, kad šios savivaldybės pareigūnai, neatlikę nei namo administratoriaus veiklos kontrolės, nei namo (statinio) naudojimo kontrolės ir nenustatę pirmiau minėtų faktinių aplinkybių, nusprendė, kad atraminė sienelė nėra gatvės elementas ir nuosavybės teise priklauso namo bendraturčiams. Pažymėtina, kad tyrimo metu teikdami paaiškinimus dėl tokio administracinio sprendimo, Vilniaus m. savivaldybės pareigūnai jo taip pat nemotyavo nei teisės aktų reikalavimais, nei nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis. Tokia savivaldybės pareigūnų veikla pažeidžiami įstatymo viršenybės, nepiktnaudžiavimo valdžia principų reikalavimai ir ji yra kritikuotina.

Pastebėtina, kad, šio tyrimo metu gautais duomenimis, Vilniaus m. savivaldybės pareigūnai, neturėdami atraminės sienelės nuosavybės teises pagrindžiančių dokumentų, sprendimų nemotyvuodami teisės aktų reikalavimais, taip pat neturėjo pagrįstų motyvų reikalauti, kad namo administratorius ištaisytų namo bendrojo naudojimo objektų aprašą, įrašant atraminę sienelę, ir organizuotų jos remonto darbus namo bendraturčių lėšomis.

Seimo kontrolierius, siekdamas apginti pareiškėjų teisėtus interesus, pateikė Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktoriui rekomendacijas, susijusias su atraminės sienelės savininko (-ų) nustatymu teisiniu keliu, taip pat ir rekomendacijas atšaukti reikalavimą administratoriui dėl atraminės sienelės remonto organizavimo namo bendraturčių lėšomis, jeigu atraminės

sienelės priklausymo namo bendraturčiams faktas nebūtų patvirtintas įstatymų nustatyta tvarka, o tuo atveju, jeigu nebūtų nustatyta, kam nuosavybės teise priklauso atraminė sienelė, pradėti jos pripažinimo bešeimininke procedūrą teisės aktuose nustatyta tvarka (2018-08-23 pažyma Nr. 4D-2018/2-241).

Vilniaus miesto savivaldybė pranešė, kad neturi dokumentų, patvirtinančių atraminės sienelės priklausymą namo bendraturčių nuosavybei, atšaukė reikalavimą administratoriui namo bendraturčių lėšomis organizuoti atraminės sienelės remontą ir pati ją suremontavo. Pareiškėjai pareiškė Seimo kontrolieriui padėką už skundo ištyrimą ir rezultatus.

Dėl saugaus eismo organizavimo

Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymu, saugaus eismo organizavimas yra viena iš savarankiškųjų savivaldybės funkcijų, kurią ji, be kita ko, turi vykdyti pagal vietos savivaldos veiklos skaidrumo, reagavimo į savivaldybės gyventojų nuomonę ir kitus vietos savivaldos principus. Saugaus eismo automobilių keliais įstatymu (toliau vadinama ir – SEAK įstatymas) savivaldybės administracijos direktoriui priskirta funkcija spręsti eismo organizavimo klausimus. Pažymėtina, kad savivaldybė jai priskirtas funkcijas turi vykdyti taip, kad būtų įgyvendinama Konstitucijos nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, laikomasi viešojo administravimo principų (įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, efektyvumo, išsamumo ir kt.), užtikrinama asmenų teisė į įstatymais pagrįstą ir objektyvių jų prašymų, skundų nagrinėjimą ir kt.

Seimo kontrolierius, įvertinęs gautą Vilniaus rajono gyventojos skundą dėl Vilniaus rajono savivaldybės administracijos (toliau vadinama ir – Vilniaus r. savivaldybė) pareigūnų veiksmų, sprendžiant saugaus eismo organizavimo klausimus, skundo tyrimo pradžioje kreipėsi į Vilniaus r. savivaldybę tarpininkaudamas, klausimų forma siekdamas atkreipti šios savivaldybės pareigūnų dėmesį į atsakymų pareiškėjai trūkumus, ir tokiu būdu sudarydamas sąlygas Vilniaus r. savivaldybei iki skundo tyrimo pabaigos tinkamai išnagrinėti pareiškėjos prašymus bei skunde Seimo kontrolieriui nurodytas aplinkybes, tačiau Vilniaus r. savivaldybė šia jai suteikta galimybe tyrimo metu nepasinaudojo.

Seimo kontrolierius, išnagrinėjęs tyrimo metu gautą informaciją, nustatė, kad Avižienių seniūnija (toliau vadinama – Seniūnija) ir Vilniaus r. savivaldybė buvo gavusios ne vieną kreipimąsi dėl eismo saugumo Bukiškyje problemų (Bukiškio gyventojai prašė įvertinti situacijos pavojingumą ir padėti užtikrinti saugesnį vaikų bei kitų pėsčiųjų judėjimą, įrengti ne tik kelio ženklus, greitį mažinančias priemones, bet imtis ir kitų su eismo saugumu susijusių priemonių, pvz., įrengti perėjas, šaligatvius, apšvietimą ir kt.). Vilniaus r. savivaldybė ir Seniūnija, nagrinėdamos pareiškėjos ir kitų Vilniaus rajono gyventojų prašymus bei skundus, turėjo šias problemas vertinti kompleksiškai ir eismo saugumo Bukiškyje klausimus išnagrinėti Vilniaus r. savivaldybės Saugaus eismo komisijoje (ne tik darbo grupėje), tačiau dėl nežinomų priežasčių to neatliko. Be to, Vilniaus r. savivaldybė, įgyvendindama vietos savivaldos veiklos skaidrumo bei viešumo ir reagavimo į savivaldybės gyventojų nuomonę ir kitų principų reikalavimus, turėjo sudaryti galimybę Bukiškio gyventojams gauti viešus ir motyvuotus atsakymus į pareiškštą nuomonę apie eismo saugumo situaciją Bukiškyje (pvz., organizuoti susitikimą

su gyventojais šiems klausimams aptarti, suteikti išsamią informaciją apie Vilniaus r. savivaldybės priimtus sprendimus, ateities planus ir pan.), tačiau to neatliko. Nustatęs tokius savivaldybės veiklos trūkumus, kuriais pažeidžiami pirmiau minėti vietos savivaldos ir gero viešojo administravimo principai, Seimo kontrolierius pateikė rekomendacijas juos ištaisyti (2018-02-28 pažyma Nr. 4D-2017/1696).

Vilniaus r. savivaldybė informavo Seimo kontrolierių, kad pakeitus Saugaus eismo komisijos sudėtį bus organizuojamas šios komisijos posėdis, į kurį bus pakviesti Pareiškėja ir kiti Bukiškio gyventojai, su jais bus aptartos eismo saugumo Bukiškio k. problemos, pateikti vieši ir motyvuoti atsakymai į gyventojams rūpimus klausimus, su pažyma yra pasirašytinai supažindinti Vilniaus r. savivaldybės atsakingi darbuotojai, taip pat Vilniaus r. savivaldybės įspėjamuoju prevencinio pobūdžio raštu šios savivaldybės darbuotojai buvo paraginti laikytis teisės aktų, reglamentuojančių viešąjį administravimą, bei asmenų prašymų, skundų nagrinėjimą, taip pat vietos savivaldos principų reikalavimų; jiems taip pat pareikštos žodinės pastabos (2019 m. sausio mėn. kreiptasi į Vilniaus r. savivaldybę dėl papildomos informacijos pateikimo).

Seimo kontrolieriai, įvertinę gaunamuose skunduose keliamas problemas, susijusias su eismo saugumu, atkreipia dėmesį, kad SEAK įstatyme įtvirtintas vienas iš eismo saugumo užtikrinimo principų – valstybės pareiga sudaryti saugias ir vienodas visiems eismo dalyviams dalyvavimo eisme sąlygas, todėl nė vienos eismo dalyvių grupės teisėti interesai turėti saugias eismo sąlygas neturi būti ignoruojami.

Seimo kontrolierius gavo pareiškėjo skundą dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos (toliau vadinama ir – Susisiekimo ministerija) ir Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos (toliau vadinama – Kelių direkcija) pareigūnų netinkamos veiklos, teikiant atsakymus į šioms institucijoms Seimo kontrolieriaus raštu tarpininkaujant persiūtą pareiškėjo kreipimąsi, susijusį su saugiu dviratininkų eismu. Pareiškėjo nuomone, Susisiekimo ministerijos ir Kelių direkcijos pareigūnai neatsižvelgė į Seimo kontrolieriaus prašymą ir neatsakė į pareiškėjo keliamus klausimus, susijusius su galimai dviratininkams pavojų keliančių inžinerinių įrenginių (lietaus nuvedimo įrenginių – apsauginių volelių) ženkliniu bei šalinimu.

Seimo kontrolierius pažymėjo atkreipė dėmesį į tai, kad Kelių direkcija savo rašte nurodė, jog automobilių keliai yra labiau pritaikyti automobiliams, todėl automobilių keliuose diegiamos tam tikros inžinerinės priemonės nėra pakankamai „draugiškos“ dviratininkams arba pėstiesiems. Įvertinęs tokią Kelių direkcijos nuomonę, Seimo kontrolierius pažymėjo: visiems eismo dalyviams turi būti sudarytos vienodos saugios eismo sąlygos, todėl dviratininkai viešajam eismui skirtuose automobilių keliuose dalyvauja eisme lygiomis teisėmis kartu su kitais eismo dalyviais, o valstybė turi pareigą užtikrinti jų saugumą. Atsižvelgdamas į tai, Seimo kontrolierius konstatavo, kad Kelių direkcijos pozicija, kai viena eismo dalyvių grupė yra išskiriama ir, priešingai nei įtvirtinta teisės aktuose, deklaruojama, jog keliai (šiuo atveju – automobilių kelias, t. y., viešajam eismui naudojamas kelias) yra labiau pritaikyti vieniems eismo dalyviams negu kitiems, neatitinka imperatyvių SEAK įstatymo nuostatų, todėl laikytina netinkama ir nepagrįsta (2018-10-29 pažyma Nr. 4D-2018/1-936).

Seimo kontrolierius tyrimo metu taip pat konstatavo, kad pareiškėjo teisė į tinkamą viešąjį administravimą buvo pažeista, kadangi Susisiekimo ministerija ir Kelių direkcija, rengdamos atsakymus pareiškėjui, nesilaikė išsamumo principo reikalavimų, t. y., pareiškėjui nebuvo pateiktas išsamus, jo kreipimosi turinį atitinkantis atsakymas, taip pat nebuvo nurodytos priežastys ir (arba) pateikti paaiškinimai, kodėl toks atsakymas negali būti pateiktas. Atsižvelgdamas į tai, Seimo kontrolierius rekomendavo institucijoms pakartotinai išnagrinėti pareiškėjo prašymą ir pateikti išsamius atsakymus, pateikiant paaiškinimus dėl visų jo nurodytų aplinkybių, susijusių su dviratininkų saugaus eismo užtikrinimu. Taip pat prašyta informuoti, kaip bus užtikrintos saugios ir vienodos visiems eismo dalyviams dalyvavimo eisme sąlygos (t. y., koku kitu būdu bus šalinamas dėl atitinkamų inžinierinių priemonių naudojimo dviratininkų eismui kylantis pavojus).

Rekomendacijos dar vykdomos.

Dėl socialinės paramos, socialinės pagalbos

Seimo kontrolierius, nagrinėdamas gautus skundus, kuriuose keliamos socialinės paramos ir (arba) socialinės pagalbos teikimo problemos, vertina, kaip savivaldybių atsakingi pareigūnai laikosi teisės aktuose nustatytų sprendimų priėmimo ir procedūrinių reikalavimų, ir atkreipia atsakingų institucijų dėmesį į būtinumą, priimant sprendimus, griežtai laikytis Viešojo administravimo įstatyme įtvirtintų individualaus administracinio sprendimo reikalavimų.

Pavyzdžiui, nagrinėjant pareiškėjos skundą dėl Vilniaus miesto savivaldybės (toliau vadinama ir – Vilniaus m. savivaldybė) administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinių paslaugų skyrimu asmeniui, buvo nustatyta, kad pareiškėja pateikė prašymą Vilniaus m. savivaldybės administracijai dėl socialinės globos paslaugų suteikimo jos sūnui nurodytoje socialinės globos paslaugas teikiančioje įstaigoje (toliau – įstaiga). Vilniaus m. savivaldybės komisija priėmė sprendimą skirti pareiškėjos sūnui dienos socialinės globos paslaugas (Paslaugas) įstaigoje ir surašė siuntimą, tačiau pareiškėjai nuvykus į įstaigą paaiškėjo, kad šiuo metu nėra galimybės priimti jos sūnų, kadangi nėra sudarytos reikiamos sąlygos (nepritaikytos patalpos).

Seimo kontrolierius, įvertinęs skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes, be kita ko, konstatavo, kad buvo neužtikrinti pareiškėjos teisėti lūkesčiai, todėl tokius Vilniaus m. savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmus pripažino netinkamais bei neatitinkančiais gero viešojo administravimo principų. Atsižvelgiant į tai ir siekiant užtikrinti, kad analogiška situacija nepasikartotų ir kitais atvejais, Seimo kontrolierius rekomendavo Vilniaus m. savivaldybės administracijos direktoriui pakeisti teisinį reglamentavimą ir aiškiai įtvirtinti atsakingo asmens pareigą, prieš teikiant svarstyti klausimą dėl socialinės paslaugos (globos) skyrimo, gauti raštišką įstaigos patvirtinimą, kad socialinė paslauga konkrečiam asmeniui jo prašomoje įstaigoje gali būti teikiama tinkamai.

Skundo tyrimo metu Vilniaus m. savivaldybės administracija taip pat informavo Seimo kontrolierių, kad ėmėsi papildomų veiksmų: buvo skirtos lėšos ir inicijuotas socialinės globos paslaugas teikiančios įstaigos patalpų remontas, kurio metu, įrengus neįgaliųjų keltuvą, bus galimybė teikti Paslaugas pareiškėjos sūnui. Atsižvelgdamas į tai, Seimo kontrolierius rekomendavo Vilniaus m. savivaldybės administracijai užtikrinti,

kad, įgyvendinus įstaigos remonto darbus, socialinės globos paslaugos pareiškėjos sūnui būtų suteiktos efektyviai ir per įmanomai trumpiausią laiką. Taip pat buvo pakeistas Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas, įpareigojant atsakingus tarnautojus gauti visą būtiną informaciją, kad socialinės globos įstaigoje yra laisva vieta ir kad joje teikiamos paslaugos atitiks asmens specialiuosius poreikius (2018-08-30 pažyma Nr. 4D-2018/2-668).

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad savivaldybių institucijos, vykdydamos savarankiškas funkcijas, susijusias su socialinių paslaugų teikimu, yra atsakingos už sprendimų dėl tokių paslaugų teikimo arba nutraukimo priėmimą, turi prižiūrėti, kad paslaugos būtų teikiamos tinkamai, kad asmenys, kuriems socialinė pagalba būtina, ją gautų.

Seimo kontrolierius atliko tyrimą savo iniciatyva dėl Panevėžio miesto savivaldybės (toliau vadinama ir – Panevėžio m. savivaldybė) administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), įgyvendinant socialinių paslaugų įstaigų bei jų teikiamų socialinių paslaugų priežiūrą bei sprendžiant su socialinės paslaugos „pagalba į namus“ (toliau vadinama – Paslauga) Panevėžio miesto gyventojai (toliau vadinama ir – Gyventoja) teikimu susijusius klausimus (2018-04-24 pažyma Nr. 4D-2017/2-748).

Į Seimo kontrolierių telefonu kreipėsi gyventoja ir nurodė, kad Panevėžio socialinių paslaugų centras galimai nepagrįstai sustabdė Paslaugos teikimą. Tyrimo metu nustatyta, kad gyventoja Paslaugų teikimo metu dažnai nesilaikydavo Pagalbos į namus paslaugų teikimo ir apmokėjimo sutartyje įtvirtintų pareigų, t. y., netinkamai (netaktiškai) elgėsi ir kėlė nepagrįstus reikalavimus socialiniams darbuotojams. Panevėžio socialinių paslaugų centras vis ieškojo tinkamiausio būdo tęsti paslaugas, keitė darbuotojus, tačiau gyventojai nepatiko darbuotojų kaita ir dažnai jų neįsileisdavo į namus. Gyventoja žodžiu buvo perspėta apie galimą Paslaugos nutraukimą dėl netinkamo jos elgesio. Nepavykus išspręsti susiklosčiusios probleminės situacijos gera valia, Paslaugos teikimas gyventojai buvo laikinai sustabdytas.

Tyrimo metu Panevėžio m. savivaldybės administracija ėmėsi operatyvių priemonių susidariusiai probleminei situacijai spręsti (nedelsiant kreipėsi į Panevėžio socialinių paslaugų centrą dėl teikiamų pagalbos į namus paslaugų gyventojai užtikrinimo, organizavo posėdį, taip pat, siekiant išsiaiškinti probleminius aspektus, Panevėžio m. savivaldybės administracijos atstovas buvo nuvykęs į gyventojos namus) ir paslaugų teikimas gyventojai buvo atnaujintas. Be to, Panevėžio m. savivaldybės tarybos sprendimu buvo atlikti Socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo pakeitimai, sugriežtinant sprendimų dėl socialinių paslaugų asmeniui (šeimai) skyrimo, sustabdymo ir nutraukimo priėmimo tvarką savivaldybės administracijoje, taip pat atlikti Panevėžio socialinių paslaugų centro pagalbos į namus paslaugų teikimo tvarkos aprašo pakeitimai.

Nagrinėdamas šios tematikos skundus, Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad savivaldybių pareigūnų veikla neturi būti sudaromos sąlygos asmens duomenų apsaugos pažeidimams.

Seimo kontrolierius gavo pareiškėjos skundą dėl Alytaus miesto savivaldybės (toliau vadinama ir – Alytaus m. savivaldybė) administracijos pareigūnų netinkamos veiklos, nagrinėjant pareiškėjos

prašymą skirti piniginę socialinę paramą (būsto šildymo, karšto ir geriamojo vandens išlaidų kompensacijas). Tyrimo metu, be kitų aplinkybių, buvo nustatyta, kad Alytaus m. savivaldybės Socialinės paramos skyriaus pareigūnai lankėsi pareiškėjos gyvenamojoje vietoje, o, neradus pareiškėjos namuose, buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akte padaryta išvada, kad pareiškėja nevykdo piniginę socialinę paramą gaunančių asmenų pareigos sudaryti galimybes Socialinės paramos skyriaus darbuotojams patikrinti gyvenimo sąlygas. Dėl šios priežasties nuspręsta siūlyti pareiškėjai kompensacijų neskirti (2018-08-21 pažyma Nr. 4D-2018/2-1572).

Įvertinęs šias aplinkybes bei tai, kad pareiškėja nurodė, jog Alytaus m. savivaldybės pareigūnai jos iš anksto neinformavo, o informavo tik apie jau įvykusį vizitą „užkišdami už durų raštelį“, Seimo kontrolierius pažymėjo, kad vien aplinkybė, jog pareiškėjos nebuvo namuose tuo metu, kai Socialinės paramos skyriaus darbuotojai nusprendė atlikti patikrinimą, nesudarė pagrindo konstatuoti faktą, jog pareiškėja nesudarė tam sąlygų, todėl siūlymas neteikti kompensacijų yra nepagrįstas faktinėmis aplinkybėmis. Seimo kontrolierius pažymėjo taip pat nurodė, kad sprendimas dėl asmens teisės į kompensacijas laikytinas individualiu administraciniu aktu, kuris sukelia tiesiogines teises pasekmes asmeniui ir turi atitikti Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje nurodytus reikalavimus, t. y. tokio turinio individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas.

Seimo kontrolierius įvertino Socialinės paramos skyriaus surašyto pranešimo (raštelio) apie buvusį apsilankymą turinį bei aplinkybes ir nustatė, kad jis neatitinka dokumentams keliamų reikalavimų, taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pranešimas nebuvo įdėtas į voką ir buvo paliktas bet kuriam į gyvenamąjį namą atvykusiam asmeniui matomoje ir lengvai pasiekiamoje viešoje vietoje – laiptinėje. „Raštelyje“ buvo aiškiai nurodytas pareiškėjos vardas ir pavardė, planuojamas gyvenimo sąlygų patikrinimas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 25 str. 3 p. pagrindu. Seimo kontrolieriaus vertinimu, tokia informacija laikytina asmens duomenimis ir negali būti viešai prieinama bet kuriam asmeniui be paties duomenų subjekto (šiuo atveju – pareiškėjos) sutikimo. Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad Socialinės paramos skyriaus pareigūnai tokiais savo veiksmais pažeidė pareiškėjos teisę į gerą viešąjį administravimą, neužtikrino jos asmens duomenų saugumo.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierius taip pat nustatė, kad pareiškėjai ir Seimo kontrolieriui dviem atvejais buvo pateikti skirtingo turinio, tačiau tos pačios datos ir analogišką registracijos numerį turintys dokumentai. Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į tai, kad pasikartojanti situacija, kai pareiškėjai pateikiami vieno turinio raštai, o vėliau Seimo kontrolieriui pateikiami kitokio turinio (galimai ištaisius klaidas), tačiau tais pačiais registracijos numeriais pažymėti raštai, neatitinka dokumentų tvarkymo reikalavimų ir gero viešojo administravimo principų, taip pat kelia abejonių dėl savivaldybės pareigūnų sąžiningumo, kompetencijos bei gebėjimų atlikti savo pareigas.

Atsižvelgdamas į skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes, Seimo kontrolierius rekomendavo Alytaus m. savivaldybės administracijos direktoriui užtikrinti, kad, pareiškėjai pateikus prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti, būtų užtikrintas šio prašymo tinkamas nagrinėjimas,

o sprendimas dėl teisės į kompensacijas būtų pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų nuostatomis, taip pat pasiūlė atlikti atsakingų Socialinės paramos skyriaus valstybės tarnautojų tarnybinio (-ų) nusižengimo (-ų) tyrimą (-us).

Alytaus m. savivaldybės administracijos direktorius informavo, kad įvertino nustatytus trūkumus ir juos aptarė su savivaldybės administracijos darbuotojais, taip pat nurodė, jog pradėtas pareiškėjos prašymą nagrinėjusios Socialinės paramos skyriaus darbuotojos galimo darbo pareigų pažeidimo tyrimas.

Dėl triukšmo mažinimo problemų

Įvertinus ataskaitiniais metais gautuose skunduose keliamas triukšmo problemas, Seimo kontrolieriai pastebį, kad už triukšmo mažinimą gyvenamojoje aplinkoje atsakingos savivaldybės, tačiau jų veikla gali būti vykdoma tik teisės aktų apibrėžta apimtimi. Valstybės ir savivaldybių institucijų veikla turi būti suderinta, siekiant vieningo tikslo – triukšmo mažinimo ir gyventojų sveikatos apsaugos.

Seimo kontrolierius, gavęs pareiškėjos skundą dėl Alytaus miesto savivaldybės administracijos pareigūnų neveikimo, nesprendžiant naktinio baro (toliau vadinama – Baras) keliamo triukšmo problemos ir neužtikrinant viešosios tvarkos Baro teritorijoje, nustatė, kad šios savivaldybės administracijos pareigūnų veikla buvo nepakankama, probleminei situacijai spręsti ir pareiškėjos bei kitų šalia Baro gyvenančių asmenų teisei į sveiką, ramią aplinką užtikrinti, dėl to pareiškėjos skundą pripažino pagrįstu (2018-03-02 pažyma Nr. 4D-2017/2-1625).

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į tai, kad policijos kompetencijai priskirtinų funkcijų, susijusių su viešosios tvarkos užtikrinimu, įgyvendinimas nėra pakankama priemonė tam, kad būtų iš esmės išspręstas šalia Baro gyvenantiems asmenims aktualus triukšmo ribojimo klausimas. Pagal Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą Nacionalinis visuomenės sveikatos centras vykdo valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę pagal sveikatos apsaugos ministro nustatytą kontroliuojamų sričių sąrašą, tačiau sąraše naktiniai barai nepriskiriami nei prie veiksmų, galinčių turėti įtakos visuomenės sveikatai, nei prie objektų, kuriuose (ar jų teritorijoje) vykdoma kontroliuojama ūkinė komercinė veikla. Taigi, Seimo kontrolierius šiuo atveju įžvelgė visuomenės sveikatos saugos triukšmo srityje kontrolės objekto apimtį problemą.

Seimo kontrolierius prašė Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau vadinama – Sveikatos apsaugos ministerija) pateikti motyvuotą išvadą, kaip gali būti sprendžiama barų keliamo triukšmo problema; taip pat nurodant, kurios institucijos kompetencijai ši kontrolė priskirtina; taip pat tobulinti teisinį reglamentavimą visuomenės sveikatos saugos triukšmo srityje (barų keliamo triukšmo). Sveikatos apsaugos ministerijos nuomone, barų keliamo triukšmo problema gali būti sprendžiama savivaldybių taryboms priimant sprendimus riboti laiką prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatyti vietas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, neišduoti licencijos mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais ir pan. Be to, viešosiose vietose skleidžiamo triukšmo atvejais taikytinos Triukšmo valdymo įstatymo 13 straipsnio nuostatos dėl savivaldybių tarybų tvirtinamų triukšmo prevencijos viešosiose vietose taisyklių, kurių laikymosi kontrolę atlieka

savivaldybių vykdomosios institucijos. Sveikatos apsaugos ministerijos nuomone, šiose taisyklėse galėtų būti nustatyti ir su triukšmo prevencija bei kontrole susiję mažmeninės prekybos alkoholiniais produktais įmonių veiklos reikalavimai. Sveikatos apsaugos ministerija taip pat informavo, kad jau yra parengtas Triukšmo valdymo įstatymo pakeitimo projektas, kuriame siūloma apibrėžti naujas sąvokas „laisvalaikio triukšmas“, „pramoninis ir komercinis triukšmas“, „transporto triukšmas“ ir kiekvienos šių kategorijų triukšmo atveju nustatyti atskirus triukšmo kontrolės reikalavimus.

Alytaus m. savivaldybės administracijai Seimo kontrolierius rekomendavo neatidėliojant pagal kompetenciją imtis konkrečių veiksmų (prireikus, pasinaudojant tarnybinio bendradarbiavimo principu, kreipiantis į kitas valstybės (savivaldybės) institucijas), parenkant papildomas efektyvias triukšmo mažinimo bei viešosios tvarkos užtikrinimo Baro aplinkoje priemones, bei užtikrinti jų įgyvendinimą. Atitinkamai Alytaus apskrities vyriausiajam policijos komisariatui Seimo kontrolierius siūlė pagal kompetenciją imtis papildomų priemonių tinkamam viešosios tvarkos Baro teritorijoje užtikrinimui.

Teisės gauti informaciją pažeidimai

Seimo kontrolierius, įvertinęs gaunamuose skunduose nurodytas problemas, susijusias su valstybės ir savivaldos institucijų (įstaigų) pareiga teikti ir asmenų teise gauti informaciją, pažymi, kad institucijos (įstaigos) privalo viešai skelbti informaciją, kurios viešą skelbimą numato teisės aktai. Pažeidimus, susijusius su tam tikros informacijos nepaskelbimu, dažnai sąlygoja priežastys, kylančios iš įstaigos nepakankamo vidaus administravimo. Tarpininkaujant Seimo kontrolieriui tokie pažeidimai greitai ir geranoriškai pašalinami.

Pavyzdžiui, pareiškėjas kreipėsi į Seimo kontrolierių ir nurodė, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (toliau vadinama ir – Tarnyba) galimai slepia informaciją, t. y., naujienų pranešimuose nurodo, kad nustato pažeidimus ir taiko sankcijas didelėms bendrovėms, tačiau neleidžia susipažinti su Vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijos nutarimais, kuriais buvo nustatyti minėti pažeidimai ir pritaikytos sankcijos. Skundo tyrimo metu pasitvirtino informacija, kad dalis Vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisijos (toliau vadinama ir – Komisija) nutarimų dėl Reklamos įstatymo ir Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pažeidimų, kurių skelbimas yra privalomas, nebuvo paskelbta. Pažymėtina, kad Tarnyba, gavusi šią informaciją, operatyviai ėmėsi veiksmų ir nedelsiant (per 1 dieną) paskelbė pareiškėjo skunde paminėtus nutarimus. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierius atkreipė Tarnybos dėmesį, kad Komisijos nutarimai, priimti išnagrinėjus bylas, susijusias su Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pažeidimais, turi būti skelbiami Tarnybos interneto svetainėje Tarnybos darbo reglamento nustatyta tvarka, tačiau tokia tvarka nėra nustatyta. Tarnyba informavo, kad yra rengiamas viso Tarnybos darbo reglamento pakeitimas, bei pateikė jo pakeitimo projektą (2018 m. spalio 18 d. pažyma Nr. 4D-2018/1-1331).

Seimo kontrolierius, įvertinęs gaunamuose skunduose nurodytas problemas susijusias su asmenų teise gauti informaciją, atkreipė dėmesį, kad neturi būti ribojamos ir psichikos negalią turinčių asmenų (pacientų), ypač tų, kurie laikomi gydymo įstaigose, teisės.

Atlikęs skundo tyrimą dėl VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninės Psichiatrijos departamento Švėkšnoje (toliau vadinama – Departamentas) galimai padarytų pažeidimų, susijusių su pareiškėjos, kaip pacientės, saugumu ir orumu, antrinės teisinės pagalbos gavimo tvarka, pareiškėjos naudojimusi telefonu, supažindinimu su priverstinio hospitalizavimo apskundimo tvarka, Seimo kontrolierius nustatė, jog Departamento pareigūnų veiksmai (neveikimas), susiję su pareiškėjos, kaip pacientės, teisės aktų garantuojamų teisių ir laisvių užtikrinimu, skundo tyrimo atveju laikytini buvę netinkami, dėl to pareiškėjos skundą pripažino pagrįstu. Seimo kontrolierius VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninės direktoriui rekomendavo imtis konkrečių priemonių, kad ateityje pacientai Departamente būtų tinkamai supažindinami su visomis jų kaip pacientų teisėmis (įtraukiant ir teisę gauti antrinę teisinę pagalbą), taip pat imtis papildomų priemonių tam, kad ateityje Departamente atsakymai į pacientų kreipimusis būtų teikiami laikantis teisės aktuose nustatytos tvarkos bei terminų. Seimo kontrolierius taip pat siūlė tobulinti Vidaus tvarkos taisyklių (pacientams) aprašą, numatant, kaip ir kokia tvarka pacientai gali įgyvendinti savo teisę naudotis tiek bendruoju, tiek asmeniniu telefonu; tikslinant apraše vartojamas su atstovavimu susijusias sąvokas. VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninė patikslino Vidaus tvarkos taisyklių (pacientams) aprašą bei informavo, jog ėmėsi papildomų organizacinių priemonių, kad pacientų prašymai būtų nagrinėjami tinkamai, taip pat kad ligoninės personalas pacientus supažindintų ne tik su teise gauti antrinę teisinę pagalbą, bet ir su pagalbos teikimo tvarka, išaiškinant, kur ir kokiais klausimais antrinė teisinė pagalba suteikiama (2018-01-23 pažyma Nr. 4D-2016/1-1498).

Teisinio reglamentavimo, netinkamo teisės aktų taikymo problemos

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai (Konstitucinio Teismo 2003-05-30, 2004-01-26 nutarimai).

Seimo kontrolierius 2016 metais ir 2018 metais nagrinėjo asmenų skundus ir teikė rekomendacijas dėl valstybės institucijų – Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos (toliau vadinama – Tarnyba), Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos (šiuo metu – Lietuvos transporto saugos administracija) pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant piliečių skundus dėl automobilių remonto servisuose netinkamai suteiktų remonto paslaugų (2016-12-14 pažyma Nr. 4D-2015/1-248, 2018-04-23 pažyma Nr. 4D-2018/1-83). Skundų tyrimo metu buvo nustatyta, kad minėtos įstaigos nevykdė savo tiesioginės funkcijos operatyviai išspręsti problemą ir padėti asmenims, kurie nukentėjo (galimai padaryta žala) nuo automobilių remonto (autoserviso) įmonių, kurios teikia automobilių remonto paslaugas, veiklos. Pareiškėjo skundo nagrinėjimo metu nebuvo aišku, kas iš tiesų atlieka (turėtų atlikti) transporto remonto paslaugų kokybės kontrolę, ar remonto paslaugų kontrolė apima ir kokybės patikrą. Siekiant išvengti tokio neapibrėžtumo, nepagrįstų ginčų tarp valstybės institucijų, vartotojų skundų persiuntinėjimo, dviprasmybių, buvo nuspręsta kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę siūlant apsvarstyti klausimą dėl teisės aktų tobulinimo.

Vyriausybės kanceliarija organizavo pasitarimą, kurio metu nutarta, kad Susisiekimo ministerija kartu su Teisingumo ministerija pateiks Vyriausybei pasiūlymus (reikiamų teisės aktų projektus) dėl transporto priemonių remonto ir techninės priežiūros paslaugų teikimo kokybės kontrolės (ekspertizės) funkcijų pasidalijimo. Tarnybai ir Valstybinei kelių transporto inspekcijai pasiūlyta 2017 metais geranoriškai bendradarbiauti ir dalytis ekspertizės dėl transporto priemonių remonto ir techninės priežiūros paslaugų teikimo kokybės kontrolės išlaidas. Tačiau teisiniam reguliavimui likus nepakeistam, minėtos institucijos susitarimu pratęsė bendradarbiavimą 2018 metams.

Vis dėlto 2018 metais, vėl gavus skundų dėl minėtos srities problemų ir atlikus jų tyrimą (2018-04-23 pažyma Nr. 4D-2018/1-83), nustatyta, kad Tarnyba, gavusi pareiškėjos prašymą, ėmėsi veiksmų vartojimo ginčui išnagrinėti, nustatyta tvarka kreipėsi į Administraciją dėl neplaninio skundžiamos bendrovės patikrinimo, nusprendė atlikti ekspertizę. Nepaisant to, atkreiptas dėmesys, kad vartojimo ginčo neteisminio sprendimo procedūra pradėta pažeidžiant Viešojo administravimo įstatyme nustatytus terminus, galimai nepagrįstai, jau nagrinėjant vartojimo ginčą, buvo prašoma patikslinti skundo reikalavimus, kas turėjo būti padaryta iki priimant sprendimą dėl ginčo. Tokie Tarnybos veiksmai kritikuotini ir dėl šių nustatytų aplinkybių skundas pripažintinas pagrįstu. Pažymėta, kad Tarnyba, įvertinusi pareiškėjos nusiskundimus, atkreipė darbuotojų dėmesį, kad vykdant valstybės tarnautojo funkcijas būtų vadovaujamosi Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklėmis, Tarnybos vidaus tvarkos taisyklėmis bei nebūtų pažeidžiamos Viešojo administravimo įstatymo nuostatos.

Seimo kontrolierius pažymėjo, kad Seimo kontrolieriaus 2016-12-14 pažymoje Nr. 4D-2015/1-248 Vyriausybei teikta rekomendacija įvykdyta iš dalies (nepatikslinti teisės aktai, institucijų kompetencija). Pažymėta, kad viešojo administravimo subjektų (valstybės ir savivaldybių institucijų) įgaliojimai negali dubliuotis, institucijų funkcijos nustatomos įstatymu arba kitu teisės aktu, bet ne bendradarbiavimo sutartimi. Seimo kontrolierius nusprendė pakartotinai kreiptis į Vyriausybę siūlydamas dar kartą apsvarstyti klausimą dėl teisės aktų tobulinimo, t. y., už transporto priemonių remonto ir techninės priežiūros (aptarnavimo) paslaugų kokybės kontrolės atlikimą, ekspertizės organizavimą atsakingos valstybės institucijos paskyrimo (funkcijų patikslinimo), lėšų šioms funkcijoms atlikti skyrimo ir t. t.

Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko Seimo kontrolierius prašė užtikrinti, kad reikiamų teisės aktų priėmimas nebūtų vilkinamas. Susisiekimo ministerija informavo, kad papildys Lietuvos transporto saugos administracijos nuostatus ir, nustatyta tvarka teikiant šios įstaigos biudžeto projekto pasiūlymus 2019 metams, siūlys išlaidų sąmatoje numatyti tikslines lėšas transporto priemonių ekspertizėms atlikti. Apibendrinant pabrėžtina, kad Seimo kontrolieriaus atliktų tyrimų bei sistemingos teiktų rekomendacijų įgyvendinimo kontrolės dėka, Vyriausybei įsigilinus į problemą, bus efektyviau ginamos vartotojų teisės į automobilio remonto paslaugų tinkamą kokybę.

Nagrinėdamas kitą skundą Seimo kontrolierius nustatė, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Rasų seniūnijos pareigūnų veiksmai, sprendžiant su pareiškėjo, šiuo metu esančio pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimu susijusius klausimus, buvo nepakankami, dėl to buvo pažeista pareiškėjo teisė į gerą viešąjį administravimą (2018-07-24 pažyma Nr. 4D-2018/2-516).

Tyrimo metu nustatyta, jog Rasų seniūnijos darbuotojas nepagrįstai nepriėmė ir neregistravo pareiškėjo sesers (atstovės) pateiktų dokumentų dėl pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo ir nepriėmė administracinio sprendimo. Tokius Rasų seniūnijos pareigūnų veiksmus (neveikimą), kuomet nebuvo įsigilinta į problemą, Seimo kontrolierius tyrimo metu įvertino kritiškai, Rasų seniūnijos darbuotojų veiksmuose (neveikime) įžvelgė biurokratizmo požymių. Savivaldybės administracijai rekomenduota pakartotinai išnagrinėti gyvenamajai vietai deklaruoti pateiktus dokumentus ir teisės aktų nustatyta tvarka priimti administracinį sprendimą, taip pat imtis priemonių Vilniaus m. savivaldybės administracijos Rasų seniūnijos veiklai viešojo administravimo srityje gerinti.

Vilniaus m. savivaldybė informavo Seimo kontrolierių, jog pareiškėjui išduota pažyma apie deklaruotą gyvenamąją vietą, o siekiant pagerinti Rasų seniūnijos darbuotojų veiklą bus organizuojami seniūnijų darbuotojų mokymai, skirti aptarti Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo ypatumus, kylančias problemas ir jų sprendimo būdus. Tyrimo metu Seimo kontrolierius taip pat konstatavo, jog dabartinis teisinis reglamentavimas, susijęs su asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose arba pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimo tvarka, nėra aiškus ir tikslus ir, Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, turi būti tikslinamas. Todėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai (toliau vadinama – Vidaus reikalų ministerija) Seimo kontrolierius siūlė tobulinti teisinį reglamentavimą, aiškiai įtvirtinant asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose arba pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimo tvarką.

Vertinant pateiktą informaciją apie rekomendacijos vykdymo rezultatus, pastebėta, kad išsiskyrė Vidaus reikalų ministerijos ir VĮ Registrų centro nuomonės dėl keistinių teisės aktų: Vidaus reikalų ministerijos atstovų nuomone, būtina keisti ne įstatymą, bet VĮ Registrų centro direktoriaus įsakymu patvirtintą gyvenamosios vietos deklaravimo tvarką. VĮ Registrų centras nesutinka. Atsižvelgus į tai, nuspręsta tęsti Seimo kontrolieriaus rekomendacijos vykdymo kontrolę.

Seimo kontrolierius, įvertinęs gautuose skunduose nurodomas problemas, pabrėžia konstitucinės nuostatos, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, svarbą ir būtinumą užtikrinti tinkamą jos įgyvendinimą, vykdant valstybės institucijoms nustatytas funkcijas, ir tai, kad valstybės pareigūnai patys neturi pažeisti teisės aktų reikalavimų.

Seimo kontrolierius išnagrinėjo pareiškėjo skundą dėl Valstybės studijų fondo (toliau vadinama – Fondas) veiklos, neperdavus pareiškėjo prašymo dėl valstybės remiamų paskolų grąžinimo atidėjimo nagrinėti Fondo direktoriaus sudarytai komisijai (toliau vadinama – Komisija). Seimo kontrolierius tyrimo pradžioje atkreipė Fondo dėmesį į tai, kad, vadovaujantis Mokslo ir studijų

įstatymu, Fondo nuostatais, Vyriausybės patvirtintu Valstybės paskolų ir valstybės remiamų paskolų studentams suteikimo, administravimo ir grąžinimo tvarkos aprašu (toliau vadinama – Aprašas), Fondo direktorius nėra įgaliotas priimti sprendimų Komisijos kompetencijos klausimais (Komisija sprendžia, ar yra pagrindas atidėti valstybės remiamos paskolos grąžinimą, apmokėti palūkanas), todėl, Komisijai nepriėmus sprendimo dėl Paskolų grąžinimo atidėjimo (pratęsimo), pažeidžiamos pareiškėjo teisės. Seimo kontrolierius tarpininkaudamas pasiūlė Fondui perduoti Komisijai pagal jos kompetenciją nagrinėti pareiškėjo prašymą dėl Fondo administruojamų paskolų grąžinimo termino atidėjimo (pratęsimo) bei palūkanų apmokėjimo iš valstybės lėšų.

Fondas, atsižvelgęs į Seimo kontrolieriaus tarpininkavimą, galimai perdavė pareiškėjo prašymą svarstyti Komisijai, tačiau, atsižvelgiant į Komisijos sprendimo turinį, nėra pagrindo konstatuoti, kad šiuo atveju Komisija priėmė sprendimą būtent dėl pareiškėjo prašymo, pareiškėjo problema nebuvo išspęsta. Pažymėtina, kad Komisijos sprendime nepagrįstai nenurodyta jo apskundimo tvarka, o teisės akto punktų išvardijimas nelaikytinas šio sprendimo motyvavimu. Fondo direktoriaus Seimo kontrolieriui šio tyrimo metu pateikti paaiškinimai, kokius klausimus svarstė Komisija priimdama Komisijos sprendimą dėl pareiškėjo prašymo, nėra pagrįsti ir kitais dokumentais. Seimo kontrolierius, neįžvelgęs, jog pareiškėjo problema būtų sprendžiama gera valia, nusprendė, kad nėra pakankamo teisinio pagrindo nutraukti pareiškėjo skundo tyrimą.

Tyrimo metu nustatius, kad nagrinėjamu atveju Fondo veikla neatitinka Viešojo administravimo įstatymo (VAĮ) išdėstytų teisinių pagrindų, buvo konstatuota, kad Fondas neužtikrino pareiškėjo teisės į įstatymais pagrįstą pareiškėjo prašymų nagrinėjimą, Komisijos veiklos skaidrumo, aiškumo, atitikimo teisės aktų reikalavimams. Apibendrinant, be kita ko, buvo pažymėta, kad Fondas, nagrinėdamas asmenų prašymus, ne tik nesilaiko VAĮ reikalavimų, bet ir neskiria pakankamo dėmesio įstatymo viršenybės, lygiateisiškumo ir konstitucinio principo, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, tinkamam įgyvendinimui. Šio tyrimo metu tapo akivaizdu, kad turi būti keičiamas Fondo direktoriaus ir darbuotojų požiūris į jiems priskirtų viešojo administravimo funkcijų įgyvendinimą.

Seimo kontrolierius, siekdamas tinkamai apsaugoti asmenų, kuriems suteiktos valstybės remiamos paskolos, teises ir teisėtus interesus, užtikrinti šios srities teisinio reguliavimo aiškumą bei darnumą, be kita ko, rekomendavo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai (toliau vadinama – Švietimo ir mokslo ministerija) tobulinti valstybės remiamų paskolų grąžinimo terminų atidėjimo, palūkanų apmokėjimo teisinį reglamentavimą; Fondo direktoriui – pagal kompetenciją parengti ir patvirtinti Komisijos sprendimo, atitinkančio VAĮ 8 straipsnio reikalavimus, pavyzdinę formą (-as) (2018-06-27 pažyma Nr. 4D-2017/1-1527).

Fondas, informuodamas Seimo kontrolierių apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus, be kita ko, pranešė, kad pakeistas Komisijos darbo reglamentas, įpareigojant Komisiją surašyti sprendimus

pagal Fondo direktoriaus patvirtintą sprendimo formą. Švietimo ir mokslo ministerija informavo Seimo kontrolierių, kad numatoma tobulinti Aprašą (2019 m. sausio mėn. Seimo kontrolierius kreipėsi į Švietimo ir mokslo ministeriją dėl papildomos informacijos pateikimo).

Seimo kontrolierius taip pat atkreipia dėmesį, kad valstybės institucijų veikla turi būti aiški ir suprantama besikreipiantiems asmenims, nekelianti abejonių dėl galimo sprendimų ar veiklos šališkumo. Seimo kontrolierius akcentuoja, jog atvirumo ir skaidrumo principai yra svarbūs tiek nagrinėjant asmenų prašymus, skundus, tiek ir sudarant sąlygas teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose. Šiuo tikslu įstatymų leidėjas priėmė Teisėkūros pagrindų įstatymą, siekdamas, kad būtų sudarytos sąlygos perkelti teisėkūros procedūras į viešąją erdvę. Būtent teisėkūros proceso vykdymas per TAIS (TAPIS) sudaro teisėkūros kokybiškumo, nuoseklumo, atvirumo ir skaidrumo sąlygas, užtikrina teisėkūros viešumą ir leidžia visuomenei aktyviau dalyvauti teisėkūroje, teikiant pasiūlymus ar pastabas dėl rengiamų teisės aktų projektų.

Seimo kontrolierius, gavęs pareiškėjų skundą dėl Sveikatos apsaugos ministerijos netinkamos veiklos, neužtikrinus visuomeninių organizacijų (pareiškėjų) dalyvavimo teisėkūros procese, susijusiam su Žmogaus kraujodaros kamieninių ląstelių transplantacijos paslaugų, apmokamų iš Transplantacijos programos lėšų, teikimo reikalavimų, bazinių kainų ir mokėjimo tvarkos aprašo (toliau vadinama ir – Aprašas) ir 2015–2025 metų transplantacijos programos (toliau vadinama – ir Transplantacijos programa) pakeitimais, atliko tyrimą ir skundą pripažino pagrįstu (2018-06-08 pažyma Nr. 4D-2018/1-245).

Seimo kontrolierius pažymėjo konstatavo, kad Sveikatos apsaugos ministerijos kaip teisėkūros priemonė pasirinkta darbo grupės forma nagrinėtu atveju buvo nepakankama, Sveikatos apsaugos ministerija nesiėmė visų reikalingų organizacinių priemonių užtikrinti suinteresuotų visuomeninių organizacijų aktyvų dalyvavimą bei sudaryti galimybes tinkamai išsakyti savo visus pastebėjimus (pasiūlymus) dėl Aprašo ir Transplantacijos programos pakeitimų. Seimo kontrolierius taip pat pabrėžė, jog Sveikatos apsaugos ministerija, pasirinkusi teisės aktų projektų derinimą darbo grupės posėdžių metu ir buvus neefektyviai darbo grupės veiklai, neužtikrino teisėkūros atvirumo principo įgyvendinimo, nes, nevykdydama teisės aktų projektų derinimo proceso per TAIS (TAPIS) ir viešai neskelbdama Aprašo bei Transplantacijos programos projektų, apribojo kitų subjektų, tarp jų, ir pareiškėjų, Teisėkūros pagrindų įstatyme, Teisės aktų informacinės sistemos naudojimo teisėkūrai tvarkos apraše, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos darbo reglamente įtvirtintą teisę dalyvauti teisėkūros procese. Atsižvelgiant į tai, Sveikatos apsaugos ministerijai pateiktos rekomendacijos.

Sveikatos apsaugos ministerija, be kita ko, informavo Seimo kontrolierių, jog ir toliau laikosi pozicijos, kad, priimant Aprašo ir Transplantacijos programos pakeitimo projektus, buvo laikomasi visų Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintų viešumo ir derinimo su visuomene reikalavimų.

Dėl įkalintų asmenų teisės pasimatyti su artimaisiais

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje yra nustatyta, jog kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. Šio straipsnio turinį papildė Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kurioje nurodoma, kad asmens sulaikymas ar įkalinimas savo prigimtimi yra privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas, tačiau toks ribojimas negali paneigti pačios teisės esmės. Dėl šios priežasties kalinio asmens teisė į šeimos gerbimą būtinoji dalis yra tai, kad įkalinimo įstaigos administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais. Tačiau Seimo kontrolieriui tenka konstatuoti, kad ši nuteistųjų / suimtųjų teisė būna nepagrįstai ribojama.

Seimo kontrolierius gavo skundą, kad tardymo izoliatoriaus pareigūnai nesudarė pareiškėjui galimybių aplankyti ligoninėje sunkiai sergančią motiną, o vėliau ir dalyvauti jos laidotuvėse.

Išnagrinėjęs skundą, Seimo kontrolierius nustatė, kad prašymą pasimatyti su sergančia motina pareiškėjas pateikė pasibaigus tardymo izoliatoriaus administracijos darbo valandoms, dėl to užtruko sprendimo dėl išvykos priėmimo procedūra. Seimo kontrolierius skundą pripažino pagrįstu, o pažymoje konstatavo, kad pagal nustatytą teisinį reglamentavimą sprendimai dėl asmenų prašymų leisti išvykti už tardymo izoliatoriaus ribų aplankyti sergantį giminaitį, dalyvauti laidotuvėse arba dėl kitų humaniškų priežasčių turėtų būti priimami nedelsiant.

Tyrimo metu nustatyta, kad tardymo izoliatoriaus vidaus teisės aktuose nėra įtvirtinta tvarka, pagal kurią prašymai dėl išvykimo už tardymo izoliatoriaus ribų aplankyti sergantį giminaitį arba dalyvauti laidotuvėse būtų nagrinėjami po administracijos darbo valandų. Tai ir lėmė, kad pareigūnai delsė priimti sprendimą dėl pareiškėjo prašymo aplankyti sergančią motiną tenkinimo / netenkinimo ir nesudarė jam realių galimybių dalyvauti motinos laidotuvėse.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes Seimo kontrolierius darė išvadą, kad pareiškėjo teisės buvo pažeistos, ir tardymo izoliatoriaus direktoriui rekomendavo pakeisti vidaus teisės aktuose nustatytą teisinį reglamentavimą taip, kad tardymo izoliatoriuje esančių asmenų prašymai būtų nedelsiant registruojami ir nagrinėjami teisės aktų nustatyta tvarka.

Tardymo izoliatoriaus direktorius Seimo kontrolierių informavo, kad vidaus teisės aktai pakeisti, nustatant, kad asmenų prašymai, susiję su sunkiai sergančio artimojo lankymu ir dalyvavimu laidotuvėse, švenčių dienomis, savaitgaliais ir po administracijos darbo valandų bus nedelsiant registruojami ir nagrinėjami atsakingo darbuotojo (2018-02-02 pažyma Nr. 4D-2017/1-1177;1246).

Į Seimo kontrolierių su skundu kreipėsi nuteistasis, teigdamas, kad pataisos namuose jam buvo neleista susitikti su artimaisiais, nors tokiam draudimui nebuvo teisinio pagrindo. Pareiškėjas tuo metu bausmę atliko kamerų tipo patalpose, į kurias buvo perkeltas dėl jo sveikatai ir gyvybei grėsusio pavojaus. Nuteistųjų teisę pasimatyti su giminaičiais ir kitais asmenimis reglamentuojančiuose

teisės aktuose įtvirtina, kad ši teisė gali būti ribojama, jei nuteistasis atlieka nuobaudą kamerų tipo patalpose.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad, nors pareiškėjas laisvės atėmimo bausmę atliko kamerų tipo patalpose, jose buvo apgyvendintas ne dėl režimo pažeidimų, o dėl jam gresiančio pavojaus. Todėl Seimo kontrolierius darė išvadą, kad pataisos namų pareigūnai į trumpalaikį pasimatymą atvykusiems asmenims nepagrįstai neleido susitikti su pareiškėju, ir skundą pripažino pagrįstu. Kartu pataisos įstaigos direktoriui rekomendavo imtis priemonių, kad ateityje nebūtų ribojama nuteistųjų, izoliuotų dėl jų saugumo, teisė pasimatyti su artimaisiais (2018-01-23 pažyma Nr. 4D-2017/1-171).

Dėl proporcingumo principo pažeidimų taikant ribojimus įkalintiems asmenims

Baudžiamajame įstatyme nustatytų sankcijų, susijusių su asmens laisvės ribojimu, sukeltos neigiamos pasekmės sudaro būtinąjį bausmės elementą. Tačiau, kaip 1998 m. gruodžio 9 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, valstybė, taikydama asmenims įstatyme įtvirtintus laisvės suvaržymus, prisiima dėl šių asmenų atsakomybę, *inter alia* pozityvias pareigas užtikrinti, kad asmuo laisvės atėmimo vietose nepatirtų didesnių ribojimų nei tie, kurie paprastai būdingi laisvės atėmimo bausmės įgyvendinimui. Atsižvelgus į tai, kad asmuo, kuriam paskirta laisvės atėmimo bausmė ar taikomas jos suvaržymas, tampa priklausomas nuo valstybės institucijų ir jų pareigūnų veiksmų, ypatingą reikšmę įgyja šio asmens teisinės apsaugos užtikrinimas, todėl pareigūnų taikomos priemonės privalo būti proporcingos. Proporcingumo principas reiškia, kad taikomos poveikio priemonės negali būti drastiškesnės ir griežtesnės, nei būtina norimam tikslui pasiekti. Taikoma poveikio priemonė neturi akivaizdžiai varžyti asmens labiau, negu reikia teisėtam tikslui pasiekti. Taigi, turi būti vengiama nereikalingo perteklinio asmens teisių ribojimo.

Seimo kontrolierius gavo skundą dėl pataisos namų pareigūnų veiksmų, nuteistųjų gyvenamojoje patalpoje nakties metu atliekant kratą vieno iš nuteistųjų miegamojoje vietoje. Atliktos kratos metu nebuvo aptikta jokių draudžiamų turėti daiktų, tačiau buvo sutrikdytas visų toje pačioje patalpoje gyvenusių nuteistųjų miegas, jie patyrė papildomų neigiamų pasekmių. Seimo kontrolierius pažymoje akcentavo, kad krata yra prievartos priemonė, kurią atliekant asmenys patiria papildomų suvaržymų ir apribojimų, todėl vienas iš svarbiausių principų, kurių privalo paisyti kratą atliekantys pareigūnai, – proporcingumo principas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 149 straipsnio 5 dalyje yra reglamentuota, jog daryti kratas ar poėmius nakties metu, išskyrus neatidėliotinus atvejus, draudžiama. Tačiau bausmių vykdymą reglamentuojančiuose teisės aktuose analogiško ribojimo nėra, nors nuteistieji visą parą yra įstaigos (pareigūnų) prižiūrimi, jų veiklos laisvė yra apribota.

Seimo kontrolieriaus nuomone, situacija, kai nėra kratų atlikimo įkalinimo įstaigose nakties metu aiškaus reglamentavimo, sudaro pagrindo pareigūnams piktnaudžiauti savo teisėmis ir nesivadovauti proporcingumo principu. Atsižvelgdamas į atliktos kratos rezultatus ir sukeltas pasekmes, Seimo kontrolierius pripažino skundą pagrįstu ir teisingumo ministrui rekomendavo keisti šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, nustatant, kad nakties metu kratos būtų atliekamos tik kraštutiniu atveju, t. y., turint pagrįstos informacijos (duomenų) apie galimai daromą

pažeidimą arba esant pagrįstoms grėsmėms, o Kalėjimų departamento direktoriui – užtikrinti, kad pavaldžioje įkalinimo įstaigose įkalintų asmenų kratos būtų atliekamos laikantis proporcingumo principo (2018-12-18 pažyma Nr. 4D-2018/1-948).

Seimo kontrolierius gavo skundą, kuriame pareiškėjas nurodė, kad atliekant laisvės atėmimo bausmę pataisos namuose Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai nepagrįstai vykdo pataisos įstaigų pareigūnų funkcijas ir siekdami įbauginti nuteistuosius naudoja neproporcingas priemones – į kameras pas nuteistuosius eina apsiginklavę šaunamaisiais ginklais, elektros impulsiniais prietaisais; nukreipę ginklus į nuteistuosius grasina sumušti; į kamerą atsiveda šunį. Kartu su pataisos įstaigos pareigūnais atlikdami kratą vartoja fizinį smurtą.

Skundo tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad pataisos namuose būtų susidariusi ypatinga situacija, kilęs nuteistųjų pasipriešinimas pareigūnams arba būtų buvęs padarytas šiurkštus vidaus tvarkos taisyklių pažeidimas, tačiau iš Seimo kontrolieriui pateiktos filmuotos vaizdo medžiagos nustatyta, kad Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai buvo vedami ir įleidžiami į kameras, kuriose neaišku ką veikdavo apie 5 minutes. Pataisos įstaigos administracija tik nurodė, kad Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai jokių kratų neatlikinėjo ir kratų atlikimo nestebėjo, todėl Seimo kontrolieriui kilo abejonių dėl Viešojo saugumo tarnybos pareigūnų patruliavimo kamerų tipo patalpose pagrįstumo ir šių pareigūnų veiklos būnant kamerų tipo patalpų viduje. Įvertinęs skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir išanalizavęs dokumentinę bei vaizdo medžiagą, Seimo kontrolierius konstatavo, kad Viešojo saugumo tarnybos pareigūnų užėjimas į kamerų vidų, galimai fizinės jėgos, tarnybinių šunų demonstravimas nuteistiesiems, buvo neproporcinga priemonė, kuria siekta užtikrinti vidaus tvarką, kai netgi nebuvo užfiksuota, kad ji būtų buvusi pažeista.

Bausmių vykdymo kodekso 114 straipsnyje nustatyta, kad ypatingų situacijų, kurių sąrašas yra baigtinis, atvejais, t. y., nuteistųjų riaušių, grupinio pasipriešinimo pataisos įstaigos administracijai ar neteisėtų grupinių veiksmų, šiurkščiai pažeidžiančių pataisos įstaigos vidaus tvarką, įkaitų grobimo atvejais, pataisos įstaigų administracijos gali pasitelkti ir Viešojo saugumo tarnybos pareigūnus. Pataisos įstaigos administracija Seimo kontrolieriui paaiškino, kad Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai į pataisos namus atvyksta vadovaujantis Viešojo saugumo tarnybos ir Kalėjimų departamento 2010-09-16 „Susitarimu dėl bendradarbiavimo“, kur numatyta, kad Viešojo saugumo tarnyba teisės aktų nustatyta tvarka, Kalėjimų departamento prašymu, sustiprina laisvės atėmimo vietų pajėgas ir padeda atlikti pavestas funkcijas vykdant bendras tikslines ir prevencinio pobūdžio priemones (operacijas); ypatingos situacijos atvejais užkerta kelią veiksams, keliantiems pavojų žmonių sveikatai arba gyvybei, turtui.

Pažymoje Seimo kontrolierius konstatavo, kad Viešojo saugumo tarnybos pareigūnų vedimas į kameras, kuriose nebuvo kilusi jokia ypatinga situacija, neatitiko ir Bausmių vykdymo kodekso 114 straipsnyje numatytų atvejų, kuriais galima pasitelkti šiuos pareigūnus.

Seimo kontrolierius taip pat konstatavo, kad, nepaisant Bausmių vykdymo kodekso ir Tarnybos Kalėjimų departamente statuto nuostatų, Viešojo saugumo tarnyba ir Kalėjimų departamentas 2010-09-16 pasirašė „Susitarimą dėl bendradarbiavimo“, kuriuo dalis tik Kalėjimų departamento pareigūnams priskirtų funkcijų buvo perduotos vykdyti Viešojo saugumo tarnybos pareigūnams,

t. y., šio susitarimo 5.1.1 punkte numatyta, kad Viešojo saugumo tarnyba teisės aktų nustatyta tvarka, Kalėjų departamento prašymu, sustiprina laisvės atėmimo vietų pajėgas ir padeda atlikti pavestas funkcijas vykdant bendras tikslines ir prevencinio pobūdžio priemones, nors pagal Viešojo saugumo tarnybos įstatymo 3 straipsnį, Viešojo saugumo tarnybos paskirtis – atkurti ir (ar) užtikrinti viešąją tvarką ypatingų ir ekstremaliųjų situacijų atvejais.

Pripažinęs skundą pagrįstu, Seimo kontrolierius teisingumo ministrui ir vidaus reikalų ministrui rekomendavo įvertinti Viešojo saugumo tarnybos ir Kalėjų departamento 2010-09-16 pasirašyto „Susitarimo dėl bendradarbiavimo“ dalies dėl Kalėjų departamento pareigūnams priklausančių vykdyti funkcijų delegavimo Viešojo saugumo tarnybos pareigūnams teisėtumą ir atitikimą teisės aktų nuostatomis (2018-12-11 pažyma Nr. 4D-2018/1-1166).

Nepagrįstą suimtųjų ir nuteistųjų teisių ribojimą Seimo kontrolierius konstatavo ir atlikęs tyrimus pagal skundus, kuriuose pareiškėjai (suimtieji ir nuteistieji) skundėsi, jog atėjus šaltajam metų laikui pareigūnai neleidžia pasikeisti kameroje turimų vasarinių drabužių į sandėlyje laikomus rudeninius / žieminius drabužius.

Skundų tyrimo metu nustatyta, kad suimtieji ir nuteistieji, pageidaujantys naudotis asmeniniais daiktais, saugomais sandėlyje, padėtais į jį dėl per didelio leidžiamų turėti daiktų kiekio, gali kameroje turimus daiktus pasikeisti kitais, saugomais sandėlyje, praėjus ne mažiau nei trimis mėnesiams po jų asmeninių daiktų padėjimo į sandėlį arba paskutinio daiktų pasikeitimo.

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad valstybės pareiga rūpintis nuteistaisiais yra įtvirtinta tiek tarptautiniuose, tiek nacionaliniuose teisės aktuose. Tai reiškia, kad laisvės atėmimo vietos administracija nuteistiesiems turi užtikrinti reikiamas gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygas, atitinkančias higienos normas, aprūpinti arba sudaryti sąlygas naudotis nuosavais drabužiais ir avalyne pagal sezoną ir kt.

Išnagrinėjęs skundus, Seimo kontrolierius priėjo prie išvados, kad pataisos įstaigose nėra efektyvios prašymų leisti pasikeisti daiktus nagrinėjimo procedūros, vidaus teisės aktuose numatyti nepagrįsti ribojimai ir dėl to neužtikrinamas tinkamas suimtųjų ir nuteistųjų materialinis / buitinis aprūpinimas. T. y., nepaisant to, jog suimtiesiems / nuteistiesiems dėl objektyvių priežasčių gali būti reikalinga pasikeisti kameroje esančius daiktus į sandėlyje laikomus daiktus (pvz., netikėtai anksti atšalus orams reikalinga vasarinius / pavasarinius drabužius pasikeisti į šiltesnius rudeninius / žieminius drabužius; pasibaigus būtinoms higienos priemonėms ir kt.), laikantis formalių reikalavimų nėra leidžiama to padaryti.

Seimo kontrolierius pataisos įstaigų direktoriams rekomendavo imtis priemonių, kad suimtiesiems ir nuteistiesiems būtų sudarytos sąlygos dėl objektyvių priežasčių (pvz., netikėtai anksti atšalus / atšilus orams reikalinga sezoninius drabužius pakeisti į šiltesnius / lengvesnius; pasibaigus būtinoms higienos priemonėms ir kt.) pasikeisti kameroje turimus daiktus į sandėlyje esančius daiktus ir kad su tuo susiję asmenų prašymai būtų išnagrinėjami per įmanomai trumpiausią laiką (2018-04-12 pažyma Nr. 4D-2018/1-103; 2018-08-23 pažyma Nr. 4D-2018/1-975).

NACIONALINĖS KANKINIMŲ PREVENCIJOS VYKDYMO ATASKAITA

Šioje Seimo kontrolierių metinės ataskaitos dalyje pristatoma nacionalinės kankinimų prevencijos (toliau vadinama ir – NKP) 2018 m. vykdyta veikla: atlikti patikrinimai laisvės apribojimo vietose; patikrinimų metu nustatytos svarbiausios, sisteminės, problemos; teiktos rekomendacijos dėl žmogaus teisių padėties gerinimo ir pasiekti teigiami pokyčiai.

Suaugusiųjų globos įstaigos pažymėtos geltona spalva, vaikų globos įstaigos – mėlyna spalva, policijos areštinės – juoda spalva, įkalinimo įstaigos – pilka spalva, užsieniečių laisvės apribojimo vietos – žalia spalva, psichiatrijos įstaigos – raudona spalva.

NKP IR SEIMO KONTROLIERIŲ MANDATAS

2013 metų gruodžio 3 dieną Seimui ratifikavus Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvųjį protokolą, Seimo kontrolieriams pavesta vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose ir nuolat jose lankytis, o Seimo kontrolierių įstaiga paskirta nacionaline kankinimų prevencijos institucija.

2018-ieji – jau penktieji metai, kai Seimo kontrolieriai vykdo nacionalinę kankinimų prevenciją, reguliariai lankydami įvairiose laisvės apribojimo vietose ir stebėdami, kaip jose užtikrinamos žmogaus teisės.

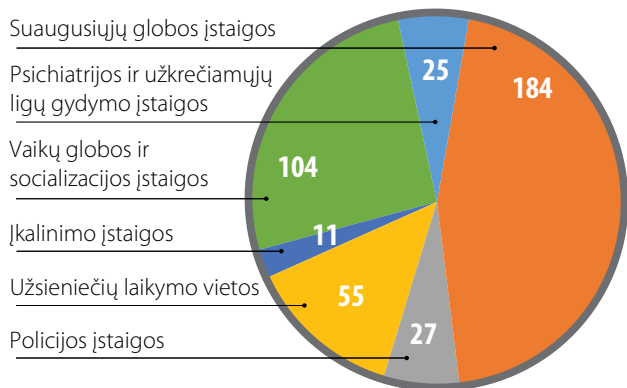
NKP įgyvendinti reikalingas visapusiškai platus požiūris, kuomet, užuot sprendus individualias situacijas, siekiama taikant sisteminę laisvės apribojimo situacijų analizę nustatyti galimas netinkamo elgesio priežastis. Ši veikla yra nukreipta į teigiamus pokyčius, siekiant užkirsti kelią kankinimams, mažinti kankinimo ir netinkamo elgesio riziką bei gerinti elgesį su asmenimis, kurių laisvė yra apribota. Toliau ataskaitoje aprašyti teigiami pokyčiai, kurių pasiekta vykdant NKP veiklą.

NKP VEIKLA

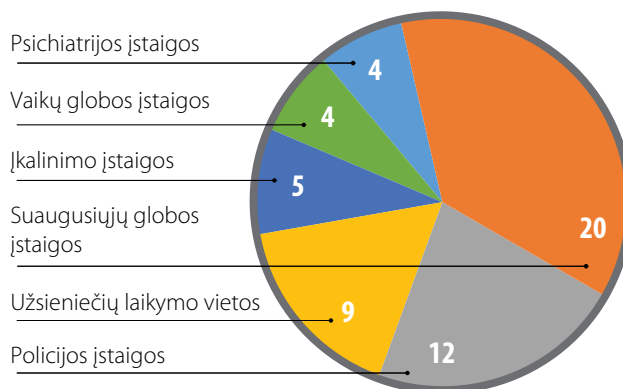
Vizitai į laisvės apribojimo vietas

Vykdant NKP, lankomasi įvairiose laisvės apribojimo vietose: socialinės globos, psichiatrijos, įkalinimo, policijos ir kt. įstaigose. Vizitų skaičius į konkrečios srities įstaigas planuojamas proporcingai jų skaičiui. Pavyzdžiui, didžiausias vizitų skaičius susidarė lankant suaugusiųjų socialinės globos namus, kadangi jų yra daugiausia (per 184 vnt.).

2018 metais iš viso surengti 54 vizitai. Atsižvelgiant į laisvės apribojimo vietų proporciją, vizitų pasiskirstymas yra toks: 20 patikrinimų atlikta suaugusiųjų globos įstaigose, 12 – policijos komisariatų areštines ir / arba laikino sulaikymo patalpose (iš jų 5 – pakartotiniai), 9 – užsieniečių laikymo (apgyvendinimo) vietose, 5 – įkalinimo įstaigose, 4 – vaikų globos įstaigose ir 4 – psichiatrijos įstaigose.

Laisvės apribojimo vietų Lietuvoje skaičius

2018 m. vizitų skaičius

Informacinė veikla

Vykdant nacionalinę kankinimų prevenciją ir kitą nacionalinės žmogaus teisių institucijos veiklą, taip pat labai svarbu užtikrinti tinkamą informacijos apie žmogaus teisių įgyvendinimą sklaidą ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, todėl kasmet vykdomas nacionalinės kankinimų prevencijos funkcijos ir jų vykdymo rezultatų pristatymas apskrityse. Šiuose susitikimuose

pristatoma Seimo kontrolierių įvairiose laisvės apribojimo įstaigose vykdoma NKP, nustatytos aktualiausios žmogaus teisių užtikrinimo problemos, analizuojami jų sprendimo variantai. Aptariama, kaip savivaldybėse organizuojama vaikų ir suaugusių globa, su kokiomis problemomis susiduriama.

2018 m. Tauragės ir Marijampolės r. savivaldybėse vyko pristatymas Tauragės ir Marijampolės apskrityse veikiančių savivaldybių socialinių paslaugų valdymo padalinių ir globos įstaigų atstovams, atsakingiems už ilgalaikės socialinės globos paslaugas vaikams ir suaugusiems.

Bendradarbiavimas

Užtikrinant tarpinstitucinį bendradarbiavimą, 2018 metais Seimo kontrolieriai ne kartą buvo susitikę su Teisingumo ministerijos, Kalėjų departamento atstovais dėl situacijos įkalinimo įstaigose, bausmių vykdymo sistemos trūkumus Seimo kontrolieriai aptarė ir Seimo Žmogaus teisių komiteto posėdyje.

Susitikime su žmogaus teisių ir psichikos sveikatos ekspertais aptarti naujojo Psichikos sveikatos įstatymo galimi prieštaravimai tarptautiniams standartams. Susitikimuose su nevyriausybinėmis organizacijomis, priklausančiomis Žmogaus teisių organizacijų koalicijai, Žmogaus teisių stebėjimo instituto atstovais, spręstos įvairios žmogaus teisių problemos.

Bendradarbiaujant tarptautiniu mastu, susitikta su Lietuvoje lankiusiais CPT atstovais, Europos Tarybos Patariamąjį komiteto ekspertais, eksperte iš Jungtinių Amerikos Valstijų dėl ilgalaikės socialinės globos įstaigų, skirtų asmenims su negalia, deinstitutionalizacijos ir paslaugų bendruomenėje teikimo klausimais. Dalyvauta Žmogaus teisių stebėjimo instituto surengtoje tarptautinėje ekspertų apskritojo stalo diskusijoje kankinimų prevencijos tema, pristatyta NKP veikla Lietuvoje. Taip pat organizuotas susitikimas su JT prevencijos pakomitečio prieš kankinimą nare Mari Amos ir pasidalinta NKP gerosios praktikos pavyzdžiais.

Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių biuro darbuotojai dalyvavo įvairiuose tarptautinio bendradarbiavimo renginiuose nacionalinių kankinimų prevencijos mechanizmų darbuotojams: Liublijanoje (Slovėnijoje), kurį organizavo Slovėnijos Respublikos Žmogaus teisių ombudsmenas kartu su Europos Taryba, taip pat Kopenhagoje (Danijoje), kurį organizavo Tarptautinis ombudsmenų institutas bei Danijos ombudsmeno biuras.

Mokymai

Įgyvendindami Seimo kontrolierių įstaigos, kaip nacionalinės žmogaus teisių institucijos, funkcijas, Seimo kontrolieriai rengia mokymus ir prisideda prie švietėjiškos veiklos bei informacijos apie žmogaus teises bei laisves sklaidos, sprendžia jų užtikrinimo problemas.

2018 m. gruodžio 18 d. Seimo kontrolierių įstaigoje buvo organizuoti mokymai įkalinimo įstaigų pareigūnams. Mokymuose įkalinimo įstaigų darbuotojai buvo supažindinti su pagrindiniais žmogaus teisių aspektais, žmogaus teisių pažeidimų prevencija, pagalbinio reagavimo į provokacijas modeliu, taikomu siekiant pozityvaus komunikavimo su nuteistaisiais, analizavo praktines situacijas, su kuriomis savo darbe itin dažnai susiduria įkalinimo įstaigų pareigūnai.

2018 m. liepos 6 d. Ukrainos žmogaus teisių komisaro institucijos specialistams buvo organizuoti žmogaus teisių stebėsenos ir nacionalinės kankinimų prevencijos vykdymo mokymai. Mokymai organizuoti Seimo kontrolierių įstaigai dalyvaujant Europos Sąjungos dvynių projekte „Ukrainos Parlamento Vyriausiojo žmogaus teisių kontrolieriaus institucijos gebėjimų saugoti žmogaus teises ir laisves stiprinimas pagal geriausią Europos patirtį“.

PAGRINDINĖS PASTABOS, REKOMENDACIJOS IR PASIEKTI POKYČIAI

ILGALAIKĖS SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGOS

Suaugusiųjų globos įstaigos

2018 metais atlikti patikrinimai 20 (dvidešimtyje) socialinės globos įstaigų (suaugusiems asmenims su negalia ir senyvo amžiaus asmenims):

- 10 (dešimtyje) globos įstaigų Marijampolės apskrityje: viešojoje įstaigoje VŠĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centre, VŠĮ Švč. Marijos globos namuose, Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose, VŠĮ Marijampolės Šv. Arkangelo Mykolo globos namuose, biudžetinėje įstaigoje Suvalkijos socialinės globos namuose, Kalvarijos globos ir užimtumo centro globos namuose, VŠĮ Kazlų Rūdos socialinės paramos centre, Kudirkos Naumiesčio parapijos socialinės pagalbos centre, Kukarskės globos namuose ir Vilkaviškio rajono savivaldybės Gudkaimio globos namuose (ataskaita Nr. PRJ-2018/1-67);

- 10 (dešimtyje) globos įstaigų Tauragės apskrityje: Kvėdarnos parapijos senelių globos namuose, VšĮ Skaudvilės palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninės Globos skyriuje, Kaltinėnų parapijos senelių globos namuose, VšĮ Kaltinėnų pirminės sveikatos priežiūros centro Globos skyriuje, Seredžiaus senelių globos namuose, VšĮ Jurbarko socialinės paslaugos Neįgaliųjų globos namuose, Pagėgių palaikomojo gydymo, slaugos ir senelių globos namuose, VšĮ Smalininkų senjorų namuose, Adakavo socialinės globos namuose ir Tauragės rajono savivaldybės biudžetinėje įstaigoje Lauksargių globos namuose (ataskaita Nr. PRJ-2018/1-75). Atliekant patikrinimus buvo pasitelkti socialinio ir pedagoginio darbo ekspertai.

Atlikus patikrinimus Marijampolės ir Tauragės apskrityse esančiose globos įstaigose, iš viso buvo pateiktos 378 (trys šimtai septyniasdešimt aštuonios) rekomendacijos: 375 (trys šimtai septyniasdešimt penkios) – tikrintų globos įstaigų vadovams ir 3 (trys) (iš kurių viena – dėl teisės aktų tobulinimo) – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministru.

Didžioji dauguma rekomendacijų – 347 (trys šimtai keturiasdešimt septynios) – buvo įgyvendintos / įgyvendintos iš dalies, 13 (trylika) – neįgyvendinta, o dėl 18 (aštuoniolikos) rekomendacijų įgyvendinimo rezultatų informacija nepateikta.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, teikdama informaciją dėl 3 (trijų) rekomendacijų vykdymo, nurodė, kad į jas atsižvelgė. Marijampolės ir Tauragės apskrityse veikiančios socialinės globos įstaigos iš 375 (trijų šimtų septyniasdešimt penkių) joms teiktų rekomendacijų neįgyvendino tik 13 (trylikos) rekomendacijų ir dėl 18 (aštuoniolikos) rekomendacijų nagrinėjimo rezultatų nepateikė informacijos.

Patikrinimų metu nustatyti šie pagrindiniai trūkumai: kai kuriose įstaigose ilgalaikės globos paslaugų teikimas organizuojamas remiantis *slaugos ir palaikomojo gydymo* teikimo principais; ne visose globos įstaigose yra užtikrintas teisės aktų reikalavimus ir gyventojų poreikius atitinkantis darbuotojų pareigybių (socialinių darbuotojų, padėjėjų ir kitų specialistų) skaičius; darbuotojų susirinkimai ir jų rezultatai (sprendimai) nėra fiksuojami įstaigos vidaus veiklos dokumentuose; darbuotojams trūksta žinių apie Neįgaliųjų konvencijos reikalavimų taikymą ir agresyvaus elgesio valdymą bei globojamų asmenų patirto smurto požymių atpažinimą; nėra tiriamos priežastys, dėl ko kyla gyventojų nepasitikėjimas darbuotojais, nepasitenkinimas teikiamomis paslaugomis; neužtikrinama psichologo pagalba; asmens higienos patalpos nepritaikytos asmenims su judėjimo negalia; ne visos globos įstaigos yra apsirūpinusios darbuotojams reikalingomis techninės pagalbos priemonėmis; ne visiems gyventojams sudaryta galimybė bet kuriuo metu, esant poreikiui, pasinaudoti pagalbos kvietimo sistema; nėra užtikrinamas tinkamas gyventojų asmens higienos paslaugų organizavimas; nesudaroma galimybė gyventojams saugiai laikyti asmeninius daiktus; nesudaromos (netinkamai sudaromos) sąlygos gyventojams savarankiškai gamintis maistą savo reikmėms, skalbti drabužius ir (arba) tvarkyti savo kambarius; vidaus tvarkos taisyklių nuostatos, kuriose neapibrėžti atvejai, kada gyventojai bet kuriuo paros metu privalo įsileisti darbuotojus į

savo kambarį bei leisti tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą bei patalpas, sudaro prielaidas piktnaudžiauti ir riboti gyventojų teises daugiau, negu būtina; nėra galimybių užsirašinti gyventojų asmens higienos patalpose; gyventojų kambariuose nenaudojama arba ne visuomet naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras; sveikatos priežiūros specialistų vykdomos apžiūros metu bendruomenės slaugytoja dalyvauja gyventojų sveikatos priežiūros specialisto atliekamoje apžiūroje nesant gyventojų prašymui; gyventojams, kurie orientuojasi aplinkoje, ribojama galimybė laisvai judėti po įstaigos teritoriją ir už jos ribų; vidaus tvarkos taisyklės nėra pritaikytos (forma, šrifto dydis) gyventojams pagal jų sveikatos būklę, taip pat patalpintos (pakabintos) neatsižvelgus į negalią turinčių gyventojų galimybes jas pasiekti; globos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės patalpintos gyventojams sunkiai prieinamose (matomose) vietose; gyventojams nesudarytos sąlygos anonimiškai teikti kreipimusis, įstaigos taip pat neturi patvirtintų vidinių tvarkų, kuriose būtų nustatyta kreipimusi, įskaitant anoniminių, teikimo, nagrinėjimo ir atsakymo į juos teikimo tvarka.

VAIKŲ GLOBOS ĮSTAIGOS

2018 m. atlikti patikrinimai 4 (keturiuose) Marijampolės apskrities vaikų globos įstaigose: VšĮ Marijampolės vaiko tėviškės namuose, VšĮ Alvito Šv. Kazimiero namuose; VšĮ Šakių globos namuose ir VšĮ Kazlų Rūdos socialinės paramos centre (ataskaita Nr. NKP-2018/1-2).

Atliekant patikrinimus buvo pasitelkti vaiko teisių bei socialinio darbo ekspertai.

Patikrinimų metu nustatyti šie pagrindiniai trūkumai: bendruomenėje nėra specializuotų įstaigų ir nėra teikiamos specializuotos paslaugos, kurios reikalingos vaikams, sunkiai pasiduodantiems elgesio korekcijai, turintiems daug įvairių sutrikimų ir priklausomybių; darbui su rizikos grupės vaikais trūksta įvairesnių darbo metodikų; vaikai nežinotų, kaip elgtis kilus gaisrui įstaigose; gyvenamieji kambariai neprimena namų aplinkos; vaikų kambariuose trūksta baldų; nesudarytos tinkamos sąlygos ruošti namų darbus; kišenpinigių mokėjimo tvarkos tobulintinos įterpiant drausminimo priemonių ir taikymo taisykles, pažymint drausminimo priemonių taikymo laikotarpius bei nustatant priemonių proporcingumą; kišenpinigių mokėjimo sustabdymas arba jų sumos sumažinimas yra numatytas kaip drausminimo priemonė; nėra pakankamai žmogiškųjų išteklių kokybiškai teikti psichologo paslaugas pagal esamą poreikį; naudojamos nepakankamai efektyvios priemonės užtikrinti rūkymo prevencijos, jo fakto nustatymo bei pagalbos teikimo klausimus; neužtikrinamos anoniminių kreipimusi pateikimo sąlygos.

PSICHIATRIJOS ĮSTAIGOS

2018 m. buvo atlikti patikrinimai 2 (dviejose) psichiatrijos įstaigose – VšĮ Respublikinės Kauno ligoninės Psichiatrijos klinikos Marių sektoriuje (Marių sektorius) ir VšĮ Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninėje (Vilniaus ligoninė) (ataskaita Nr. PRJ-2018/1-1). Atliekant patikrinimus

buvo pasitelktos psichikos sveikatos ekspertės – dvi gydytojos psichiatrės ir VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ atstovė.

Patikrinimų metu nustatyti šie pagrindiniai trūkumai: dideli gydytojų ir slaugos personalo darbo krūviai, suvaržymo priemonių taikymas kitų pacientų akivaizdoje, ne visiems pacientams sudaromos sąlygos kasdien pasivaikščioti lauke, daugiavietėse palatose (daugiau nei 4 lovos) pacientams neužtikrinama teigiama terapinė aplinka, dauguma pacientų dienos metu nuolat vilki vienodos spalvos ir modelio ligoninės pižamas, kurios neužtikrina jų drabužių individualizavimo, savigarbos jausmo, nėra viršutinių drabužių ir avalynės atsargų artimųjų neturintiems pacientams, ne visuose palatose ir koridoriuose yra spintų pacientų rūbams laikyti, neužtikrinamas pacientų privatumas, kuomet juos lanko artimieji, privatumas neužtikrinamas ir asmens higienos patalpose, be to, šiose patalpose dažnai nebūna higienos priemonių, pacientams nėra tinkamai pateikiama ir prieinama jiems būnant gydymo įstaigoje aktuali informacija, pacientams yra leidžiama rūkyti gydymo įstaigų patalpose ir jų teritorijose.

Marių sektoriuje buvo pacientų, kurie nenorėjo tęsti gydymo, tačiau jiems nesudaromos galimybės išvykti, o jų hospitalizavimas traktuojamas kaip savanoriškas; nebuvo pacientų rašytinių sutikimų pakeisti jiems paskirtą gydymą ir (arba) taikyti invazines procedūras, dauguma pacientų nežinojo apie numatomą gydymo trukmę, skirtus vaistus ir jų šalutinį poveikį, alternatyvius gydymo metodus, pacientams yra numatyta per mažai psichosocialinės reabilitacijos veiklų, nėra poilsio (užimtumo) kambarių ir nepakankamas psichologų etatų skaičius, higienos patalpos nėra pritaikytos judėjimo negalią turintiems pacientams (siauros durys, nėra ranktūrių).

Vilniaus ligoninės Priėmimo-skubios pagalbos skyriaus patalpos yra per mažos siekiant teikti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas pacientams, užtikrinti tinkamas darbo sąlygas gydytojams bei slaugos personalo darbuotojams, nesudarytos sąlygos teikti raštiškus anoniminius kreipimusis.

Atkreiptinas dėmesys į 2018 metais įvykusius psichikos sveikatos sistemos pokyčius. Vienas iš svarbiausių **teigiamų pokyčių** psichikos sveikatos priežiūros srityje – nauja Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymo redakcija, įsigaliosianti 2019-05-01. Šiuo metu galiojantis įstatymas buvo priimtas daugiau kaip prieš du dešimtmečius (1995 m. birželio mėn.) ir tik nežymiai keistas, jame išliko nemažai pasenusių sąvokų, abstrakčių bei psichikos ir elgesio sutrikimų turinčius asmenis diskriminuojančių nuostatų.

Naujojoje psichikos sveikatos priežiūros įstatymo redakcijoje patikslintos sąvokos ir psichikos sveikatos priežiūros principai, detalios nustatytos psichikos ir elgesio sutrikimų turinčių asmenų teisės ir jų ribojimo pagrindai siekiant sudaryti sąlygas vykdyti kokybišką psichikos ir elgesio sutrikimų prevenciją, užtikrinti visiems asmenims vienodas teises į kokybiškas ir prieinamas psichikos sveikatos priežiūros paslaugas:

- ☐ Įtvirtintas minimalios intervencijos principas pirmenybę teikiant nemedikamentiniam gydymui, kompleksinio sveikatos priežiūros paslaugų teikimo, įtraukties į visuomenės gyvenimą bei savarankiškumo skatinimo ir kiti principai.
- ☐ Nustatyta neveiksnių atitinkamoje srityje asmenų teisių apsauga – vien tokio asmens globėjo parašas nėra pakankamas pagrindas neveiksnių asmenį hospitalizuoti ir gydyti; hospitalizacija turės būti pratęsta teismo leidimu.
- ☐ Sustiprinta apsauga atstovavimo srityje – hospitalizuoto paciento prašymu ligoninė privalės padėti jam susisiekti su savo atstovu, artimaisiais arba priimant sprendimus pagalbą teikiančiu asmeniu.
- ☐ Patikslinta hospitalizuotų pacientų informavimo apimtis ir tvarka – pacientas prieš sutikimo dėl hospitalizavimo davimą bus informuojamas žodžiu ir raštu apie teises ligoninėje, hospitalizavimo priežastis, tikslus bei teisę palikti ligoninę, nutraukiant asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą; priverstinai hospitalizuotas pacientas bus informuojamas apie hospitalizavimo pagrindą, priežastis, tikslus, trukmę, paciento teises, taikomą gydymą, supažindinamas su teismui siunčiamu prašymu ir teismo sprendimu.
- ☐ Įstatymo nuostatos suvienodintos su Civiliniame kodekse numatytais priverstinio hospitalizavimo be teismo leidimo terminais ir pagrindais. Priverstinis hospitalizavimas ir (arba) priverstinis gydymas be teismo sprendimo bus galimas iki 3 darbo dienų, o į teismą reikės kreiptis per 48 val. nuo priverstinio hospitalizavimo ir priverstinio gydymo pradžios. Numatytas priverstinio asmens hospitalizavimo pagrindas yra ne tik reali grėsmė veiksmais, bet ir neveikimu padaryti esminę žalą ne tik savo arba aplinkinių sveikatai, gyvybei, bet ir turtui.
- ☐ Priverstinai hospitalizavus asmenį, gydytojas psichiatras privalės gauti paciento sutikimą gydytis (išskyrus atvejus, kuomet pacientas negali būti laikomas gebančiu protingai vertinti savo interesus), tačiau, teismo sprendimu pratęsus priverstinį hospitalizavimą, nenumatyta paciento galimybė pareikšti savo laisvą ir sąmoningą sutikimą gydytis.
- ☐ Pacientas galės būti teismo išklausytas ligoninėje arba nuotolinės apklausos būdu, kai sprendžiamas jo priverstinio hospitalizavimo ir gydymo klausimas.
- ☐ Priverstinai hospitalizuotas ir gydomas pacientas turės teisę į papildomą nepriklausomą psichikos sveikatos būklės įvertinimą, jei sutinka už jį susimokėti.
- ☐ Įtvirtintas draudimas specialiosios psichiatrijos paslaugas (pagal teismo nutartį pacientams, kuriems po nusikalstamos veikos padarymo arba bausmės paskyrimo sutriko psichika, ir teismo skirtos priverčiamosios medicinos priemonės pacientams, teismo pripažintiems nepakaltinamais arba ribotai pakaltinamais) teikiančiose įstaigose hospitalizuotiems pacientams su savimi turėti pavojingų daiktų. Draudžiamų turėti daiktų sąrašą patvirtins sveikatos apsaugos ministras.

- ☐ Numatyti fizinio suvaržymo priemonių (rankomis, naudojant specialias suvaržymo priemones, izoliuojant pacientą atskiroje patalpoje) taikymo pagrindai ir pagrindinės sąlygos. Fizinio suvaržymo priemonės bus taikomos sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka (iki šiol tokios tvarkos nebuvo, o kiekviena sveikatos priežiūros įstaiga jas taikydavo pagal savo taisykles). Įtvirtinta ir priverstinio hospitalizavimo atveju ir priverstinio gydymo metu taikomų fizinio suvaržymo priemonių stebėseną (monitoringą) – ji bus vykdoma sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka.
- ☐ Reglamentuotas vaizdo stebėjimas psichikos sveikatos priežiūros įstaigose. Taip pat numatytas ribojimas naudotis vaizdo ir garso įrašymo funkciją turinčiais įrenginiais. Psichikos sveikatos priežiūros įstaiga privalės sudaryti sąlygas pacientams asmeniniais tikslais pasinaudoti šiais įrenginiais patalpose, kuriose nėra kitų asmenų.

POLICIJOS KOMISARIATŲ AREŠTINĖS IR LAIKINO SULAIKymo PATALPOS

Per ataskaitinį laikotarpį, vertinant žmogaus teisių padėtį apskričių vyriausiuosiuose policijos komisariatuose (toliau vadinama ir – AVPK) įrengtose areštinėse ir policijos komisariatuose (toliau vadinama ir – PK) įrengtose laikino sulaikymo patalpose, iš viso buvo patikrintos 7 (septynios) AVPK ir PK naudojamos patalpos: Telšių ir Marijampolės AVPK areštinės ir laikino sulaikymo patalpos, Kelmės, Druskininkų, Mažeikių ir Šakių PK bei Kauno AVPK Panemunės PK laikino sulaikymo patalpos (ataskaita Nr. PRJ-2018/1-26).

Atlikus patikrinimus, atsakingiems asmenims – Lietuvos Respublikos generaliniam policijos komisarui – pateiktos 7 (septynios) rekomendacijos (iš kurių 2 (dvi) – dėl policijos veiklos teisinio reglamentavimo tobulinimo), Telšių, Marijampolės ir Alytaus AVPK viršininkams pateikta nuo vienos (1) iki keturiolikos (14) rekomendacijų. Iš viso pirmiau paminėtiems subjektams pateiktos 36 (trisdešimt šešios) rekomendacijos. Trisdešimt penkios (35) rekomendacijos buvo įgyvendintos, o viena (1) – neįgyvendinta.

Iš Policijos departamento gautame atsakyme dėl pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo turinio nustatyta, kad viena rekomendacija (numatyti, kad būtų užtikrintas įtariamojo ir jo gynėjo susitikimo privatumas) buvo neįgyvendinta. Policijos departamento vadovybės nuomone, vykdant įtariamojo ir jo gynėjo susitikimo vaizdo stebėjimą (be garso), nepažeidžiamas asmenų bendravimo konfidencialumas, tačiau užtikrinama, kad nebus perduoti neleidžiami daiktai, sprendžiami kiti aktualūs klausimai. Telšių, Marijampolės ir Alytaus AVPK informavo, kad įgyvendino visas Seimo kontrolieriaus teiktas rekomendacijas.

Patikrinimų metu buvo nustatyti šie pagrindiniai trūkumai: suimtų ir sulaikytų asmenų laikymo patalpose trūksta švaros ir tvarkos; atliekama ne visų į policijos areštinę pristatytų asmenų medicininė asmens apžiūra arba ji atliekama ne per 24 val. nuo asmens pristatymo momento; areštinėse dirbantiems sveikatos priežiūros specialistams trūksta žinių, kaip atpažinti policijos pareigūnų galimai netinkamą elgesį su į areštinę pristatytais asmenimis; asmenys, pristatyti į areštinę, netenka tęstinio gydymo metadonu dėl policijos areštinės darbuotojų žinių apie vykdomą farmakoterapijos opioidiniais vaistinėmis preparatais programą trūkumo; atliekant medicininės apžiūras yra

pažeidžiamas asmenų privatumas; galimai apsunkinamos galimybės įtariamajam ir jo gynėjui efektyviai planuoti veiksmus, neužtikrinamas įtariamojo ir jo gynėjo susitikimo privatumas; šventiniu laikotarpiu, neturint konvojaus, suimti asmenys areštinėje buvo laikomi 6 paras; dėl logistikos ypatumų sulaikytieji gali būti daug dažniau kilnojami iš vienos laisvės apribojimo vietos į kitą.

ĮKALINIMO ĮSTAIGOS

2018 m. žmogaus teisių padėties patikrinimai buvo atlikti 2 (dviejose) įkalinimo įstaigose: Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime (toliau vadinama ir – Lukiškių TIK) ir Laisvės atėmimo vietų ligoninėje (toliau vadinama ir – LAVL) (ataskaita Nr. PRJ-2018/1-38).

Vizitų vienoje iš įstaigų metu buvo pasitelktas sulaikymo, suėmimo, konvojavimo ir bausmių vykdymo tvarkos ekspertas – nevyriausybės žmogaus teisių organizacijos Žmogaus teisių stebėjimo instituto atstovas.

Atlikus patikrinimus, buvo nustatyti sisteminiai trūkumai, analogiškai 2017 metais atliekant patikrinimą nustatytiems trūkumams. Pavyzdžiui, dėl: laikymo sąlygų, specialiųjų priemonių naudojimo, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ir kt.

Atsakingoms institucijoms pateiktos 49 (keturiasdešimt devynios) rekomendacijos: Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui (5 (penkios), iš jų 3 (trys) – dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo), Kalėjimų departamento direktoriui (11 (vienuolika), iš jų 1 (viena) – dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo), Lukiškių TIK direktoriui – 19 (devyniolika) ir LAVL direktoriui – 14 (keturiolika).

Dauguma rekomendacijų, t. y., 36 (trisdešimt šešios) buvo įgyvendintos arba įgyvendintos iš dalies, pvz., sprendžiami pareigūnų atlyginimų, laisvų etatų, tinkamų asmenų laikymo sąlygų užtikrinimo ir kiti klausimai.

Pažymėtini 2018 metais prasidėję intensyvūs pokyčiai bausmių vykdymo sistemoje. Paminėtini šie pagrindiniai **teigiami pokyčiai** įgyvendinant įkalinimo sistemos institucijoms pateiktas Seimo kontrolierių rekomendacijas:

- **Didėja pareigūnų atlyginimai**

Kalėjimų departamento ir Teisingumo ministerijos pateiktais duomenimis, 2017-aisiais, palyginti su 2016 m., lėšų suma, skirta pareigūnų darbo užmokesčiui, padidėjo 2 265 tūkst. eurų (8,7 proc.), o 2018 m., palyginti su 2017-aisiais. – 1 583 tūkst. eurų (5,6 proc.). 2018 metais buvo padidintas daugiau kaip 10 metų darbo patirtį turinčių jaunesniųjų pataisos pareigūnų tarnybinio atlyginimo koeficientas; mažinamas bendrąsias funkcijas vykdančių padalinių ir pareigybių skaičius, o susidariusi lėšų ekonomija bus naudojama pataisos pareigūnų darbo užmokesčiui padidinti ir papildomoms pareigybėms darbui su nuteistaisiais steigti. 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Vidaus tarnybos statuto redakcija, pagal kurią visiems statutiniais valstybės tarnautojams taikoma vienoda darbo apmokėjimo sistema, o darbo užmokestis padidės apie 6–8 proc. (darbo užmokesčiui padidinti papildomai numatoma skirti apie 5 000 tūkst. eurų). Didinant bausmių vykdymo sistemos darbo užmokestį prioritetą teikiamas jaunesniosios ir vidurinėsios grandies pataisos pareigūnams.

- **Išnaudojamos visos priemonės pildant laisvus pareigūnų etatus**

Lukiškių TIK parengtas kandidatų pritraukimo priemonių 2018 metų planas, informaciją apie galimybę mokytis pataisos pareigūnų profesinio mokymo programos ir įsidarbinti įstaigoje patalpinta įvairiuose šaltiniuose: įstaigos intraneto puslapyje, informaciniuose stenduose, socialiniame tinklalapyje „Facebook“, nemokamuose darbo paieškos portaluose www.alio.lt, www.rinka.lt, www.cv.lt, regionuose leidžiamuose laikraščiuose, atitinkamo rajono savivaldybės internetiniame tinklalapyje, pareigūnams vykstant į mokymo įstaigas, mokymo centrus, bibliotekas ir kultūros centrus, taip pat į savivaldybių administracijas ir seniūnijas, dalyvaujama karjeros dienų metu organizuojamose „Litexpo“ parodose. Nepaisant viešinimo priemonių, Lukiškių TIK nepasiektas normatyvuose nustatytas apsaugos ir priežiūros pareigūnų skaičius ir neužpildytos laisvos darbo vietos – 2018 m. rugpjūčio mėn. duomenimis, APS (toliau vadinama ir – APS) jaunesniųjų specialistų laisvų pareigybių buvo 38. Pagrindinės tai lėmusios priežastys įvardintos šios: nepakankamas kandidatų skaičius, išsilavinimo ir sveikatos būklės reikalavimai, padidėjusi darbuotojų kaita, jaunų žmonių emigracija. LAVL pavyko užpildyti beveik visus APS pareigūnų etatus – 2018 m. gruodžio 1 d. iš patvirtintų 143 APS pareigūnų etatų neužpildytas buvo tik vienas.

Kalėjimų departamento pateiktais duomenimis, vertinant neužimtų pareigybių skaičiaus pokyčio dinamiką, 2018 m. stebima teigiama tendencija, bendras nesukomplektuotų pataisos pareigūnų pareigybių skaičius laisvės atėmimo vietų įstaigose sumažėjo nuo 346 (2018 m. sausio 1 d.) iki 271 (2018 m. rugpjūčio 1 d.). Be to, modernizuojant laisvės atėmimo vietų įstaigas, numatoma mažinti laisvės atėmimo vietų perimetro fizinės apsaugos postų skaičių nuo 43 (buvo 2017 m.) iki 7 (2022 m.).

- **Keliama pareigūnų kvalifikacija savižudybių prevencijos srityje**

Psichologinės tarnybos specialistai Lukiškių TIK pareigūnams veda mokymus apie laikomų asmenų savižudybes, savęs žalojimą ir jų prevenciją, dalyvauja budinčių pamainų instruktažuose. Pagal 2019 m. planą, pareigūnai dalyvaus Kalėjimų departamento Mokymo cento organizuojamuose mokymuose „SafeTALK“ bei „ASIST“, kur pareigūnai išmoks atpažinti, kada asmuo gali bandyti nusižudyti, bei dirbti su pavojuje esančiais žmonėmis.

- **Gerinamos kalinimo sąlygos**

Siekiant užtikrinti nuteistųjų laikymo įkalinimo įstaigose sąlygas, buvo sudarytos teisinės prielaidos suimtuosius laikyti ne tik tardymo izoliatoriuose, kuriuose ne visuomet pavyksta užtikrinti gyvenamojo ploto normų laikymąsi, bet ir pataisos įstaigose (pagal teisingumo ministro 2018 m. rugpjūčio 8 d. įsakymą Nr. 1R-148). Dalį asmenų iš Lukiškių TIK į kitas įstaigas ketinama perkelti jau iki šių metų pabaigos. Lukiškių TIK patvirtino, kad kiekvienam įstaigoje laikomam asmeniui užtikrinamas nustatytas minimalus gyvenamasis plotas.

Vilniuje baigiama įrengti atviro tipo pataisos įstaigą / pusiaukelės namus, į kuriuos iš kitų įstaigų galėtų būti perkelta iki 80 nuteistųjų. Vykdomi laisvės atėmimo vietų įstaigų modernizavimo darbai: Šiauliuose statoma nauja kamerinio tipo įkalinimo įstaiga, Alytaus pataisos namų 3 aukštų pastatas rekonstruojamas, paverčiant jo patalpas kamerų tipo patalpomis, tęsiama Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos 3-iojo sektoriaus pastatų rekonstrukcija, paverčiant jo patalpas kamerų tipo patalpomis (šiuo metu jau įrengta 360 vietų nuteistiesiems laikyti); 2019 m. bus pradėti rekonstrukcijos darbai Vilniaus pataisos namuose, kuriuose iki 2022 m. bus sukurtos 696 kamerinio tipo vietos įkalintiems asmenims laikyti. Planuojama, kad, įgyvendinus siūlomus projektus, gyvenamųjų patalpų plotas, tenkantis vienam asmeniui laisvės atėmimo vietoje, padidės nuo 3,51 kv. m (buvo 2017 m.) iki 5 kv. m 2022 m., laisvės atėmimo vietų kameroje apgyvendintų asmenų dalis padidės nuo 27 proc. (buvusio 2017 m.) iki 51 proc. 2022 m.

UŽSIENIEČIŲ LAISVĖS APRIBOJIMO VIETOS

2018 metais Seimo kontrolieriai vertino žmogaus teisių padėtį 9 (devyniose) Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama ir – VSAT) objektuose: Pagėgių pasienio rinktinės Vištyčio užkardoje, Kudirkos Naumiesčio užkardoje, Šilgalių užkardoje, Viešvilės užkardoje, Kybartų užkardoje, Kybartų užkardos kelių pasienio kontrolės punkte ir geležinkelio pasienio kontrolės punkte, Rociškių užkardoje bei Rociškių užkardos Ramoniškių pasienio kontrolės punkte (ataskaita Nr. PRJ-2018/1-60).

Po užkardose ir pasienio kontrolės punktuose atliktų patikrinimų VSAT pateiktos 9 (devynios) rekomendacijos. Visos jos buvo įgyvendintos.

VSAT informavo, kad priimtas sprendimas nenaudoti laikino sulaikymo patalpų, kurios neatitinka žmogaus teises užtikrinančių standartų; pareigūnai papildomai instrukuoti dėl visais atvejais būtino fiksavimo, ar į užkardą [arba pasienio kontrolės punktą (toliau vadinama ir – PKP)] pristatytas asmuo buvo uždarytas į sulaikymo patalpą ir kiek laiko joje buvo laikytas, taip pat apie pirmosios pagalbos rinkinio laikymo vietą, vaistinėlės priežiūrą bei papildymą; laikino sulaikymo patalpose užtikrinamos tinkamos asmenų laikymo sąlygos, sprendžiami kiti klausimai.

Patikrinimų metu buvo nustatyti šie pagrindiniai trūkumai: laikino sulaikymo patalpos ir ten įrengti sanitariniai mazgai nėra pritaikyti neįgaliesiems; neužtikrinamas tinkamas patalpų apšvietimas ir jų valymas; kai kuriuose užkardose ir pasienio kontrolės postuose pasibaigęs pirmosios pagalbos rinkinius sudarančių priemonių galiojimo laikas.

DARBUOTOJŲ KVALIFIKACIJOS KĖLIMAS

Vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją Seimo kontrolieriams padedantys Žmogaus teisių biuro darbuotojai nuolat kelia savo kvalifikaciją dalyvaudami įvairiuose mokymuose ir konferencijose svarbiausiais žmogaus teisių užtikrinimo klausimais, tai: nacionalinių prevencijos mechanizmų (NPM) darbuotojų susitikimai bei mokymai, mokymai apie teisinius ir etinius psichikos sveikatos priežiūros aspektus, savižudybių prevenciją, konferencijos neįgaliųjų teisių, taip pat pabėgėlių, migrantų ir kitų pažeidžiamų grupių teisių, baudžiamojo proceso, bausmių vykdymo sistemos ir kitais klausimais.

SEIMO KONTROLIERIŲ SIŪLYMAI DĖL TEISINIO REGLAMENTAVIMO TOBULINIMO

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
1	4D-2016/1-1498	Tobulinti Klaipėdos jūrininkų ligoninės vidaus tvarkos taisyklių (pacientams) apraše pateiktą teisinį reglamentavimą tikslinant su atstovavimu susijusias sąvokas bei nuostatas, kaip ir kokia tvarka pacientai gali įgyvendinti savo teisę naudotis tiek bendruoju, tiek asmeniniu telefonu	VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninė patikslino Vidaus tvarkos taisyklių (pacientams) aprašą
2	4D-2016/2-1061	Numatyti teisės aktuose priemonės, kuriomis būtų užtikrinamas draudimo naudoti statinius ne pagal paskirtį efektyvus įgyvendinimas, t. y., numatant priemones, realiai užkertančias galimybę vykdyti statiniuose veiklą, nenumatytą pagal Nekilnojamojo turto registre registruotą statinių paskirtį	Aplinkos ministerija išsakė poziciją, kad netikslinga numatyti papildomą reglamentavimą, suteikiant teisę viešojo administravimo subjektams, vykdančiams statinių naudojimo priežiūrą, fiziškai apriboti galimybes naudotis statiniais, jeigu jie nekelia pavojaus statinyje arba arti jo gyvenančių, dirbančių ar kitais tikslais būnančių žmonių sveikatai, gyvybei ar aplinkai, viešajai tvarkai, asmens ar valstybės saugumui
3	4D-2018/1-654	Apsvarstyti galimybę pakeisti Suimtųjų ir nuteistųjų bendrojo ugdymo organizavimo tvarkos apraše ir Nuteistųjų profesinio mokymo organizavimo tvarkos apraše įtvirtintą teisinį reglamentavimą taip, kad suimtųjų / nuteistųjų teisės į mokslą ribojimas būtų proporcingas	Vyriausybė kreipėsi į Teisingumo bei Švietimo ir mokslo ministerijas dėl teisinio reguliavimo pakeitimo. Teisingumo ministerija nesutiko inicijuoti teisės aktų pakeitimų pagal Seimo kontrolieriaus rekomendacijas
4	4D-2018/2-668	Vilniaus miesto savivaldybei aiškiai įtvirtinti atsakingo asmens pareigą, prieš teikiant svarstyti klausimą dėl socialinės paslaugos (globos) skyrimo, gauti raštišką įstaigos patvirtinimą, kad socialinė paslauga konkrečiam asmeniui jo prašomoje įstaigoje gali būti teikiama	Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-10-24 įsakymu pakeistas Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas, detalizuojant procedūras
5	4D-2018/1-83	Patikslinti (nustatyti) už transporto priemonių remonto ir techninės priežiūros (aptarnavimo) paslaugų kokybės kontrolės atlikimą, ekspertizės organizavimą atsakingos valstybės institucijos funkcijas bei nustatyti lėšų šioms funkcijoms atlikti skyrimo tvarką	Vyriausybės kanclerio pavedimu Susisiekimo ministerija informavo, kad būtina papildyti Lietuvos transporto saugos administracijos nuostatus, numatant, kad būtent ji vykdo remonto paslaugų kokybės kontrolę, atlieka ekspertizės organizavimo funkcijas, teikia išvadas; tam būtina numatyti tikslines lėšas. Nuostatai dar nepapildyti
6	4D-2018/2-91	Teisiškai įtvirtinti projektinių pasiūlymų išankstinio derinimo paslaugos Panevėžio miesto savivaldybėje teikimo tvarką	Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-11-09 įsakymu Nr. A-766(4.1E) buvo patvirtintas aprašas, kuriame numatyta išankstinio projekto pasiūlymo derinimo galimybė

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
7	4D-2018/1-804	Nustatyti tokį teisinį reglamentavimą, kad nemokių nuteistųjų, jeigu jiems yra nustatytas dantų protezavimo poreikis, dantų protezavimo išlaidos būtų kompensuojamos arba asmenims būtų sudaromos realios sąlygos gauti protezavimo paslaugas kitu būdu	Seimo kontrolierius pakartotinai kreipėsi į teisingumo ministrą dėl rekomendacijos vykdymo
8	4D-2018/1-883	Tobulinti teisinį reguliavimą, susijusį su Valstybinės mokesčių inspekcijos kompetencija išieškojimo srityje dėl laiku nesumokėtų baudų už administracinius nusižengimus	Finansų ministerija informavo, jog sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta iki 2019-03-30 parengti pasiūlymus dėl išieškojimų valstybės naudai tolesnio konsolidavimo krypties ir apimties bei perdavimo vienam administratoriui – Valstybinei mokesčių inspekcijai, taip pat galimybes perduoti Valstybinei mokesčių inspekcijai teisę už administracinius nusižengimus laiku nesumokėtas baudas išieškoti iš asmens sąskaitų, turimų kredito, mokėjimo arba elektroninių pinigų įstaigose
9	4D-2018/1-948	Keisti šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, kad kratos įkalinimo įstaigose nakties metu būtų atliekamos tik kraštutiniu atveju, t. y., gavus pagrįstos informacijos apie galimai daromą pažeidimą arba esant pagrįstoms grėsmėms	Seimo kontrolierius dar kartą kreipėsi į teisingumo ministrą dėl rekomendacijos įgyvendinimo
10	4D-2018/1-96	Tobulinti teisinį reglamentavimą, kad nebūtų pažeidžiamos daugiabučių namų patalpų savininkų teisės gauti visą informaciją prieš jiems priimant sprendimus dėl atitinkamo namo renovacijos	Aplinkos ministro 2018-12-07 įsakymu Nr. D1-1073 papildytas Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūros tvarkos aprašas
11	4D-2018/2-1043	Spręsti klausimą dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir tvarkymą (Rinkliava) nuostatuose įtvirtinto 10 metų Rinkliavos išieškojimo senaties termino neatitikimo Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 107 straipsnyje nustatyto 5 metų termino ir teismų praktikos	Vilniaus miesto savivaldybė rengia Rinkliavos nuostatų pakeitimus
12	4D-2018/2-215	Papildyti ir (arba) inicijuoti papildyti teisės aktus, nustatant papildomus kriterijus, kuriais privalėtų remtis savivaldybių administracijos, spręsdamos vietinės reikšmės kelių (gatvių) remonto (tiesimo) klausimus, kai vietinės reikšmės kelių (gatvių) remontas (tiesimas) atliekamas iš Kelių priežiūros ir plėtros programos (KPPP) lėšų	Susisiekimo ministerija informavo, kad, gerbiant savivaldybių savarankiškąsias funkcijas, savo tvirtinamuose teisės aktuose galėtų nustatyti tik bendrus kriterijus arba principus, į kuriuos atsižvelgdamos savivaldybės privalėtų naudoti KPPP lėšas, o ne konkrečius kriterijus
13	4D-2018/2-324	Į naujai rengiamą daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų valdytojų veiklą reglamentuojantį įstatymą įtraukti reikalavimus dėl valdytojų teikiamos namo butų ir kitų patalpų savininkams informacijos bei dokumentų registravimo nustatyta tvarka	Aplinkos ministerija informavo, kad į rengiamą Bendrųjų įstatymo projektą „įtrauks nuostatas, įpareigosiančias valdytojus registruoti ir teisės aktų nustatyta tvarka saugoti visus dokumentus, parengtus ir pateiktus butų ir kitų patalpų savininkams“

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
14	4D-2018/2-347	Spręsti klausimą dėl galiojančio teisinio reglamentavimo dėl sodininkų bendrijos atstovavimo sodininkų bendrijos teritorijoje žemės sklypus su statiniais turintiems atliekų turėtojams, mokant mokestį už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą tobulinimo, nes esamas reglamentavimas galimai neatitinka sodininkų bendrijų statusą apibrėžiančių teisės aktų nuostatų	Ministro Pirmininko pavedimu Vyriausybės kancleris pateikė Aplinkos ministerijai prašymą išnagrinėti pateiktas rekomendacijas dėl galiojančio teisinio reglamentavimo tobulinimo. Kreiptasi į Aplinkos ministeriją dėl nepateiktos informacijos apie Ministro Pirmininko pavedimo įgyvendinimą
15	4D-2018/2-347	Įvertinti, ar Jonavos rajono savivaldybės teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios apmokestinimą už atliekų surinkimą ir tvarkymą, suderinamos su Atliekų tvarkymo įstatymo ir Nekilnojamojo turto objektų, kurių savininkas arba įgalioti asmenys privalo mokėti nustatytą rinkliavą arba sudaryti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį, rūšių sąrašo nuostatomis	Vyriausybės atstovė Kauno apskrityje pasisakė, kad Atliekų tvarkymo įstatymo 30-1 straipsnio nuostatos įtvirtina sodininkų bendrijas kaip sodininkų bendrijų narių įgaliotus atstovus sudarant atliekų tvarkymo paslaugos teikimo sutartį. Tačiau toks reglamentavimas nevisiškai atitinka sodininkų bendrijų statusą apibrėžiančių teisės aktų nuostatas. Atstovė kreipėsi į Vyriausybę, prašydama pavesti kompetentingoms institucijoms spręsti Atliekų tvarkymo įstatymo 30-1 str. tikslinimo klausimą
16	4D-2018/2-361	Spręsti klausimą dėl teisinio reglamentavimo (kad Minimalių komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimų (Kokybės reikalavimai) nuostatos dėl konteinerių pastatymo vietos neprieštarautų Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis (ir būtų su jomis suderintos), pagal kurias atliekų surinkimas yra atliekų paėmimas iš atliekų turėtojo, o atliekų susidarymo vieta apibrėžta kaip teritorija, kurioje dėl veiklos susidaro atliekos, keitimo	Aplinkos ministerijos nuomone, Kokybės reikalavimuose nustatytas 300 m atstumas nuo žemės valdos su gyvenamuoju namu yra tas pats, kas atliekų paėmimas iš atliekų turėtojo, ir tai neprieštarauja Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, pagal kurias atliekų surinkimas yra atliekų paėmimas iš atliekų turėtojo, o atliekų susidarymo vieta apibrėžta kaip teritorija, kurioje dėl veiklos susidaro atliekos
17	4D-2018/2-37	Vilniaus rajono savivaldybei nustatyti kriterijus, kuriais būtų privaloma remtis skirstant Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšas	Vilniaus rajono savivaldybė numatė rekomendacinio pobūdžio kriterijus
18	4D-2017/1-107	Spręsti klausimą dėl maksimalios leistinos (ribinės) žemės sklypo paklaidos dydžio skaičiavimo pagrįstumo iš esmės, užtikrinant teisinio reguliavimo aiškumo, atsakingo valdymo ir teisėtumo principų įgyvendinimą	Žemės ūkio ministerija kreipėsi į Vilniaus Gedimino technikos universiteto specialistus. Gavusi įvertinimus iš VGTU Aplinkos inžinerijos fakulteto Geodezijos instituto, mano, kad leistinos ploto paklaidos apskaičiavimo formulės turinys yra pagrįstas, todėl keisti teisės aktus netikslinga
19	4D-2017/1-1100	Imtis teisinių ir organizacinių priemonių, kad teisėkūros veiksmai, susiję su veterinarijos paslaugų kokybės kontrolės užtikrinimu, būtų atliekami per įmanomai trumpiausius terminus	Žemės ūkio ministerijoje rekomendacija vykdoma

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
20	4D-2017/1-1177	Pakeisti vidaus teisės aktuose nustatytą teisinį reglamentavimą taip, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje esančių asmenų prašymai, susiję su sunkiai sergančio artimojo lankymu ir dalyvavimu laidotuvėse, būtų nedelsiant registruojami ir nagrinėjami teisės aktų nustatyta tvarka	Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorius pakeitė vidaus teisės aktus, nustatydamas, kad asmenų prašymai, susiję su sunkiai sergančio artimojo lankymu ir dalyvavimu laidotuvėse, švenčių dienomis, savaitgaliais ir po administracijos darbo valandų būtų nedelsiant registruojami ir nagrinėjami Šiaulių tardymo izoliatoriaus Apsaugos ir priežiūros skyriaus vyriausiojo specialisto
21	4D-2017/1-1508	Papildyti teisinį reglamentavimą, nustatant kardomojo kalinimo įstaigų administracijos pareigą derinti nuteistųjų paskyrimo į konkrečią pataisos įstaigą, įskaitant ir jų saugumo, klausimus su priimančiąja įstaiga	Kalėjimų departamentas vertina, kad teisinis reglamentavimas yra pakankamas, tačiau laisvės atėmimo vietų vadovai raštu įpareigoti teisės aktų reikalavimus, susijusius su kriminalinės žvalgybos, socialinės rehabilitacijos, psichologinės bei sveikatos priežiūros tarnybų rekomendacijų pateikimu, vykdyti neformaliai
22	4D-2017/1-1508	Papildyti teisinį reglamentavimą, nustatant kardomojo kalinimo įstaigų administracijos pareigą vertinti nuteistųjų pozicijos (prieštaravimo, pateikto raštu, saugomo oficialiuose dokumentuose) dėl jų paskyrimo į konkrečią pataisos įstaigą pagrįstumą	Kalėjimų departamentas laisvės atėmimo vietų vadovus raštu įpareigojo atsižvelgti į nuteistojo raštu nurodytus konkrečius asmenis, dėl kurių kitoje pataisos įstaigoje jam galėtų kilti pavojus, ir susisiekti telefonu su minėtos pataisos įstaigos administracija, siekiant išsiaiškinti nuteistojo nurodytų aplinkybių tikrumą
23	4D-2017/1-1527	Tobulinti valstybės remiamų paskolų grąžinimo terminų atidėjimo, palūkanų apmokėjimo įvairiais atvejais teisinį reglamentavimą (pvz., kai sprendimą dėl paskolų grąžinimo termino priima Valstybinis studijų fondas ir kredito įstaiga, dėl kredito įstaigos įpareigojimo sudaryti sutartį su Fondu ir kt.)	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija informavo, kad numatoma teikti Valstybės paskolų ir valstybės remiamų paskolų studentams suteikimo, administravimo ir grąžinimo tvarkos aprašo pakeitimo projektą (2019 m. sausio mėn. kartotinai kreiptasi į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją)
24	4D-2017/1-1527	Pagal kompetenciją parengti ir patvirtinti Fondo paskolų komisijos (Komisija) sprendimo, atitinkančio VAĮ 8 straipsnio reikalavimus, pavyzdinę formą (-as)	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija informavo, kad pakeistas Komisijos darbo reglamentas, įpareigojant Komisiją surašyti sprendimus pagal Valstybinio studijų fondo direktoriaus 2018-07-26 įsakymu patvirtintą sprendimo formą
25	4D-2017/1-1558	Iniciuoti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro (Centras) nuostatų papildymą, nustatant, kad Centras pagal kompetenciją nagrinėja asmenų prašymus, pranešimus, skundus	Vyriausybės kancleris pavedė Centrai pateikti suderintus teisės aktų pakeitimo projektus
26	4D-2017/1-1661	Tobulinti mokesčių mokėtojų aptarnavimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje procesą, spręsti klausimą dėl klaidingai įmokėtų įmokų lėšų tvarkymo procedūrų supaprastinimo	Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko 2018-02-08 įsakymu Nr. V-63 papildytos Mokesčių mokėtojų švietimo, konsultavimo ir informavimo procedūrų vadovo konsultavimo ir informavimo telefonu procedūros, numatant galimybę mokesčių mokėtojui telefonu teikti prašymą dėl įmokos sutvarkymo, jei mokėdamas įmoką jis nenurodė arba klaidingai nurodė įmokos kodą

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
27	4D-2017/1-1587	Tikslinti brangių medicinos prietaisų įsigijimo iš įvairių finansavimo šaltinių koordinavimo šalies mastu tvarkos aprašo (Tvarkos aprašas) nuostatas	Sveiktos apsaugos ministerija informavo, kad patvirtinta Tvarkos aprašo nauja redakcija
28	4D-2017/1-194	Keisti teisinį reglamentavimą, kad būtų užtikrinta, jog, nuteistuosius ir suimtuosius perkeliant į policijos areštinę, būtų perduodama informacija apie asmens priskyrimą didelės rizikos grupei dėl savęs žalojimo ar bandymo nusižudyti bei jam taikomas sustiprintos priežiūros priemonės ir intensyvumą, o policijos areštinių pareigūnai šia informacija vadovautųsi	Pateikta informacija, kad bus patobulintas teisinis reglamentavimas (Lietuvos generalinio komisaro 2018-06-26 įsakymu Nr. 5-V-593 pakeista Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcija, kurios 24 punkte reglamentuota: „Jei į policijos areštinę iš Kalėjimų departamentui pavaldžios įstaigos perkeltas asmens byloje yra informacija apie asmens priskyrimą linkusių pabėgti asmenų kategorijai ar asmens priskyrimą didelės rizikos grupei dėl savęs žalojimo, bandymo žudyti, polinkio užpulti ar priešintis pareigūnams ir Kalėjimų departamentui pavaldžioje įstaigoje tokiam asmeniui taikomos sustiprintos priežiūros priemonės, šių priemonių įgyvendinimas tęsiamas ir policijos areštiniame“
29	4D-2017/1-30	Spręsti klausimą dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 38 punkto nuostatų pakeitimo, siekiant efektyvesnio nuosavybės teisių į žemę atkūrimo proceso	Žemės ūkio ministerija informavo, kad, Seimui priėmus Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo projektą Nr. XIII-P-1255(2), tikslinga bus peržiūrėti Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 38 punkto nuostatas ir inicijuoti jų pakeitimą
30	4D-2017/1-349	Tikslinti valstybės institucijų funkcijas dėl daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui) teikiamos valstybės paramos lėšų pagrįsto panaudojimo kontrolės (priežiūros) vykdymo	Vyriausybės pavedimu Būsto energijos taupymo agentūra informavo, kad patikslintos Valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinimui (modernizuoti) teikimo ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūros taisyklės (dėl individualių investicijų), be to, rengiami siūlymai Aplinkos ministerijai į Taisykles įtraukti reikalavimą, kad energinį efektyvumą didinančių ir kitų priemonių atskiros eilutės neviršytų patvirtinto investicijų plano priemonių sumos
31	4D-2017/1-438	Tobulinti teisinį reglamentavimą, koks subjektas ir kokiais atvejais turi teisę panaikinti išduotą elektroninį nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimą, kad nebūtų apribota asmens teisė nesinaudoti nėštumo ir gimdymo atostogomis	Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2018 09 03 įsakymu Nr. V-972/A1-460 pakeistos Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklės

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
32	4D-2017/2-1530	Inicijuoti Molėtų rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos, būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijų mokėjimo ir permokėtų kompensacijų grąžinimo tvarkos aprašo (Aprašas) pakeitimą, nustatant, kokia tvarka savivaldybėje įgyvendinamas Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo (toliau – Įstatymas) reikalavimas išnuomojant socialinius būstus įvertinti asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, buvimo sąrašuose laikotarpį, kokius konkrečius reikalavimus turi atitikti socialinis būstas ir kokiuose konkrečiuose teisės aktuose tai numatyta	Savivaldybės direktoriaus 2017-12-14 įsakymu Nr. B6-1004 patvirtinti Aprašo pakeitimai (pagal audito rekomendacijas): „Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateiktas svarstyti Įstatymo pakeitimo projektas, Savivaldybė numato tikslinti Aprašo nuostatas dėl asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, buvimo sąrašuose laikotarpio, dėl reikalavimų socialiniam būstui“
33	4D-2017/2-1571	Inicijuoti Jonavos rajono daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų valdytojų veiklos priežiūros ir kontrolės taisyklių (Taisyklės) 9 punkto nuostatų, susijusių su teisingumo ir protingumo kriterijų tiesioginiu taikymu savivaldybės administracijos viešojo administravimo veikloje vykdant valdytojų veiklos kontrolę, pakeitimą, kad Taisyklės atitiktų bendruosius teisės principus, neprieštarautų įstatymų, Butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos, susijusių su įstatymų ir kitų teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu, priežiūros ir kontrolės pavyzdinių taisyklių (Pavyzdinės taisyklės; nauja redakcija) ir kitų teisės aktų reikalavimams	Savivaldybė pakeitė Taisyklės pagal Pavyzdinių taisyklių naują redakciją; pašalintos buvusios Taisyklių 9 punkto nuostatos, susijusios su nepagrįstu teisingumo ir protingumo kriterijų tiesioginiu taikymu savivaldybės administracijos viešojo administravimo veikloje vykdant valdytojų veiklos kontrolę
34	4D-2017/2-1625	Tobulinti teisinį reglamentavimą visuomenės sveikatos saugos triukšmo srityje (dėl barų veiklos)	Sveikatos apsaugos ministerija informavo, kad yra parengtas Triukšmo valdymo įstatymo pakeitimo projektas, kuriame siūloma apibrėžti naujas sąvokas: „laisvalaikio triukšmas“, „pramoninis ir komercinis triukšmas“, „transporto triukšmas“ ir kiekvienos šių kategorijų triukšmo atveju nustatyti atskirus triukšmo kontrolės reikalavimus
35	4D-2017/2-1691	Tikslinti Valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo, jį įgyvendinančių teisės aktų nuostatas, numatant savivaldybėms pareigą vykdyti programos įgyvendinimo administratorių, kai jie yra ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo administratoriai, veiklos priežiūrą ir kontrolę bei jų tvarką	Vyriausybės pavedimu Aplinkos ministerija informavo, kad naujos redakcijos Valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti teikimo ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimo priežiūros taisyklės padės užtikrinti namų atnaujinimo įgyvendinimo kokybę ir skatins projektų administratorius vykdyti savo funkcijas

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
36	4D-2017/2-1702	Tikslinti Kauno miesto susisieikimo komunikacijų ir kitų statinių išplėtimo ir (arba) įrengimo, kai šiuos darbus savo lėšomis atlieka fiziniai ir juridiniai asmenys, tvarkos aprašą, numatant (apibrėžiant) fizinių asmenų, kurie iki aprašo įsigaliojimo savo lėšomis atliko susisieikimo komunikacijų įrengimo darbus	Kauno miesto savivaldybė parengė Kauno miesto susisieikimo komunikacijų ir kitų statinių išplėtimo ir (ar) įrengimo, kai šiuos darbus savo lėšomis atlieka fiziniai ir juridiniai asmenys, tvarkos aprašo patikslinimo projektą, kuris dar vis derinamas, Savivaldybės tarybai svarstyti ir priimti dar nepateiktas
37	4D-2017/2-1709	Tikslinti savivaldybių vykdomos priežiūros ir kontrolės turinį(ar jis taikytinas ir negyvenamosios paskirties pastatų bendrijų valdymo organų veiklos priežiūrai ir kontrolei)	Aplinkos ministerija parengė Daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo pakeitimo projektą, pagal kurį savivaldybės atlieka tik daugiabučių namų savininkų bendrijos valdymo organų veiklos priežiūrą ir kontrolę
38	4D-2017/2-1819	Nustatyti savivaldybių pareigą, keičiant vietinio susisieikimo maršrutus, naikinant jų reisus, su sprendimų projektais ir jų motyvais iš anksto supažindinti suinteresuotus asmenis (gyventojus)	Vyriausybės kanclerio pavedimu Susisieikimo ministerija informavo, kad numato keisti Leidimų vežti keleivius reguliaraus susisieikimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisykles. 2019 m. sausio mėn. kreiptasi kartotinai
39	4D-2017/2-276	Papildyti Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu patvirtinto Žemės, valstybinės žemės nuomos, nekilnojamojo turto ir paveldimo turto mokesčių lengvatų teikimo tvarkos aprašą (Aprašas), reglamentuojant terminą, iki kada (per kiek laiko) asmenys turi teisę pateikti prašymus dėl mokesčių lengvatų suteikimo	Aprašas papildytas, nustatytas terminas, iki kada turi būti pateikti prašymai dėl lengvatų taikymo
40	4D-2017/2-736	Spręsti klausimą dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ tobulinimo, nustatant informacinio stendo buvimo termino kontrolės būdą ir tvarką	Rengiamas aplinkos ministro įsakymo projektas dėl STR keitimo, kuriame bus atsižvelgta į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją
41	4D-2017/2-791	Tobulinti Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo pakeitimo įstatymą (PBĮ įstatymas) nustatant papildomas išimtis asmenims su negalia (jų šeimoms) (pvz., nenutraukiant paramos, jeigu asmuo (šeima) negali apsirūpinti kitu bent minimalius socialiai priimtinus jo (jos) poreikius atitinkančiu būstu)	Vyriausybės kanclerio pavedimu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija informavo, kad PBĮ įstatymo projektas tikslinamas (pajamų ir turto dydžius siūloma padidinti 20 proc., taip pat keisti socialinio būsto suteikimo ne eilės tvarka tvarką, be to, bus įvertinti tyrimo „Lietuvos gyventojų galimybių savarankiškai apsirūpinti būstu analizė pagal regionus, nustatant gyventojų, kuriems reikalinga valstybės pagalba apsirūpinant būstu, grupes ir kriterijus, į kuriuos atsižvelgiant gyventojams būtų siūlomos įvairios priemonės būsto prieinamumui padidinti“ rezultatai

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
42	4D-2018/1-103	Tikslinti vidinius teisės aktus, nustatant efektyvią Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime esančių suimtųjų / nuteistųjų prašymų nagrinėjimo procedūrą, kad asmenims būtų sudarytos sąlygos dėl objektyvių priežasčių (pvz., netikėtai anksti atšalus orams reikalinga vasarinius / pavasarinius drabužius pasikeisti į šiltesnius rudeninius / žieminius) pasikeisti kameroje turimus daiktus į sandėlyje esančius daiktus per įmanomai trumpiausią laiką, nelaukiant, kol sueis trijų mėnesių terminas	Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo direktorius priėmė naują aprašą, nustatant tvarką, pagal kurią suimtiesiems / nuteistiesiems yra sudarytos sąlygos dėl objektyvių priežasčių (pvz., netikėtai anksti atšalus orams reikalinga vasarinius / pavasarinius drabužius pasikeisti į šiltesnius rudeninius / žieminius) pasikeisti kameroje turimus daiktus į sandėlyje esančius daiktus per įmanomai trumpiausią laiką, nelaukiant, kol sueis trijų mėnesių terminas
43	4D-2018/1-1114	Tobulinti Paskatinimo priemonių Kalėjimų departamentui pavaldžioje įstaigoje laisvės atėmimo bausmės atliekantiems nuteistiesiems skyrimo metodines rekomendacijas, aiškiai apibrėžiant nuteistųjų skatinimo priemonių skyrimo tvarką	Seimo kontrolierius dar kartą kreipėsi į Kalėjimų departamento direktorių dėl rekomendacijos įgyvendinimo
44	4D-2018/1-1226	Pakeisti nustatytą teisinį reglamentavimą taip, kad nuteistųjų skatinimo klausimai galėtų būti sprendžiami individualiai, objektyviai įvertinant laisvės atėmimo vietose laikomo (-ų) asmens (-ų) padarytą pažangą	Seimo kontrolierius dar kartą kreipėsi į Kalėjimų departamento direktorių dėl rekomendacijos įgyvendinimo
45	4D-2018/1-1331	Aiškiai numatyti, kokia tvarka skelbiami Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos (Tarnyba) komisijos nutarimai dėl Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pažeidimų	Tarnyba informavo, kad atitinkamos nuostatos įtrauktos į rengiamą Tarnybos darbo reglamento projektą
46	4D-2018/1-27	Kalėjimų departamento direktoriui – apspvarstyti teisinio reglamentavimo dėl minkštojo inventoriaus ženklavimo įkalinimo įstaigoje tobulinimo galimybę	Pateikta informacija, kad manoma, jog minkštojo inventoriaus ženklavimas pareikalautų papildomų išlaidų ir neduotų norimų rezultatų
47	4D-2018/1-286	Tobulinti teisinį reglamentavimą, kad būtų aišku, kokiais atvejais ir kokia tvarka yra keičiamas priimtas mokesčių administratoriaus sprendimas inicijuoti derybas	Valstybinė mokesčių inspekcija nurodė, kad ateityje didesnę dėmesį skirs mokesčių mokėtojų informavimo priemonių, atsakymų mokesčių mokėtojams gerinimui
48	4D-2018/1-402	Numatyti, jog tais atvejais, kai Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisija dėl objektyvių priežasčių negali išnagrinėti asmens pareiškimo (skundo) per nustatytą minimalų terminą, apie pareiškimo (skundo) nagrinėjimo termino pratęsimą pareiškėjas būtų informuojamas	Sveikatos apsaugos ministerija parengė Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo pakeitimo projektą, Projektas rengiamas teikti Vyriausybei. Įstatymo įgyvendinamajame teisės akte (aprašė) bus nustatytos visos su komisijos veikla susijusios procedūrinės taisyklės
49	4D-2018/1-654	Apsvarstyti galimybę inicijuoti galiojančio teisinio reglamentavimo pakeitimus, siekiant sudaryti suimtiesiems / nuteistiesiems, atliekantiems drausminę nuobaudą, sąlygas mokytis alternatyviais būdais	Seimo kontrolieriaus rekomendacija neįvykdyta

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
50	4D-2018/1-654	Apsvarstyti galimybę pakeisti šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą taip, kad būtų užtikrinta nuteistųjų teisė nevaržomai bendrauti su advokatu ne tik susitikimų metu, bet ir telefonu	Vyriausybė kreipėsi į Teisingumo bei Švietimo ir mokslo ministerijas dėl teisinio reguliavimo pakeitimo. Teisingumo ministerija sutiko inicijuoti teisės aktų pakeitimus pagal Seimo kontrolieriaus rekomendacijas. Tolesnis rekomendacijos įgyvendinimas kontroliuojamas
51	4D-2018/1-650	Įvertinti nustatytas pažymoje nurodytas aplinkybes dėl galimos Bausmių vykdymo kodekso (BVK) teisės normų kolizijos ir apsvarstyti teisinio reglamentavimo tobulinimo galimybę	Šiuo metu peržiūrimos BVK nuostatos ir atsižvelgiant į lygtinio paleidimo svarbą bei naudą planuojama atsisakyti BVK 158 straipsnio 5 punkto nuostatos, kad lygtinis paleidimas netaikomas iki bausmės pabaigos likus mažiau nei 3 mėnesiams
52	D-2018/2-388	Atsižvelgus į Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (PSPNG įstatymas) nuostatas, kuriose imperatyviai nurodytos socialinės apsaugos sritys, finansuojamos iš nepanaudotų savivaldybių biudžetų lėšų piniginei socialinei paramai skaičiuoti ir mokėti, tikslinti (išbraukti) nuostatą „Esant poreikiui, atskiru Vilniaus rajono savivaldybės tarybos sprendimu lėšos gali būti naudojamos kitoms Savivaldybės reikmėms“	Savivaldybė informavo, kad patikslintas <i>Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Vilniaus rajono savivaldybės gyventojams teikimo tvarkos</i> aprašo 7 punktas atsižvelgus į SPNG įstatymo reikalavimus
53	4D-2018/2-483	Tobulinti transporto lengvatų taikymo studentams tvarką, nustatant aiškia (-as) dokumento (-ų), patvirtinančio (-ų) teisę į transporto lengvatą, sąvoką (-as) bei šių dokumentų taikymo ir kontrolės tvarką	Vyriausybės pavedimu Susisiekimo ministerija informavo, jog teisės aktų nuostatų dėl transporto lengvatų taikymo studentams pakanka. Atsakymas iš Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos dar negautas
54	4D-2018/2-516	Tobulinti teisinį reglamentavimą, susijusį su asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose arba pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimu, aiškiai įtvirtinant pirmiau minėtų asmenų gyvenamosios vietos deklaravimo tvarką	Vidaus reikalų ministerija informavo, jog įpareigojo VĮ Registrų centrą spręsti teisinio reglamentavimo, susijusio su asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose arba pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimu, tobulinimo klausimus (bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija)
55	4D-2018/2-608	Tobulinti teisinį reglamentavimą, susijusį su sprendimų priėmimu ilgalaikių planų ir lėšų kaupimo juose numatytiems darbams tarifo tvirtinimo (ne derinimo) visų daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu, dėl to, kad tik sukaupus reikiamas lėšas ilgalaikiame plane numatytiems darbams atlikti turėtų būti pradedami daugiabučio namo atnaujinimo darbai ir pan.	Aplinkos ministerija informavo, kad rengia Daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų valdymo įstatymo projektą (šiuo metu jo nėra). Priėmus šį naują įstatymą bus tobulinami šio įstatymo įgyvendinamieji ir kiti susiję teisės aktai, bus siūloma nustatyti, kad valdytojai savininkų sprendimui priimti teiktų prieš tai išsamiai aptartus ir su savininkais suderintus darbų planus; kad darbų planai būtų įgyvendinami tik sukaupus jiems reikalingas lėšas arba nurodomi kiti darbų finansavimo būdai

Eil. Nr.	Skundo numeris	Rekomendacija	Vykdymo komentaras
56	4D-2018/2-683	Spręsti klausimą dėl kriterijų, pagal kuriuos būtų galima nustatyti, kad projektuojamas (suprojektuotas) ir / arba statomas (pastatytas) pastatas yra vienbutis arba dvibutis, nustatymo	Vyriausybė pavedė Aplinkos ministerijai įvertinti esamo teisinio reguliavimo tobulinimo tikslingumą
57	4D-2018/2-683	Svarstyti, ar nebūtų tikslinga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį, skaidant daugiabučio gyvenamojo namo butą į mažesnes gyvenamąsias patalpas ir formuojant jas atskirais nekilnojamojo turto objektais, būtų reikalingas daugumos daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų sutikimas, bei, pritarus siūlymui, keisti Statybos įstatymo ir (arba) kitų statybos ir teritorijų planavimo srities teisės aktų atitinkamas nuostatas	Vyriausybė pavedė Aplinkos ministerijai įvertinti esamo teisinio reguliavimo tobulinimo tikslingumą
58	4D-2018/1-1166	Įvertinti pažymoje nurodytas aplinkybes dėl Viešojo saugumo tarnybos ir Kalėjų departamento 2010-09-16 pasirašyto „Susitarimo dėl bendradarbiavimo“ dalies dėl Kalėjų departamento pareigūnams priklausančių vykdyti funkcijų delegavimo Viešojo saugumo tarnybos pareigūnams teisėtumo ir atitikimo teisės aktų nuostatoms	Teisingumo ministerija informavo, kad vertins „Susitarimo“ nuostatas; esant būtinybei tobulinti reglamentavimą, jį patikslins. Vidaus reikalų ministerija informavo, kad pritaria Seimo kontrolieriaus pozicijai dėl nuostatų Susitarimo nuostatų neatitikimo įstatymui ir artimiausiu metu jos bus pakeistos

BENDRADARBIAVIMAS SU SOCIALINIAIS PARTNERIAIS

2018 m. sausio 30 dieną Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Augustinas Normantas susitiko su Lietuvos atstovu Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitete Jonu Ruškumi ir Dainiu Pūru – JT specialiuoju pranešėju dėl paramos visuotinei teisei į aukščiausius siektinus fizinės ir protinės sveikatos standartus prof. Arūnu Germanavičiumi bei Lietuvos neįgaliųjų forumo vadove Dovile Juodkaite. Susitikime buvo aptartos žmogaus teisių problemos negalios, psichikos sveikatos srityse. Žmogaus teisių ekspertai atkreipė Seimo kontrolieriaus dėmesį į Neįgaliųjų konvencijos įgyvendinimo šalyje problemas. Susitikę su Augustinu Normantu, psichikos sveikatos ekspertai kalbėjo apie psichikos sveikatos priežiūros įstatymo ydas, aptarė JT Neįgaliųjų komiteto Lietuvai pateiktas rekomendacijas.

2018 m. sausio 31 dieną Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Augustinas Normantas, susitikęs su Seimo Pirmininku Viktoru Pranckiečiu, aptarė aktualiausias žmogaus teisių problemas šalyje, tarp kurių psichikos sveikatos, globos įstaigų deinstytucionalizavimo klausimai bei bausmių vykdymo sistemos problemos.

2018 m. vasario 13 dieną Seimo kontrolieriai Generalinėje prokuratūroje aptarė aktualiausias žmogaus teisių problemas atliekant ikiteisminius tyrimus. Susitikime kalbėta apie įkalinimo įstaigose atliekamų ikiteisminių tyrimų kontrolės sustiprinimą bei asmenų prašymų nagrinėjimo prokuratūroje trūkumus.

2018 m. kovo 12–13 dienomis Seimo kontrolierių įstaigos atstovė dalyvavo Tryre vykusioje Vokietijos nacionalinės kankinimų prevencijos agentūros kartu su Austrijos ombudsmenų valdyba (Austrijos NPM) bei Europos Taryba organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Senelių globos namų stebėseną“. Konferencijos metu buvo pristatyti CPT taikomi tarptautiniai standartai ir garantijos, užtikrinantys pagyvenusių asmenų teises, aptartos socialinių įstaigų veiklos problemos ir iššūkiai ir t. t. Be to, dalyviai turėjo galimybę dalyvauti simuliacijos metodu (pasitelkus profesionalius aktorius) grįstose globos namų gyventojų apklausose, aptarti apklausų vykdymo metodus bei pasidalinti gerąja praktika.

2018 m. balandžio 17 dieną Seimo kontrolierių įstaigoje organizuotas susitikimas su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generaline direktore Terese Birute Burauskaite, kurio metu aptarti pareiškėjų skundų tyrimų rezultatai bei Seimo kontrolieriaus rekomendacijų vykdymo ypatumai. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro veikloje, nagrinėjant asmenų prašymus, Seimo kontrolierius įžvelgė teisės aktų reikalavimų netinkamo vykdymo sistemiškumo požymių. Susitikimo metu taip pat atkreiptas Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadovės dėmesys į įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų dėl informacijos apie teisės pažeidimus skelbimo viešai nevykdymą.

2018 m. birželio 29 dieną Seimo kontrolierių įstaigoje organizuotas VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ renginys, kuriame aptartos asmenų, turinčių proto ir (arba) psichosocialinę negalią, procedūrinės teisės baudžiamojoje teisėje. Renginio metu buvo kalbėta apie teisės į informaciją užtikrinimą bei visuomenėje egzistuojančius stereotipus, kurie veikia negalią turinčius asmenis stipriau nei pačios negalios sukelti padariniai. Anot susirinkusiųjų, proto ir (arba) psichosocialinę negalią turinčius asmenis yra sunku identifikuoti, todėl kyla grėsmė, kad jiems nebus užtikrinamos tinkamos sąlygos bei ginamos jų teisės į teisingą teismą. Taip pat sulaikymo įstaigos nėra deramai pritaikytos tokių asmenų poreikiams, todėl didėja rizika, kad asmenys nėra tinkamai apsaugoti.

2018 m. liepos 4 dieną užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius, viceministras Darius Skusevičius bei Seimo kontrolierių įstaigos vadovas Augustinas Normantas Vilniuje su Ukrainos žmogaus teisių komisare Liudmila Denisova aptarė Rusijoje neteisėtai kalinamų Ukrainos piliečių žmogaus teisių pažeidimus ir galimybes aktyviau kelti šį klausimą tarptautinėse organizacijose. Vėliau šis klausimas aptartas ir Lietuvos Respublikos Seime susitikimo su Seimo Pirmininku Viktoru Pranckiečiu metu. Su Ukrainos žmogaus teisių komisare sutarta, jog Lietuva kartu su kitomis šalimis sieks, kad Rusijos vykdomi žmogaus teisių pažeidimai sulauktų griežtos tarptautinių organizacijų reakcijos.

2018 m. rugpjūčio 3 dieną teisingumo ministras Elvinas Jankevičius Seimo kontrolierių įstaigos vadovui Augustinui Normantui pristatė pataisas įstaigų reformos gaires bei kartu aptarė įkalinimo įstaigų įsisenėjusias problemas. Ministras atkreipė Seimo kontrolieriaus dėmesį, kad problemos bus sprendžiamos sistemiškai – reformuojant Kalėjimų departamentą, pataisos įstaigas, stiprinant kriminalinės žvalgybos struktūras bei probacijos

tarnybą. Seimo kontrolierius Augustinas Normantas su teisingumo ministru aptarė subkultūrų (kastų) paplitimo įkalinimo įstaigose problemas bei probleminių kalinių apgyvendinimo kamelių tipo patalpose klausimus. Atkreipdamas dėmesį į problemas įkalinimo įstaigose, Seimo kontrolierius pažymėjo, kad Kalėjimų departamentas turėtų dirbti efektyviau nagrinėjant nuteistųjų skundus.

2018 m. rugsėjo 6 dieną dalyvaudamas tarptautinėje konferencijoje-apskritojo stalo diskusijoje „Translyčių asmenų teisių užtikrinimas: teisingos pusiausvyros paieškos“ Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Augustinas Normantas, pastebėjo, kad Lietuva įsipareigojo gerbti žmogaus teises, prisiimdama tarptautinius įsipareigojimus, o Konstitucijoje įtvirtino pagarbos žmogui, jo orumui bei draudimo diskriminuoti principus, todėl EŽTT sprendimo neįgyvendinimas apsunkina šių asmenų teisių įgyvendinimą.

Diskusijoje taip pat buvo kalbėta apie tai, kad tarptautiniai standartai translyčių asmenų apsaugos srityje itin aukšti, o 2018 metais Pasaulio sveikatos organizacija pakeitė tarptautinę ligų klasifikaciją, t. y., išbraukė transseksualumą iš psichikos ligų sąrašo ir įtraukė translytiškumą tarp būklių, susijusių su asmens seksualine sveikata. Teisė į lytinę tapatybę vis plačiau pripažįstama ir užsienio valstybėse.

2018 m. rugsėjo 19–20 dienomis Seimo kontrolierių įstaigos atstovai dalyvavo kasmetiniame Baltijos ir Šiaurės šalių ombudsmenų institucijų darbuotojų susitikime, kuris vyko Rygoje. Susitikimas buvo skirtas sugriežtintiems asmens duomenų apsaugos reikalavimams, 2018-05-25 įsigaliojus Europos Sąjungos bendrajam duomenų apsaugos reglamentui, ir pagrindinėms žmogaus teisėms, tokioms kaip žodžio, pasisakymų laisvė, teisė gauti ir skleisti informaciją ir kt., aptarti. Renginio metu visų šalių atstovai pristatė ombudsmenų institucijų teisinio reglamentavimo ir veiklos naujienas. Seimo kontrolierių atstovai savo ruožtu kalbėjo apie situaciją Lietuvoje, pristatė teisinį Seimo kontrolierių įstaigos veiklos reglamentavimą bei apibūdino tris pagrindinius įstaigos veiklos aspektus: pareiškėjų skundų nagrinėjimą, nacionalinės kankinimų prevencijos bei Seimo kontrolierių įstaigos kaip nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijų vykdymą, taip pat perskaitė pranešimą tema „Teisės gauti informaciją ir asmens duomenų apsaugos tarpusavio ryšys“.

2018 m. rugsėjo 27–28 dienomis Moldovoje vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Nacionalinės žmogaus teisių institucijos raida ir vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje“ Seimo kontrolierių įstaigos atstovai perskaitė pranešimą apie turimų mandatų sąveikos svarbą, dalijosi patirtimi apie Seimo kontrolierių veiklą sprendžiant žmogaus teisių problemas ir dalyvavo Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo bei Tarptautinio ombudsmenų

instituto organizuotoje diskusijoje apie ombudsmeno ir nacionalinių žmogaus teisių institucijų bendradarbiavimą bei iššūkius įgyvendinant funkcijas, kai ombudsmeno institucija yra ir nacionalinė žmogaus teisių institucija. Diskusijos dalyviai taip pat dalijosi patirtimi apie ombudsmeno instituto raidą. Komandiruotės metu taip pat buvo organizuoti daugiašaliai susitikimai su Tarptautinio

ombudsmenų instituto generaliniu sekretoriumi Giunteriu Krauteriu, Ukrainos ombudsmene Liudmila Denisova bei Moldovos ombudsmenu Michailu Cotorobai, su kuriais buvo aptartos aktualiausios žmogaus teisių problemos besivystančiose šalyse (Moldovoje ir Ukrainoje), iššūkiai, su kuriais vykdydami savo funkcijas susiduria ombudsmenai (ombudsmeno institucijos darbuotojai). Vizito į Moldovą metu taip pat buvo aptartos galimos bendradarbiavimo formos įgyvendinant bendrus projektus.

2018 m. lapkričio 14 dieną Seimo kontrolierė Milda Vainiutė susitiko su Vilniaus miesto administracijos atstovais. Susitikime buvo pristatytos pagrindinės Seimo kontrolierių funkcijos bei aptartos esminės problemos, kurios iškyla nagrinėjant skundus Vilniaus miesto savivaldybės administracijoje, tarp kurių – neišsamių ir nemotyvuotų atsakymų pareiškėjams pateikimas arba atsakymas pareiškėjams ne į visus prašymuose įvardytus klausimus. Taip pat aptarti ir daugiabučių bendrijų veiklos kontrolės priežiūros klausimai, su pastatų atnaujinimu, renovavimu susijusios problemos, kalbėta apie prieinamumo prie pastatų, kurie yra pripažinti valstybės saugomais kultūros paveldo objektais, problemas.

2018 m. lapkričio 30 dieną Seimo kontrolierių įstaigos vadovo Augustino Normanto iniciatyva vykusiame susitikime su sveikatos apsaugos ministru Aurelijumi Veryga ir Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininke Asta Kubiliene buvo aptartos Sveikatos apsaugos ministerijos Seimui teikiamos Psichikos sveikatos įstatymo pataisos. Sveikatos apsaugos ministerijos atstovų teigimu, pataisomis siekiama atsižvelgti į JT Neįgaliųjų komiteto rekomendacijas ir tobulinti

priverstinio hospitalizavimo reglamentavimą, įtvirtinant nuostatas dėl paciento išklausymo teismo posėdyje, bei mėginant reglamentuoti priverstinį hospitalizavimą. Seimo kontrolieriaus nuomone, priverstinio hospitalizavimo principus būtina reglamentuoti įstatyme, nes bet koks galimas žmogaus asmens teisių suvaržymas turi būti reglamentuojamas įstatymu, o ne įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais. Augustino Normanto nuomone, sprendžiant vaikų priverstinio hospitalizavimo klausimus būtina užtikrinti, kad komisijoje dalyvautų vaikų gydytojas psichiatras.

2018 m. gruodžio 4 dieną, reaguodami į žiniasklaidoje pasirodžiusius Teisingumo ministerijos, Kalėjų departamento atstovų pasisakymus, atsižvelgdami į nuteistųjų kreipimusis, juos atstovaujančių organizacijų skundus bei siekdami išsiaiškinti, ar priemonės, kurių laisvės apribojimo įstaigose ėmėsi Teisingumo ministerija bei Kalėjų departamentas, yra teisėtos, proporcingos bei atitinka tarptautiniuose žmogaus teisių standartuose įtvirtinus pagarbos žmogaus teisėms ir laisvės

principus, Seimo kontrolieriai organizavo pasitarimą, kuriame buvo aptarti pirmiau įvardyti klausimai. Seimo kontrolieriai pastebėjo, kad vykdant reformas reikia laikytis pagarbos žmogaus teisėms principų, taip pat atkreipė dėmesį, kad tam tikros priemonės, kurių ėmėsi Kalėjų departamentas, reikalauja detalesnės analizės. Susitikime didelis dėmesys taip pat buvo skiriamas teisės aktų taikymo problemoms. Seimo kontrolierių nuomone, teisėkūros požiūriu visi teisės aktai, įskaitant ir ministro įsakymus, turi būti aiškūs ir nekilti abejonių dėl jų taikymo.

2018 m. gruodžio 7 dieną Kijeve surengtoje ES dvynių projekto „Ukrainos Parlamento Vyriausiojo žmogaus teisių kontrolieriaus institucijos gebėjimų saugoti žmogaus teises ir laisves stiprinimas pagal geriausią Europos patirtį“ baigiamojoje konferencijoje projekto lyderis Augustinas Normantas atkreipė dėmesį į ypatingą ombudsmenų vaidmenį puoselėjant demokratines vertybes ir palaikant teisės viršenybės principą šalyje. Dvejus metus vykusio projekto metu buvo organizuota daugybė dvišalių ir daugiašalių susitikimų tiek Lietuvoje, tiek ir Ukrainoje, humanitarinės stebėsenos misija Donecko ir Luhansko regionuose, kuriuose buvo stebima ir vertinama žmogaus teisių padėtis, taip pat Ukrainos ombudsmeno įstaigos darbuotojų studijų vizitas Kroatijos ombudsmeno įstaigoje, siekiant keistis patirtimi, susijusia su žmogaus teisių atkūrimo priemonių naudojimu asmens duomenų apsaugos, viešosios informacijos prieigos bei visų formų diskriminacijos prevencijos srityse. Vadovaujami Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto, projekte dirbo Seimo kontrolierių įstaigos, Lietuvos teisės instituto, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos specialistai bei Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkai ir praktikai. Austrijai projekte atstovavo Liudviko Bolcmano žmogaus teisių institutas.

BENDRADARBIAVIMAS SU TARPTAUTINĖMIS ORGANIZACIJOMIS IR TINKLAIS

Tarptautinis ombudsmenų institutas

Tarptautinis ombudsmenų institutas, kuriam Seimo kontrolierių įstaiga priklauso nuo 1996 m. rugpjūčio mėnesio, yra nepelno siekianti organizacija, kuri inicijuoja įvairius tyrimus bei studijas apie ombudsmenų veiklą, rengia bei organizuoja ombudsmenų, personalo ir kitų suinteresuotų asmenų mokymo programas, taip pat įvairius seminarus ir konferencijas.

2018 metais Seimo kontrolierių įstaiga taip pat aktyviai dalyvavo Tarptautinio ombudsmenų instituto veikloje teikdama informaciją apie įstaigos darbą, atsakydama į siunčiamuose klausimynuose pateiktus klausimus bei dalyvaudama Tarptautinio ombudsmenų instituto organizuojamuose renginiuose:

- 📄 2018 m. sausio 23–24 dienomis Taline, Estijoje, vykusioje konferencijoje buvo pristatytos Estijoje veikiančios e-vyriausybės programos įgyvendinimas bei kylantys iššūkiai, naujų

technologijų sukuriama galimybė pagerinti valstybinių institucijų funkcijų įgyvendinimą. Taip pat buvo kalbama apie naujausius EŽTT sprendimus, susijusius su neapykantos kalba, saviraiškos laisvės sąvoka, teise būti pamirštam bei kitus, sąlyginai naujus ir / arba dėl tobulėjančių technologijų naujai interpretuojamus, žmogaus teisių teisės aspektus.

- 2018 m. spalio 22–23 dienomis Belfaste, Šiaurės Airijoje, vykusioje tarptautinėje konferencijoje buvo dalinamasi patirtimi dėl tyrimų ombudsmeno iniciatyva ir jų vykdymo. Konferencijos metu buvo pristatyti Tarptautinio ombudsmenų instituto ir įvairių pasaulio šalių teisės mokyklų mokslininkų atlikti tyrimai, susiję su ombudsmenų teise pradėti tyrimus savo iniciatyva. Ypatingas dėmesys atkreiptas į galimybę ombudsmenui pasirinkti vykdyti platesnius tyrimus, iškeliant aktualią visuomenei problemą, inicijuojant atsakingų institucijų dialogą, kad būtų surastas problemos sprendimo būdas, taip pat analizuotas ombudsmeno statusas, įgaliojimų apimtis, rekomendacijų svarba.

Europos ombudsmenų institutas

Europos ombudsmenų institutas yra per 100 Europos ombudsmenų institucijų vienijanti organizacija, atliekanti mokslinius tyrimus žmogaus bei piliečių teisių gynimo srityje nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu. Institutas, bendradarbiaudamas su vietos, užsienio ir tarptautinėmis institucijomis, propaguoja ir palaiko ombudsmeno institucijos idėją.

Europos ombudsmenų instituto valdybos narys, Seimo kontrolierius Augustinas Normantas 2018 metų balandžio 20 dieną dalyvavo Europos ombudsmenų instituto (EOI) surengtame valdybos posėdyje Ciuriche (Šveicarija), o rugsėjo 14 dieną – Vienoje (Austrija).

Europos ombudsmenų tinklas

Europos ombudsmenų tinklas buvo sukurtas 1996 metais ir šiuo metu vienija per 100 žmogaus teisių institucijų skirtingose Europos šalyse. Ombudsmenų tinklui priklauso nacionalinės ir regioninės ombudsmenų institucijos. Šiuo tinklu siekiama sudaryti ombudsmenų institucijoms geresnes bendradarbiavimo galimybes, padėti joms nagrinėti skundus.

Seimo kontrolierių įstaiga, kaip tinklo narė, teikia atsakymus į kitų šalių ombudsmenų institucijų užklausas, siunčia tinklui aktualiausias naujienas apie instituciją ir jos veiklą bei dalyvauja Europos ombudsmeno biuro organizuojamuose konferencijose ir seminaruose:

- 2018 m. kovo 8–9 dienomis Briuselyje vykusiam įvairių šalių ombudsmenų susitikime, kuriame buvo diskutuota trimis pagrindinėmis temomis: apie ES ateitį, esamus ir būsimus iššūkius ombudsmenams bei tarpvalstybinius ES piliečių problemų sprendimo būdus. Susitikimo metu buvo paliesti tokie klausimai, kaip socialinė medija, mažumų teisės ir migracijos krizė.
- 2018 m. rugsėjo 5–6 dienomis ombudsmenų institucijų atstovai dalinosi gerąja patirtimi ir žiniomis komunikacijos srityje. Seminaro metu buvo kalbama apie atvirą valdymą, keliamos idėjos, kaip pagerinti Europos ombudsmenų tinklo narių bendradarbiavimo galimybes, dalinamasi patirtimi, kaip į ombudsmeno veiklas įtraukti visuomenę.

Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas

Seimo kontrolierių įstaiga Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklui (toliau vadinama ir – ENŽTIT, Tinklas) priklauso nuo 2014 m. rugsėjo 30 d., ir nors tuo metu dar neturėjo akredituotos nacionalinės žmogaus teisių institucijos statuso, kasmet aktyviai prisidėjo prie ENŽTIT veiklos, teikdama atsakymus į įvairius paklausimus bei dalyvaudama Tinklo vykdomuose tyrimuose, seminaruose ir mokymuose. Seimo kontrolierių įstaiga oficialia Tinklo nare tapo po 2017 m. kovo 23 d., kuomet ji buvo akredituota nacionaline žmogaus teisių institucija, pripažįstant jos atitikimą Paryžiaus principams ir suteikiant jai aukščiausią A statusą.

2018 metais Seimo kontrolierių įstaigos atstovas vyko į Atėnus, kur spalio 24–25 dienomis dalyvavo Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų konferencijoje ir Generalinėje asamblėjoje. Renginių metu buvo diskutuojama apie nacionalinės žmogaus teisių institucijos (NŽTI) vaidmenį siekiant geriau remti demokratinę erdvę ir žmogaus teisių gynėjus. Akcentuotas nacionalinių piliečių iniciatyvų vaidmuo saugant žmogaus teises, prižiūrint jų įgyvendinimą, konsultuojant valstybę bei propaguojant žmogaus teisių kultūrą. Konferencijoje didelis dėmesys taip pat buvo skirtas bendradarbiavimo su įvairiomis tarptautinėmis organizacijomis, saugant demokratines vertybes Europoje, svarbai.

Jungtinės Tautos

Tai valstybių susivienijimas, pagrįstas Jungtinių Tautų Chartijos patvirtintais principais. Oficialiai Jungtinės Tautos (toliau vadinama ir JT) buvo įsteigtos 1945 m. spalio 24 d. Pagrindiniai JT tikslai yra palaikyti taiką ir saugumą pasaulyje, ginti žmogaus teises, mažinti skurdą, siekti socialinės vienybės ir pasaulio pažangos. JT narės yra 193 pasaulio valstybės. Lietuva Jungtinių Tautų organizacijos nare tapo 1991 m. rugsėjo 17 dieną.

2018 m. vasario 20–23 dienomis Jungtinėse Tautose, Ženevoje, vykusioje Globalaus nacionalinių žmogaus teisių institucijų aljanso Generalinėje asamblėjoje Seimo kontrolierių įstaigai įteiktas nacionalinės žmogaus teisių institucijos statusą pažymintis sertifikatas.

Vizito metu Seimo kontrolierių įstaigos atstovai taip pat dalyvavo Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų organizuotų darbo grupių dėl nacionalinių žmogaus teisių institucijų akreditavimo mechanizmo tobulinimo veikloje bei diskusijose dėl nacionalinių žmogaus teisių institucijų vaidmens skatinant valstybes aktyviau įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas. Susitikime su JT Neįgaliųjų komiteto vadove Theresia Degener pasaulio nacionalinių žmogaus teisių institucijų atstovai kalbėjosi apie problemas įgyvendinant Neįgaliųjų teisių konvenciją bei priėmė rezoliuciją, atkreipiančią valstybių narių dėmesį į būtinybę įsteigti nepriklausomą Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą bei raginančią vyriausybes aktyviau įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas.

ŠVIETIMAS ŽMOGAUS TEISIŲ KLAUSIMAIS IR INFORMACIJOS APIE JAS SKLAIDA

Seimo kontrolieriai atkreipė dėmesį į esmines žmogaus teisių problemas šalyje

2017 metų ataskaitos pristatymo metu Seimo kontrolieriai pabrėžė, jog, būdama nacionalinė žmogaus teisių institucija, Seimo kontrolierių įstaiga ypatingą dėmesį skiria sisteminių ir įsišaknijusių problemų stebėsenai.

Susitikimo metu Seimo kontrolieriai įvardijo esmines žmogaus teisių problemas šalyje, tarp kurių – bausmių vykdymo sistemos, psichikos sveikatos priežiūros reglamentavimo, teisės gauti informaciją ir institucinės globos problemos. Ataskaitos pristatymo ir aptarimo metu Seimo kontrolieriai taip pat atkreipė dėmesį į tai, jog nesprendžiamos žmogaus teisių problemos šalyje gali tapti pagrindiniu trukdžiu Lietuvos siekiui tapti žmogaus teisių tarybos nare 2022—2024 metų kadencijai.

Tarp Europos Sąjungos valstybių Lietuva yra viena „pirmaujančiųjų“ pagal įkalintų asmenų skaičių. Orumą žeminančios kalinimo sąlygos tebelieka opi šalies problema. Seimo kontrolieriai bei Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą ne kartą atkreipė valstybės dėmesį į prastas kalinimo sąlygas šalyje. Bylos dėl žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų neužtikrinant tinkamų suėmimo ir kalinimo sąlygų, sudarė pagrindinę Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos dalį, rašoma Seimo kontrolierių 2017 m. veiklos ataskaitoje.

Seimo kontrolierius taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad 2020 m. Lietuva privalės atsiskaityti Jungtinėms Tautoms dėl Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo, tačiau dar daug darbų nėra atlikta: „Stringa deinstitucionalizacijos klausimai, ryškėja globos įstaigose gyvenančių asmenų socialinė atskirtis, socialinės priežiūros įstaigoje trūksta specialistų, specialių sveikatinimo, užimtumo programų gyventojams. Be to, viešų vietų prieinamumo asmenims, turintiems negalią, prasmingo dalyvavimo, socialinių paslaugų užtikrinimo šiems asmenims klausimai sprendžiami itin vangiai.“

Studentai klausėsi paskaitos apie ombudsmenų vaidmenį šiuolaikinėse visuomenėse

Seimo kontrolierių įstaigoje viešėjusiems Mykolo Romerio teisės mokyklos pirmo kurso teisės studentams buvo priminta apie įstaigos vietą teisinėje sistemoje, papasakota apie ombudsmeno instituto kilmę bei raidą.

Supažindindamas su Seimo kontrolierių įstaigos veikla, Seimo kontrolierių įstaigos vadovas prof. Augustinas Normantas akcentavo Seimo kontrolierių autoriteto

svarbą sprendžiant su žmogaus teisių pažeidimais valstybės ir savivaldos institucijose susijusias problemas. Be to, atkreipė studentų dėmesį į tai, kad Seimo kontrolierių (ombudsmenų) vaidmuo nėra bausti, tačiau skatinti pagarbą žmogaus teisėms bei didinti valstybės tarnautojų supratimą apie gero viešojo administravimo principus, jų laikymosi svarbą.

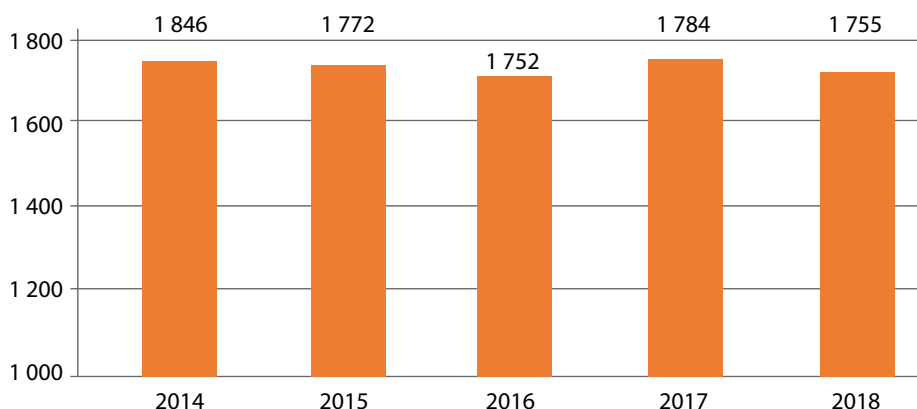
Vėliau studentai klausėsi paskaitos apie Seimo kontrolierių veiklą, jų vykdomas funkcijas, buvo supažindinti su nacionalinės kankinimų prevencijos bei nacionalinės žmogaus teisių institucijų mandatais, žmogaus teisių apsaugos sistema šalyje, ombudsmenų įvairove.

Paskaitoje buvo akcentuotas ombudsmenų vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje, taip pat kalbėta apie nacionalinės žmogaus teisių institucijos svarbą ginant žmogaus teises bei ryšį su tarptautiniais bei Europos žmogaus teisių apsaugos mechanizmais. Po paskaitos vyko diskusija.

PRIEDAI

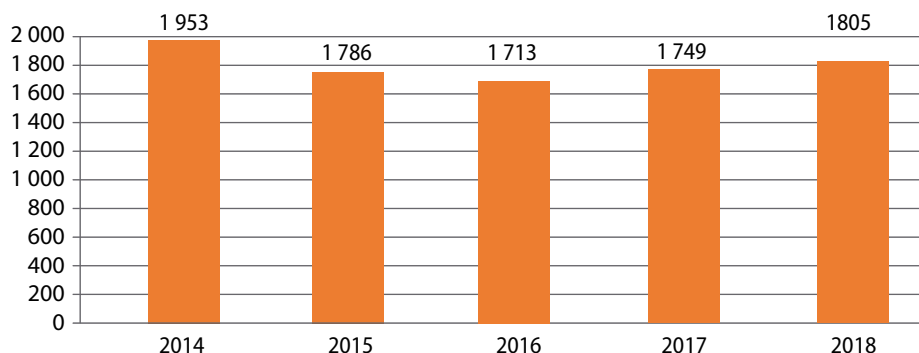
Skundų statistiniai duomenys

2018 metais Seimo kontrolierių įstaigoje iš viso gauti 2 939 fizinių ir juridinių asmenų pareiškimai, iš kurių 1 755 tapo naujais skundais. Bendras gautų skundų skaičiaus vidurkis per 2014–2018 metus išlieka panašus – 1 750 skundų (1 pav.).

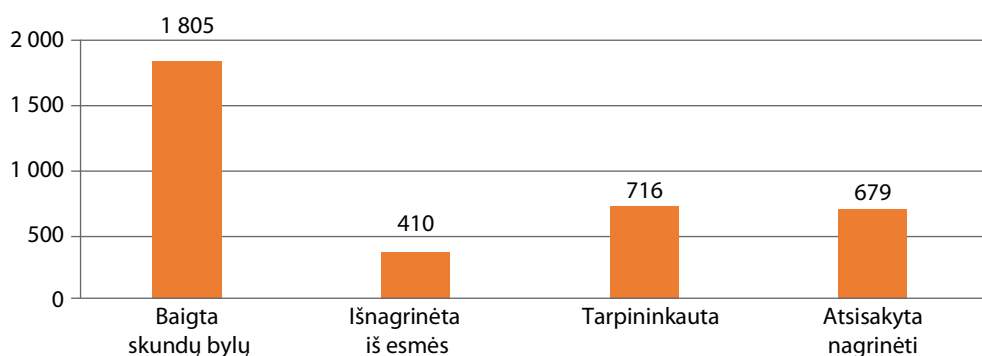
1 pav. 2014–2018 metais gautų skundų skaičius

Gauta skundų / Užvesta skundų bylų	1 755
Baigta skundų bylų:	1 805
iš esmės išnagrinėta	410
tarpininkauta	716
atsisakyta nagrinėti	679
Išnagrinėta problemų ir priimta sprendimų (iš esmės išnagrinėtose bylose):	612
skundą pripažinti pagrįstu	280
skundą atmesti	194
tyrimą nutraukti	138
Seimo kontrolierių iniciatyva atlikta tyrimų	15
Išnagrinėta problemų ir priimta sprendimų	19
pažeidimo faktas patvirtintas	11
pažeidimo faktas nepatvirtintas	4
tyrimas nutrauktas	4
Pateikta Seimo kontrolierių rekomendacijų	2 301
Atsakyta į piliečių prašymus	281
Seimo narių perduoti skundai	50

2 pav. Išnagrinėtų skundų bylų skaičiaus dinamika 2014–2018 metais

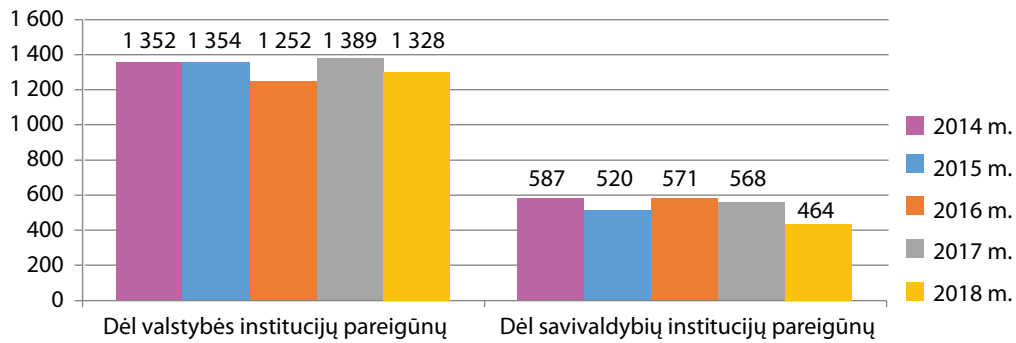
Skundo byla baigiama išnagrinėjus skundą iš esmės, skundą išnagrinėjus tarpininkaujant ir atsisakius nagrinėti skundą. 2018 metais Seimo kontrolieriai išnagrinėjo iš esmės 410, išnagrinėjo tarpininkaujant 716, o atsisakė nagrinėti – 679 skundus (3 pav.).

3 pav. 2018 m. baigtos skundų bylos

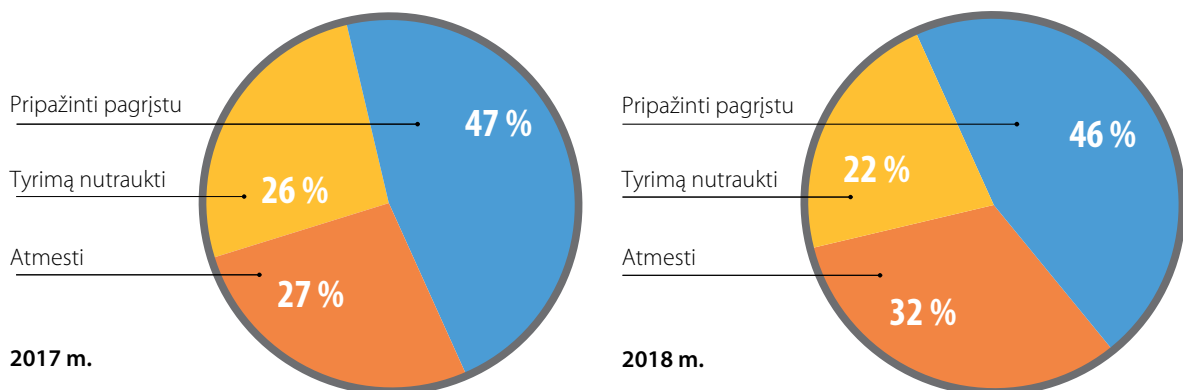
Su valstybės institucijų pareigūnų veikla buvo susiję 1 328 skundai, o su savivaldos institucijų – 464 skundai (38 iš jų pateikti ir dėl valstybės, ir dėl savivaldybių pareigūnų veiklos).

2018 metais, lyginant su 2017-aisiais, buvo pradėta 61 skundų byla mažiau – dėl valstybės institucijų pareigūnų veiksmų ir 104 skundo bylomis mažiau – dėl savivaldybių institucijų pareigūnų veiksmų (4 pav.).

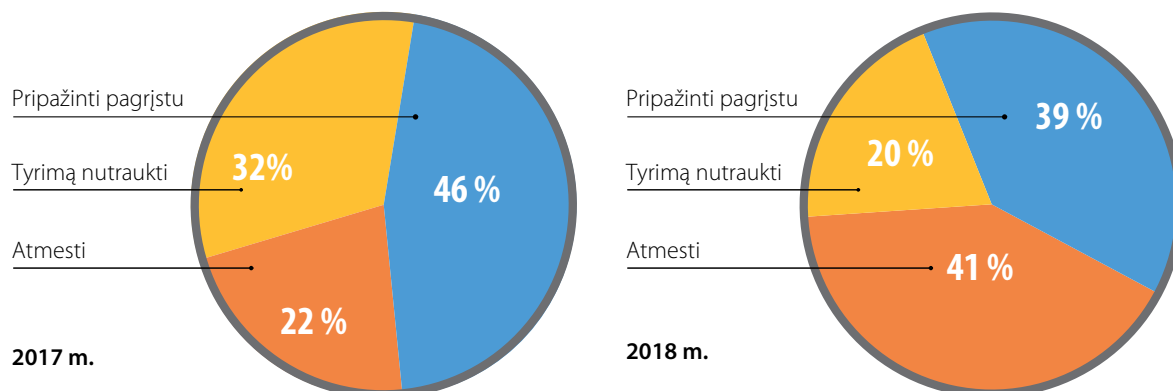
4 pav. Skundų, susijusių su valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnų veikla, 2014–2018 metų statistika

Išnagrinėję skundą iš esmės Seimo kontrolieriai, vadovaudamiesi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsniu, priima vieną iš šių trijų sprendimų: skundą (jo dalį) pripažinti pagrįstu, skundą (jo dalį) atmesti (pripažinti nepagrįstu), skundo (jo dalies) tyrimą nutraukti (5 pav.).

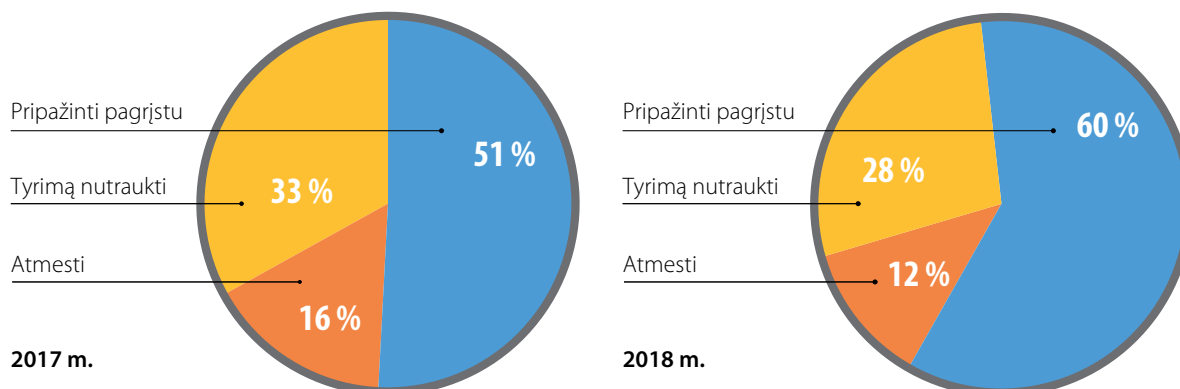
5 pav. Priimtų visų sprendimų pasiskirstymas; 2017–2018 metų duomenų palyginimas

Vadovaudamiesi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsniu, Seimo kontrolieriai 46 proc. visų skundų pripažino pagrįstais, 32 proc. skundų – atmetė, o 22 proc. skundų tyrimą nutraukė. Skundo tyrimas nutraukiamas ir tais atvejais, kai tarpininkaujant Seimo kontrolieriui skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia. Lyginant su 2017-aisiais, Seimo kontrolierių įstaigoje pagrįstais pripažintų skundų skaičius 2018 metais sumažėjo 1 procentu.

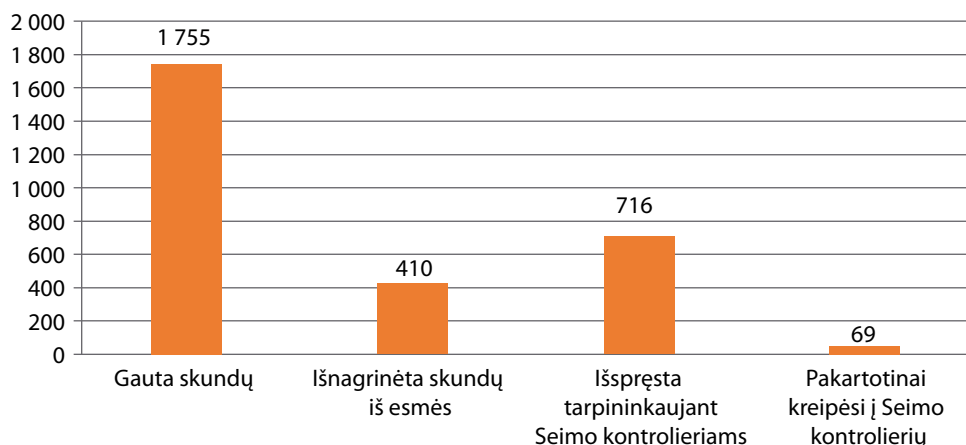
6 pav. Priimtų sprendimų dėl valstybės institucijų ir įstaigų pasiskirstymas;
2017–2018 metų duomenų palyginimas

Nagrinėjant skundus dėl valstybės institucijų ir įstaigų, jų pareigūnų veiklos, 39 proc. skundų pripažinti pagrįstais, 41 proc. jų atmesti, 20 proc. – tyrimas nutrauktas. Lyginant su 2017 metais, 7 proc. sumažėjo pagrįstais pripažintų skundų dėl valstybės institucijų skaičius, atitinkamai atmesta net 19 proc. daugiau (6 pav.).

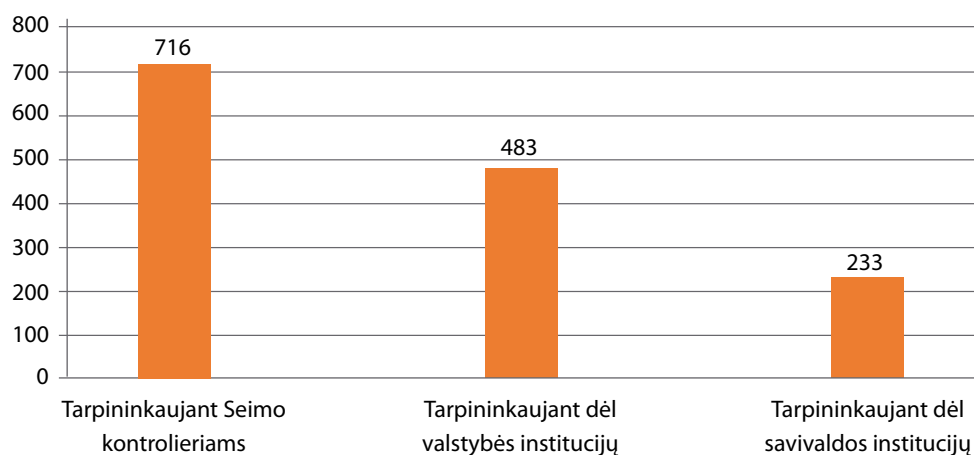
7 pav. Priimtų sprendimų dėl savivaldos institucijų ir įstaigų pasiskirstymas;
2017–2018 metų duomenų palyginimas

Net 60 proc. skundų dėl savivaldos institucijų ir įstaigų, jų pareigūnų veiklos pripažinti pagrįstais, 12 proc. jų atmesti, o 28 proc. – tyrimas buvo nutrauktas. Lyginant su 2017 metais, net 9 proc. padaugėjo pagrįstais pripažintų skundų dėl savivaldos institucijų skaičius, atitinkamai atmesta 4 proc. mažiau (7 pav.).

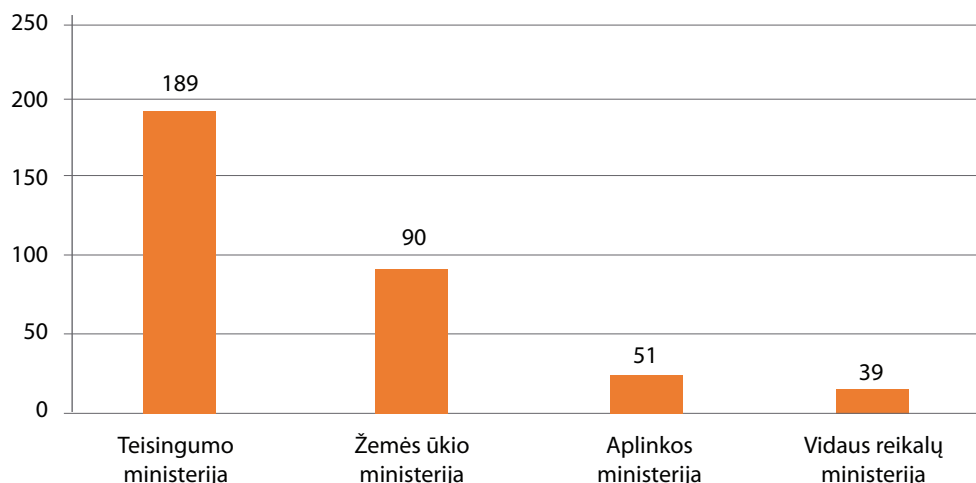
8 pav. Išnagrinėtų skundų statistika

Tarpininkaujama tais atvejais, kai yra atsisakymo nagrinėti skundą pagrindai, numatyti Seimo kontrolierių įstatymo 17 str. 1 dalyje. Tarpininkaudami tarp visuomenės ir valdžios institucijų, Seimo kontrolieriai nagrinėjo 716 skundų. Daugeliu atvejų valdžios institucijos išsprendė skunduose įvardytas problemas. Iš visų (716) tarpininkavimo dėl skunde nurodytos problemos sprendimo atvejų į Seimo kontrolierių įstaigą pakartotinai kreipėsi tik dešimtadalis pareiškėjų (69 kartus) (8 pav.).

9 pav. Skundų dėl valstybės ir savivaldos institucijų veiklos nagrinėjimas tarpininkaujant

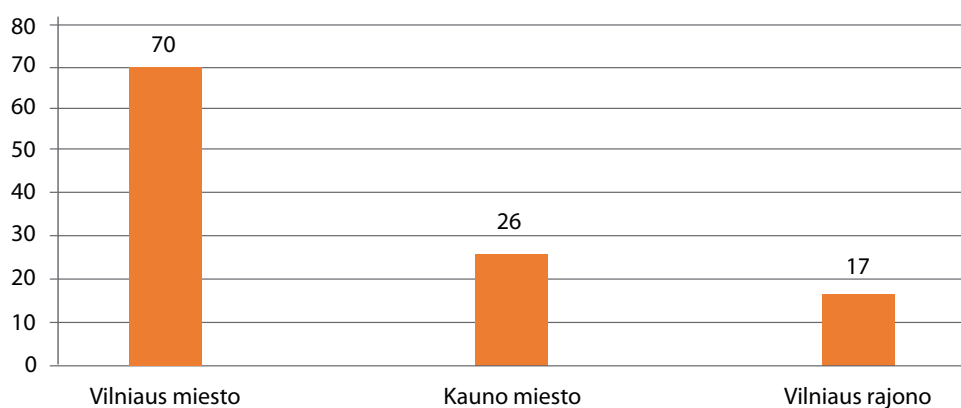
Spręsdami skunduose įvardytas problemas, Seimo kontrolieriai į valstybės įstaigas tarpininkaudami kreipėsi 483, į savivaldybės įstaigas – 233 kartus. (9 pav.).

10 pav. Daugiausia tarpininkauta dėl šių valstybės ir joms pavaldžių institucijų

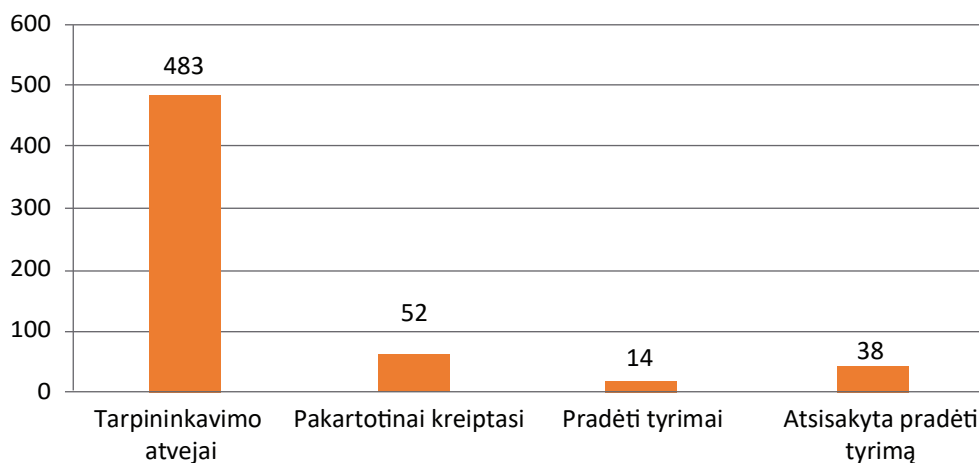
Daugiausia Seimo kontrolierius tarpininkavo sprendžiant Teisingumo (189), Žemės ūkio (90), Aplinkos (51), Vidaus reikalų (39) ministerijose ir jų valdymo sričiai priskirtose institucijose pareiškėjams kylančias problemas (10 pav.).

Iš Teisingumo ministerijai pavaldžių institucijų išsiskiria Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įkalinimo įstaigos (tarpininkauta 176 kartus), iš Žemės ūkio ministerijai pavaldžių institucijų pažymėtina Nacionalinė žemės tarnyba su teritoriniais skyriais (tarpininkauta 83 kartus), iš Vidaus reikalų ministerijai pavaldžių institucijų pažymėtinas Policijos departamentas ir jam pavaldūs policijos komisariatai (tarpininkauta 29 kartus), o iš Aplinkos ministerijai pavaldžių institucijų pažymėtina Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija su skyriais (tarpininkauta 23 kartus) bei regionų aplinkos apsaugos departamentai (tarpininkauta 9 kartus).

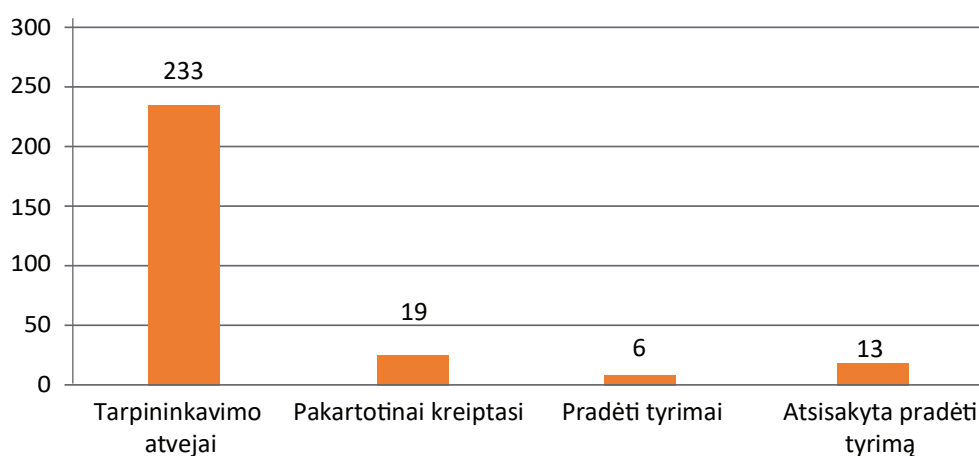
11 pav. Daugiausia tarpininkauta dėl šių savivaldybių ir joms pavaldžių institucijų

2018 metais Seimo kontrolieriai daugiausia tarpininkavo dėl Vilniaus miesto (70), Kauno miesto (26) ir Vilniaus rajono (17) savivaldybių ir joms pavaldžių institucijų (11 pav.).

12 pav. Pakartotinio kreipimosi atvejai dėl valstybės institucijų

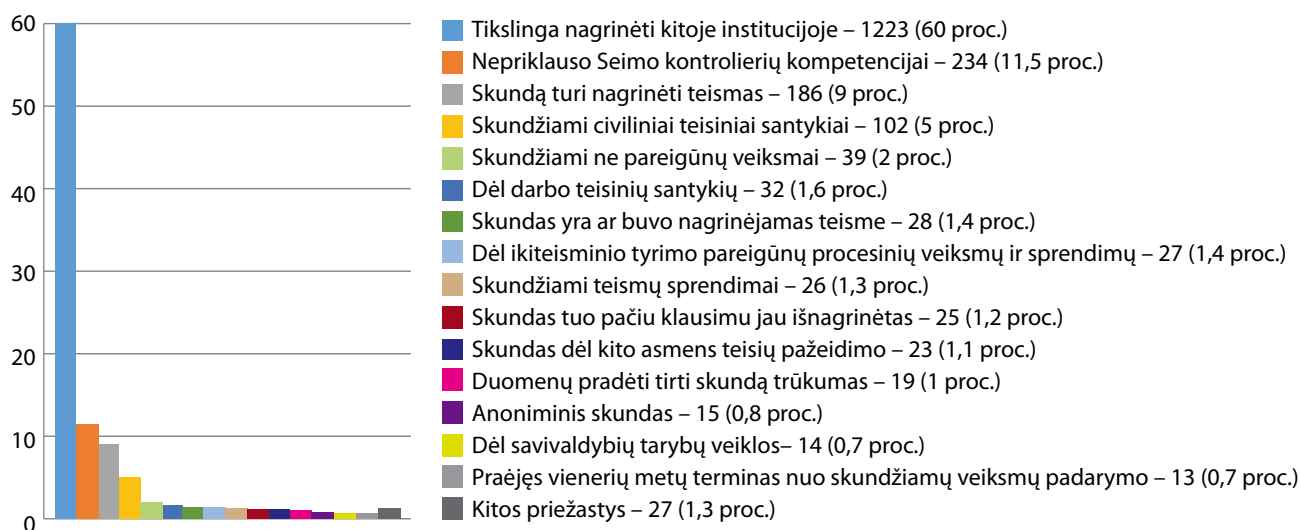
Iš 483 tarpininkavimo atvejų dėl valstybės įstaigų – 52 atvejais pareiškėjai kreipėsi pakartotinai; gavus pakartotinius kreipimusis atlikta / pradėta 14 tyrimų ir 38 kreipimusis atsisakyta nagrinėti (12 pav.).

13 pav. Pakartotiniai tarpininkavimo dėl savivaldybės institucijų atvejai

Atsižvelgus į gautus skundus dėl savivaldos įstaigų, buvo parengti 233 tarpininkavimo raštai; 19 kartų pareiškėjai kreipėsi pakartotinai; po tokių kreipimųsi atlikti /pradėti 6 tyrimai ir 13 atvejų skundus nagrinėti atsisakyta (13 pav.).

Skundai, kuriuos atsisakyta nagrinėti

14 pav. Pagrindinės atsisakymo nagrinėti skundus priežastys (nurodyta procentais)

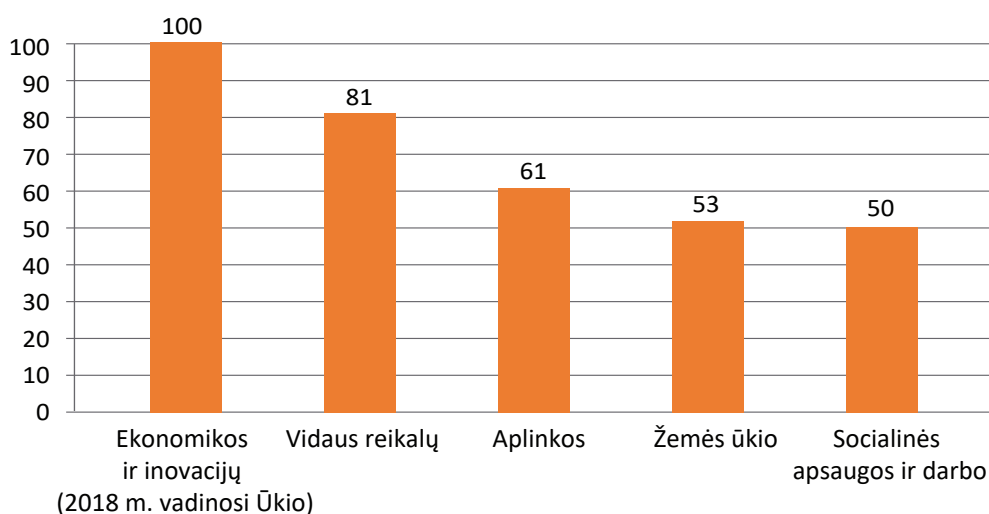
Aptariant atsisakymo nagrinėti skundus priežastis, svarbu paminėti, kad daugiausia skundų (60 proc.) atsisakyta nagrinėti, nes jie turėjo būti tiriami kitose institucijose. Taigi, šiais atvejais Seimo kontrolierius tarpininkavimo raštu kreipėsi į atitinkamą instituciją, prašydamas jos nedelsiant išnagrinėti skunde įvardytas aplinkybes bei pateikti atsakymą pareiškėjui ir Seimo kontrolieriui. Daugeliu atvejų, po tokio Seimo kontrolieriaus įsikišimo, skunduose keliama klausimai yra išsprendžiami gera valia. Žinoma, kai kuriais atvejais šis metodas nepadeda, tenka atlikti detalų skundo tyrimą. Tai leidžia efektyviau ir greičiau ginti pažeistas asmenų teises, skiriant didesnę dėmesį sisteminiams, didesnei visuomenės daliai aktualioms, žmogaus teisių problemoms.

Visos atsisakymo nagrinėti skundus priežastys – 14 pav.

**2018 metais gautų ir ištirtų skundų statistika pagal ministerijas
ir jų valdymo sričiai priskirtas institucijas**

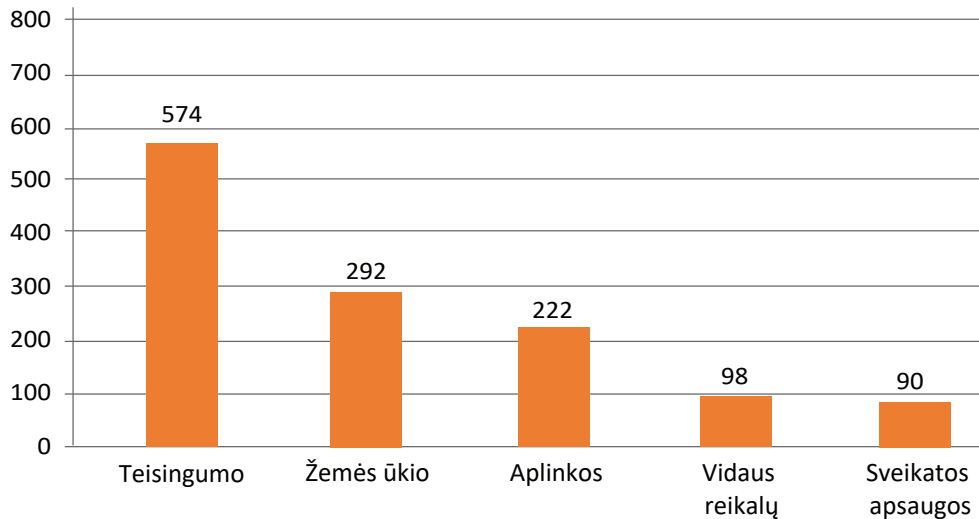
Ministerija ir jos valdymo sričiai priskirtos įstaigos ir institucijos	Gauta skundų	Atsisakyta nagrinėti	Tarpinė kauta	Išnagrinėta skundų iš esmės	Priimta sprendimų	Pagrįsti skundai	Atmesti skundai	Tyrimas nutrauktas	Pateikta rekomendacijų
Aplinkos	95	28	51	15	18	11	5	2	222
Ekonomikos ir inovacijų (2018 m. vadinosi Ūkio)	8	3	3	2	2	2			10
Energetikos	3	1	1	1	1		1		1
Finansų	22	3	13	9	11	1	3	7	34
Krašto apsaugos	1		1						1
Kultūros	15	5	8	2	2			2	40
Socialinės apsaugos ir darbo	40	10	24	6	8	4	2	2	61
Susisiekimo	22	6	6	7	7	3	2	2	27
Sveikatos apsaugos	37	13	11	25	27	11	8	8	90
Švietimo, mokslo ir sporto (2018 m. vadinosi Švietimo ir mokslo)	12	3	6	5	5	1	1	3	21
Teisingumo	716	375	189	180	222	67	123	32	574
Užsienio reikalų	1		1						4
Vidaus reikalų	116	57	39	18	21	17	3	1	98
Žemės ūkio	189	82	90	29	36	19	6	11	292

Daugiausia skundų Seimo kontrolieriai sulaukė dėl Teisingumo (716), Žemės ūkio (189), Vidaus reikalų (116) bei Aplinkos (95) ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų.

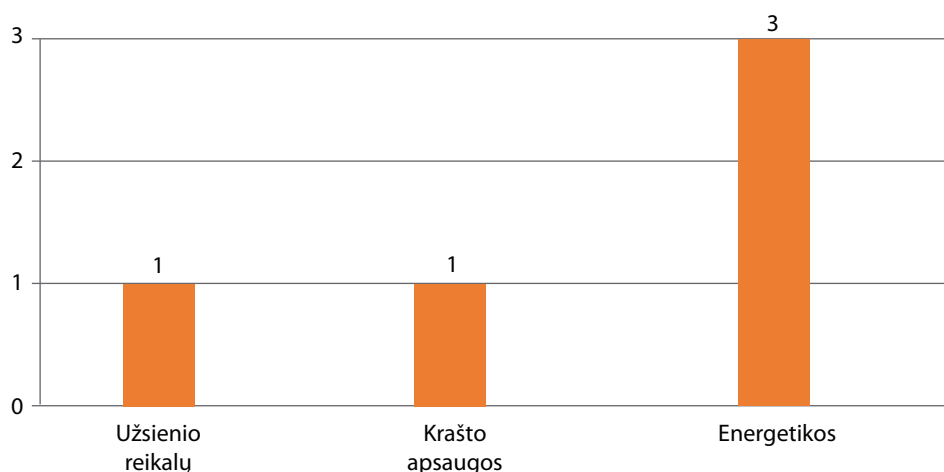
15 pav. Ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų, dėl kurių išnagrinėtų skundų daugiausia buvo pripažinta pagrįstais, penketukas (procentais)

Didžiausias pagrįstų skundų skaičius – dėl Ekonomikos ir inovacijų (2018 m. vadinosi Ūkio) ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (100 proc.), dėl Vidaus reikalų ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (81 proc.), dėl Aplinkos ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (61 proc.), dėl Žemės ūkio ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (53 proc.) bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (50 proc.) (15 pav.).

16 pav. Ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų, dėl kurių pateikta daugiausia rekomendacijų, penketukas

Seimo kontrolieriai daugiausia rekomendacijų pateikė dėl Teisingumo (574), Žemės ūkio (292), Aplinkos (222), Vidaus reikalų (98) ir Sveikatos apsaugos (90) ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų (16 pav.).

17 pav. Ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų institucijų, dėl kurių gauta mažiausiai skundų, trejetukas

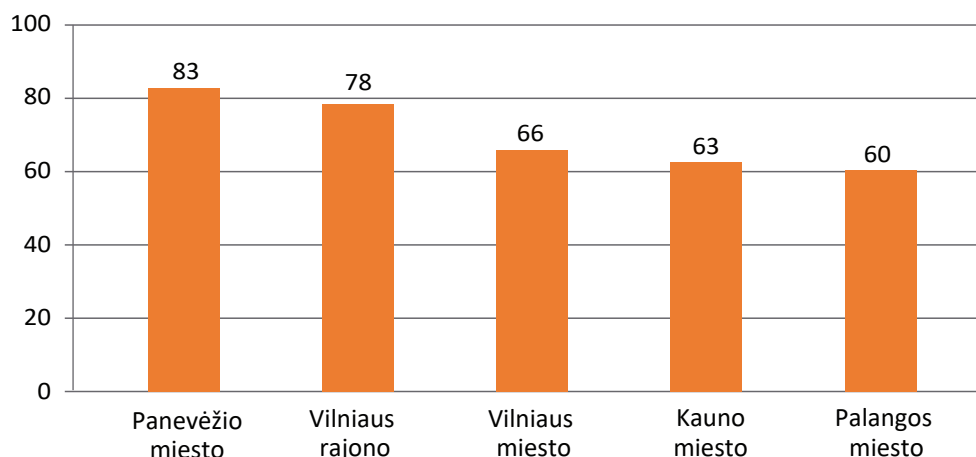
Atkreiptinas dėmesys, kad 2018 metais tik po vieną skundą gauta dėl Krašto apsaugos ir Užsienio reikalų ministerijų bei joms pavaldžių institucijų pareigūnų veiksmų ir tik 3 – dėl Energetikos ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų institucijų (17 pav.).

Skundų tyrimų statistika pagal savivaldybes ir joms pavaldžias įstaigas ar institucijas

Lentelėje pateiktos savivaldybės, dėl kurių pačių arba joms pavaldžių įstaigų 2018 metais sulaukta daugiausia (dešimt ir daugiau) skundų.

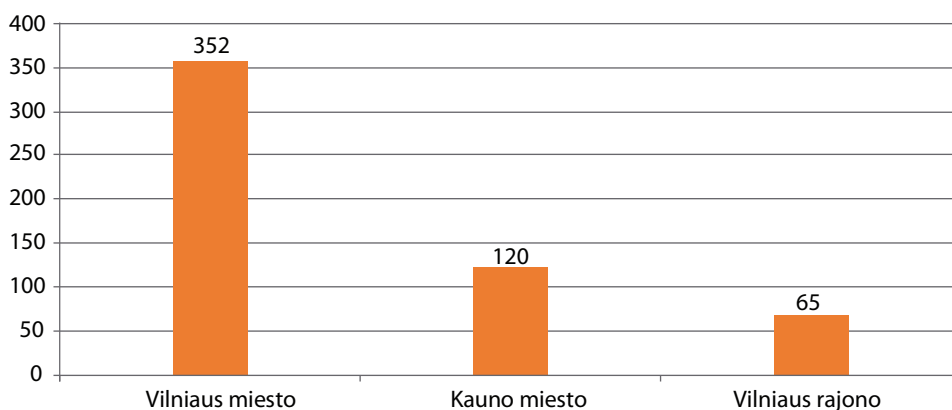
Savivaldybė	Gauta skundų	Atsisakyta nagrinėti	Tarpininkauta	Išnagrinėta skundų iš esmės	Priimta sprendimų	Pagrįsti skundai	Atmesti skundai	Tyrimas nutrauktas	Pateikta rekomendacijų
Vilniaus miesto	158	46	70	41	56	37	3	16	352
Kauno miesto	44	5	26	16	22	14		8	120
Vilniaus rajono	24	3	17	7	9	7	1	1	65
Klaipėdos miesto	16	4	10	3	3	2		1	31
Panevėžio miesto	17	5	7	5	6	5		1	20
Šiaulių miesto	15	2	6	7	9	1	6	2	26
Kauno rajono	10	4	6	1	1			1	11
Trakų rajono	10	5	4	3	5	2	2	1	12
Palangos miesto	10	2	3	8	10	6	1	3	20

Daugiausia skundų sulaukta dėl Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybių ir joms pavaldžių įstaigų. Pagrįstais daugiausia pripažinta skundų dėl Vilniaus rajono (78 proc.), Panevėžio (83 proc.), Vilniaus (66 proc.), Kauno (63 proc.), Palangos (60 proc.) miestų savivaldybių ir joms pavaldžių įstaigų (18 pav.)

18 pav. Savivaldybių arba joms pavaldžių įstaigų, dėl kurių išnagrinėtų skundų daugiausia buvo pripažinta pagrįstais, penketukas (procentais)

Išnagrinėję skundus Seimo kontrolieriai teikia rekomendacijas atitinkamų savivaldybių arba joms pavaldžių įstaigų vadovams, atkreipiant pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų arba kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus ir siūlant imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų arba kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos.

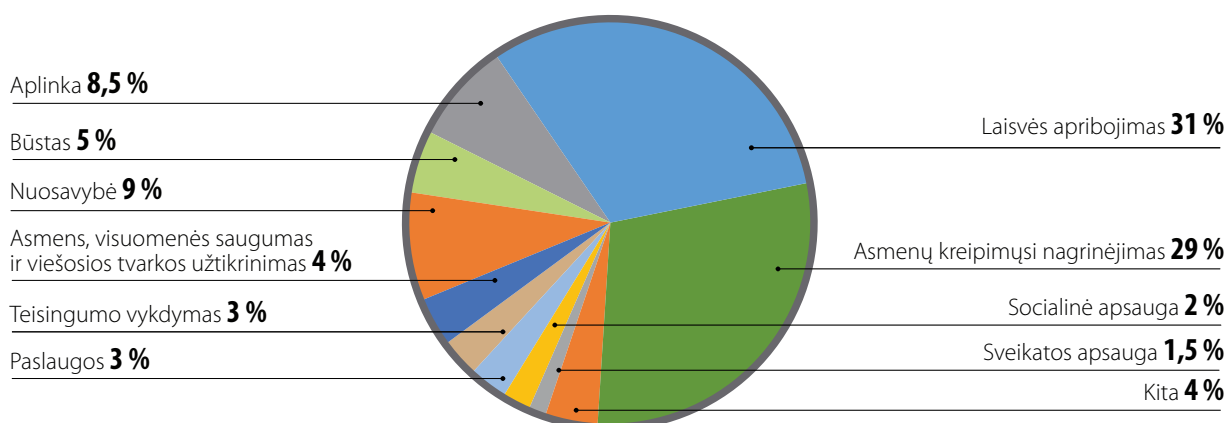

19 pav. Daugiausia pateikta rekomendacijų dėl šių savivaldybių

Daugiausia rekomendacijų pateikta dėl Vilniaus miesto savivaldybės (352), Kauno miesto savivaldybės (120) ir Vilniaus rajono savivaldybės (65) ir joms pavaldžių įstaigų (19 pav.).

Atkreiptinas dėmesys, kad 2018 metais negauta ir neišnagrinėta nė vieno skundo dėl Kupiškio, Skuodo ir Šalčininkų savivaldybių bei joms pavaldžių institucijų pareigūnų veiksmų.

2018 M. BAIGTŲ SKUNDŲ GRUPAVIMAS PAGAL SRITIS

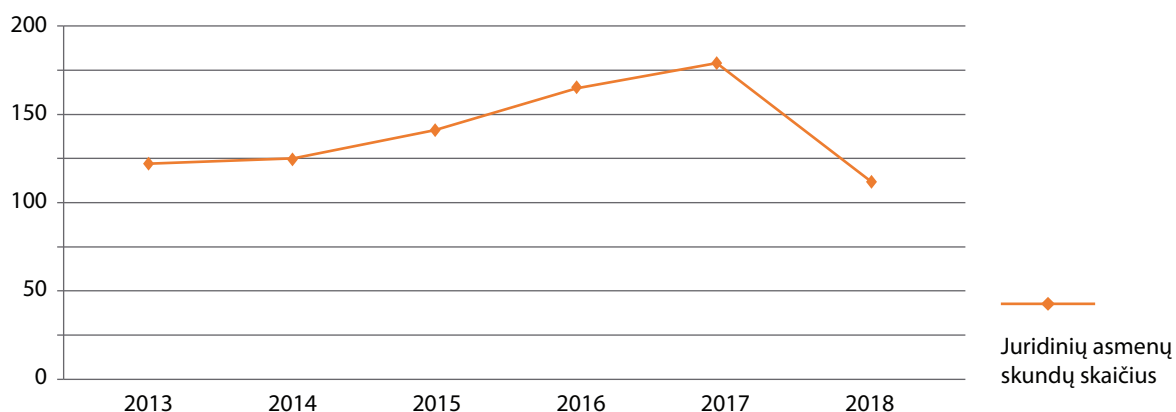

20 pav. Išnagrinėti asmenų skundai pagal sritis

Pagal išnagrinėtų skundų problematiką apie trečdalis visų Seimo kontrolierių 2018 metais ištirtų skundų buvo skundai, susiję su laisvės apribojimu (31 proc.), šiek tiek mažiau – su asmenų kreipimusi nagrinėjimu (29 proc.). Po 9 proc. visų Seimo kontrolierių ištirtų skundų buvo susiję su aplinkos ir nuosavybės klausimais (20 pav.). 2018 m., lyginant ankstesniais metais, augo sulaikytųjų ir nuteistųjų skundų skaičius: 2016 m. tokių skundų buvo 21 proc., 2017 – 26 proc., o 2018 – 31 proc.

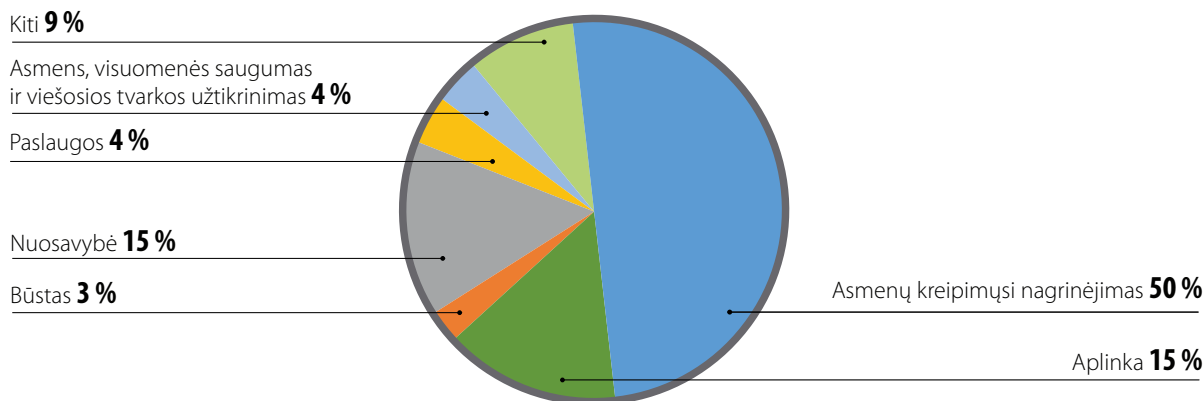
Juridinių asmenų skundai

Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnyje apibrėžtą pareiškėjo sąvoką – pareiškėjas gali būti fizinis arba juridinis asmuo, kuris kreipiasi į Seimo kontrolierių įstaigą, pateikdamas skundą dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo. Pagrindiniai pareiškėjai, besikreipiantys į įstaigą, tebėra fiziniai asmenys.

21 pav. Juridinių asmenų skundų dinamika; 2013–2018 metų duomenys

Skundų iš juridinių asmenų Seimo kontrolieriai kasmet sulaukdavo vis daugiau, tačiau 2018 metais juridinių asmenų skundų sumažėjo: 2017-aisiais gauta 178, o 2018-aisiais – 114 juridinių asmenų skundų (21 pav.).

22 pav. Juridinių asmenų skundai pagal sritis

Pagal išnagrinėtų skundų problematiką 2018 metais pusė visų Seimo kontrolierių ištiriamų juridinių asmenų skundų buvo skundai, susiję su asmenų kreipimusi nagrinėjimu (50 proc.), po 15 proc. skundų – susijusių su aplinkos ir nuosavybės klausimais (22 pav.). Detaliau probleminės sritys aprašomos šios ataskaitos dalyje „Pareiškėjų skunduose ir Seimo kontrolierių iniciatyva atliktuose tyrimuose keliamų svarbiausių problemų analizė“.

Tyrimai Seimo kontrolierių iniciatyva

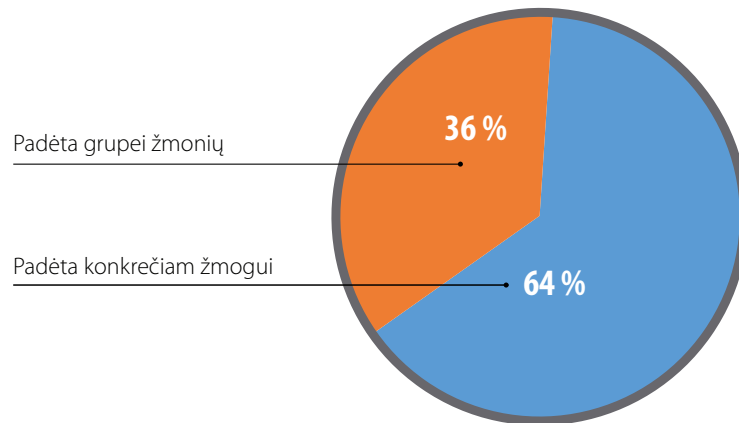
Seimo kontrolierių įstatymas suteikia Seimo kontrolieriams teisę pradėti tyrimus savo iniciatyva, kai iš visuomenės informavimo priemonių ar kitų šaltinių pranešimuose pateiktos informacijos galima daryti prielaidas apie galimą pareigūnų piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar kitaip pažeistas žmogaus teises ir laisves. Tyrimai Seimo kontrolierių iniciatyva turi ypatingą prevencinį pobūdį, kadangi, net ir negavęs skundo dėl konkrečios problemos, Seimo kontrolierius gali pradėti tyrimą, jeigu mano, kad tam tikru atveju galėjo būti pažeistos žmogaus teisės. Šie tyrimai suteikia galimybę greitai ir efektyviai reaguoti į galimus žmogaus teisių pažeidimus, be to, dažniausiai jie būna susiję ne su pavieniais asmenimis, bet didele jų grupe arba netgi nemaža visuomenės dalimi. Paprastai šių tyrimų metu atliekama ypatingai išsami tam tikros problemos analizė. Tai suteikia galimybę atskleisti teisinio reglamentavimo trūkumus arba netobulumus ir pateikti siūlymus dėl atitinkamų teisės aktų tobulinimo. 2018 metais Seimo kontrolieriai savo iniciatyva pradėjo 14, o užbaigė 15 tyrimų, gvildendami po keletą problemų, dėl kiekvienos iš jų priimti sprendimai (19); 11-ka atvejų pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitokio netinkamo viešojo administravimo faktai buvo patvirtinti, 4-riais atvejais netinkamo administravimo faktai nepasitvirtino, 4 kartus buvo nuspręsta tyrimą nutraukti, nes tyrimo metu išnyko skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, analizuojamos problemos buvo išspręstos gera valia.

2018 metais teiktos rekomendacijos

Seimo kontrolierių įstatymo nuostatos suteikia Seimo kontrolieriams teisę teikti siūlymus (rekomendacijas), kuriuos privalo nagrinėti institucija ir įstaiga arba pareigūnas, kuriems toks siūlymas (rekomendacija) adresuojamas, ir apie nagrinėjimo rezultatus informuoti Seimo kontrolierių. 2018 metais Seimo kontrolieriai pateikė 2 301 rekomendaciją. Daugiausia (1 467) jų pateikta institucijoms ir įstaigoms dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės. Seimo kontrolieriai rekomendacijomis (340) atkreipė pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų arba kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimus, piktnaudžiavimą, biurokratizmą arba žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus; taip pat siūlė imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų arba kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos. Didelę rekomendacijų dalį (255) sudarė siūlymai kolegialiai institucijai arba pareigūnams įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti arba pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujančius sprendimus arba priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ir (arba) biurokratizmo.

Rekomendacija	Rekomendacijų skaičius	Valstybės institucijoms	Savivaldos institucijoms
Pateikti atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms (netiriant Seimo kontrolieriaus kompetencijai nepriskirto skundo iš esmės) siūlymus ar pastabas dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės	1467	982	485
Atkreipti pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų ar kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus bei siūlyti imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos	340	196	144
Siūlyti kolegialiai institucijai ar pareigūnui įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti ar pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujančius sprendimus ar siūlyti priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ar biurokratizmo	255	105	150
Siūlyti Seimui, Vyriausybei, kitoms valstybės ar savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kad būtų pakeisti įstatymai ar kiti norminiai teisės aktai, varžantys žmogaus teises ir laisves	90	50	40
Reikalauti nedelsiant pateikti informaciją, medžiagą ir dokumentus, būtinus Seimo kontrolieriaus funkcijoms atlikti	74	32	42
Pasitelkti Vyriausybės įstaigų, ministerijų, savivaldybių pareigūnus, savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnus bei ekspertus	31	13	18
Siūlyti kolegialiai institucijai, įstaigos vadovui ar aukštesniajai pagal pavaldumą institucijai ir įstaigai skirti nusižengusiems pareigūnams tarnybinės (drausminės) nuobaudas	17	6	11
Siūlyti Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai įvertinti, ar pareigūnas nepažeidė Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo	16	10	6
Pranešti Seimui, Respublikos Prezidentui ar Ministrui Pirmininkui apie ministrų ar kitų Seimui, Respublikos prezidentui ar Vyriausybei atskaitingų pareigūnų padarytus pažeidimus	6	1	5
Informuoti Seimą, Vyriausybę bei kitas valstybės institucijas ir įstaigas ar atitinkamos savivaldybės tarybą apie šurkščius įstatymų pažeidimus arba įstatymų ar kitų teisės aktų trūkumus, prieštaravimus ar spragas	2	2	
Siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo	1		1
Reikalauti, kad pareigūnai, kurių veikla tiriama, pasiaiškintų raštu ar žodžiu	1		1
Užtikrinti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, tinkamai tarnauti žmonėms	1	1	

Rengiant ataskaitą jau buvo žinoma, kad į 93 proc. Seimo kontrolierių teiktų rekomendacijų yra atsižvelgta. Atsakymų dėl 7,5 proc. pateiktų rekomendacijų iš institucijų tebelaukiama. Reikia pažymėti, kad dažniausiai, kuomet įvykdomos Seimo kontrolierių teiktos rekomendacijos, išsprendžiamos ne tik konkretaus pareiškėjo, bet ir vienos ar kitos visuomenės grupės (sodininkų bendrijų narių, daugiabučių namų gyventojų bendrijų narių ir pan.) problemos, kadangi su žmogaus teisėmis susijusio teisinio reglamentavimo pakeitimai galioja į ateitį ir visiems.

23 pav. Rekomendacijų pagal jų pobūdį palyginimas

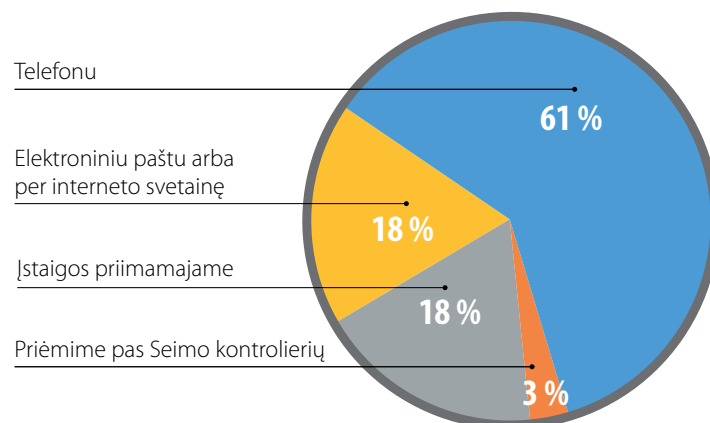
2018 metais 64 proc. visų Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų buvo skirtos padėti konkrečioms asmenims; 36 proc. Seimo kontrolierių rekomendacijų turėjo įtakos visuomenės grupių problemų sprendimams.

Gyventojų konsultavimas

Seimo kontrolierių įstaigos priimamajame kasdien apsilanko žmonių, kurie kitose institucijose negauna atsakymų dėl jiems rūpimų problemų. Priimamojo pagrindinė funkcija – operatyviai suteikti pareiškėjams reikalingą informaciją bei pagalbą sprendžiant jiems aktualius klausimus.

Nepaisant to, kad valstybė teikia nemokamą teisinę pagalbą, yra asmenų, kuriems ši pagalba nepriklauso, tačiau sumokėti advokatui už teisinės pagalbos teikimą jie neįstengia. Tokiu atveju Seimo kontrolierių įstaigos priimamasis lieka vienintelė vieta, į kurią teisinės pagalbos kreipiasi daugelis mažas pajamas turinčių žmonių. Seimo kontrolierių įstaigoje 2018 metais teisinė konsultacija suteikta 932 asmenims.

Pareiškėjai į Seimo kontrolierių taip pat kreipiasi gavę iš atitinkamos institucijos jų netenkinančius atsakymus. Lankytojams dažnai teikiama informacija ir apie institucijų priimtų sprendimų apskundimo tvarką. Pareiškėjui, kuris nesugeba aprašyti skundžiamų aplinkybių, priimamajame visada padedama surašyti skundą.

24 pav. Populiariausi asmenų kreipimosi į Seimo kontrolierių įstaigą būdai

Populiariausias asmenų kreipimosi į Seimo kontrolierių įstaigą būdas 2018 metais tebebuvo kreipimasis telefonu (61 proc.), kreipimaisi elektroninėmis priemonėmis sudarė 18 proc. visų kreipimųsi.

Įstaigos vadovas, Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas

Seimo kontrolierė

Milda Vainiutė

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA**

Gedimino pr. 56
01110 Vilnius
Tel. +370 706 65 105
Faks. +370 706 65 138
ombuds@lrski.lt
www.lrski.lt

LR Seimo kontrolierių įstaigos nuotraukos / V. Valentinavičius